البديل
ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق

ڕەوت

Rawt News

ڕۆژنامەیەکی سیاسیە ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق دەریدەکات

ژمارە ٢٧ کانونی دووەمی ٢٠٢٤

تەنها بەیەکگرتوویی خەباتی جەماوەری دەتوانین مافەکانی مامۆستایان بەسەر دەسەڵاتی گەندەڵی هەرێمدا بسەپێنین

خۆپێشاندان و مانگرتنی نانەواخانەکانی هەولێر، بەرایی دۆخێکی تر لە کێشمەکێشی کۆمەڵایەتی

خۆپیشاندانی ڕۆژی (٨-١-٢٠٢٤)، گرتن و سەرکوتی ئەو نارەزایەتییە و مانگرتنی ڕۆژی دواتر (٩-١-٢٠٢٤)ی (٦١٠) نانەواخانە و سەرکەوتنی مانگرتنەکەیان و لە ئێستادا سەرەڕای ئازادکردنی خۆپێشاندەر (ئیدریس مەسعود)، دەسەڵاتداران چونەتە ژێر جێبەجیکردنی چەند داواکارییەکی نانەواخانەکانەوە

ڕوداوێکی پڕ بایەخ لە خەباتی نانەواخانەکاندا هاتۆتە نێو پرۆسەی کێشمەکێشی نێوان خەڵکی زەحمەتکێش و کرێکار و بەهەژارکراوانی کوردستان لەبەرامبەر حکومەت و دەسەڵاتدارانی هەرێمەکەدا. لە زۆرێک لە ڕاپەڕینە کۆمەڵایەتییەکانی ئەم سەردەمەشدا، مەسەلەی نان و گرانی و هەژاری و کارەبا و سوتەمەنی و باج و پێداویستییە سەرەتاییەکانی ڕۆژانە، مەشخەڵی ئاڵوگۆڕی گەورە بوون

ئەم نارەزایەتییە فراوانەی نانەواخانەکان، ڕێکورەوان ئەم دۆخەی لەخۆیدا نواند. دەسەڵاتدارانی هەرێم بەتایبەت لە هەولێر لە ماوەی ئەم چەند ساڵەدا بە زۆر شێوازی سەرکوت و زیندانی و تیرۆر، توانیویانە نارەزایەتییە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکان سەرکوت بکەن، داواکارییە خزمەتگوزارییەکان پشگوێ بخەن و هەلومەرجەکەش لە ژێر کۆنترۆڵی خۆیاندا بهێڵنەوە، بەڵام ئەم نارەزایەتییە چینایەتییە کە ئیدی بۆ پارووی نان و قووتی ژیان و مانەوەیە، شێوازی مانگرتنی گرتۆتەبەر و ڕێگایەکی بۆ خەبات پەیداکردووە، برستی لە حکومەت و دامەزراوە سەرکوتگەرەکانی بڕی و هاوسەنگی هێزی نارەزایەتی گۆڕی، هەر بۆیەشە لە ژێر گوشاری ئەم بزووتنەوەیەدا، ملی دا بەچەند داواکارییەک (لە پشتیوانی ئارد و کەمکردنەوەی نرخی سوتەمەنی) و بەندکراوەکەشی بەناچاری ئازاد کرد

ساڵەهایە حکومەتی هەرێم بەهەموو کێشمەکێشێکی ناوخۆیی حزبەکانی دەسەڵاتداریەوە، نیولیبرالیزمی سەرمایەداری و دزی و جەردەیی و گەندەڵی دەسەپێنێت و ئەهامەتییەکانیشیان لەسەری کرێکاران و ژنان و لاوان و جەماوەری زەحمەتکێشدا دەشکێنێتەوە. ئەم نارەزایەتییەی نانەواخانەکانیش لە دووتوێی ئەم بارودۆخەدا سەریهەڵداوە

ئەوە ڕاستییەکی حاشا هەڵنەگرە کە کرێکاران و توێژە زەحمەتکێشەکانی کوردستان، هیچ متمانەیان بەدەسەڵاتداران نەماوە، و بەسەرچاوەی ئەهامەتییەکانی خۆیانی دادەنێن، و حزبەکانی (یەکێتی) و (پارتی) خۆشیان ئەم ڕاستییە باش دەزانن. ئەوەی زۆر گرنگە لەم نێوەدا، لێکهەڵپێکانی خەبات و نارەزایەتییە جۆراوجۆرە کۆمەڵایەتییەکانی کرێکاران و زەحمەتکێشان و فەرمانبەران و مامۆستایان و ڕێزی بەرینی نەداران و ئازادیخوازانە لەیەک بزووتنەوەی چینایەتی سەراسەریدا بۆ بەدەستهێنانی ئامانجە ئازادیخوازە ئابووری و سیاسی و فەرهەنگییەکانیان

ڕۆژنامەی ڕەوت

١١-١-٢٠٢٤

پێباکی حکومەتی هەرێم لەئاست داواکارییەکانی مامۆستایان و موچەخۆران، دژایەتی کۆمەڵگەی کوردستانە

پتر لە دوو مانگ و نیوە نارەزایەتی مامۆستایان، فەرمانبەران و خانەنشینان و کرێکاران بەشێوازی جۆراجۆری خەبات بەردەوامە، هەر لە مانگرتن و بایکۆتی وانەووتنەوە، تا گردبوونەوە و بەرپاکردنی خۆپێشاندانی سەراسەری و جەماوەری، تا بردنی خۆپیشاندانەکان بۆ بەغدا و کۆبوونەوە لە گۆرەپانی ئازادی و دووبارە خۆپیشاندانی ئەمڕۆ لە (٢٠٢٣/١٢/٣)دا

تا ئێستا دەسەڵات هیچ ئامادەییەکی نیشان نەداوە بۆ وەڵامدانەوە بە داواکارییەکانیان لە پێدانی موچە و گەڕانەوەی پاشەکەوت و پلەبەرزکردنەوە، و دامەزراندنی وانەبێژان، هەروەها زۆر بێباکە لەئاست ئەرک و ڕەنجکێشانی مامۆستایان و سەرجەم سیستمی پەروەردە و خوێندنی گشتیدا، نەک هەر ئەوەش بەڵکو دەیەوێت بەر بە شەپۆلی فراوانی خۆپیشاندانەکان بگرێت لە ڕێگای فشار خستنەسەر بەڕێوەبەرەکان و هەڕەشەی دەرکردن لەسەر کاری مامۆستایان و زەبروزەنگ بەرامبەر خۆپێشاندەران

لەم ڕاستایەدا لە خۆپێشاندانی ئەمڕۆی شاری سلێمانیدا، مامۆستا (ئەبوبەکر) دانشتوی هەڵەبجە و (خالد مەجید) هەڵسوراوی نارەزایەتییەکان و (نەوزاد بابان) ئەندامی دەستەی نوسەرانی ڕۆژنامەی (ڕەوت) بۆ ماوەی سێ (٣) سەعات لەلایەن (ئاسایش)ەوە دەستبەسەر دەکرێن و دواتر ئازاد دەکرێن

ئێمە ئەم سەرکوتگەرییە بە توندی سەکۆنە دەکەین کە پێشێلکردنێکی ئاشکرای مافی خۆپێشاندان و مانگرتن و بایکۆتی هاوڵاتییانە. ئەم حکومەت و دەسەڵاتە بەرپرسیارە لە بەردەوامیی پرۆسەی خوێندن و ڕێزگرتن لە شکۆی ئینسانی مامۆستایان و موچەخۆران، بۆی نییە خۆی لە وەڵامی ئەم داواکارییانە بدزێتەوە، دەبێ دەستبەجێ جێبەجێیان بکات

دەستەی بەڕێوەبەری ڕۆژنامەی (ڕەوت).

٢٠٢٣-١٢-٣

بڕیارنامە لەسەر پێشهاتەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، لە پەیوەند بە شەڕێکی کۆمەڵکوژی کە ئیسرائیل لە غەززە بەرپێیخستووە

ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق

ل ٣

کۆنگرەی چوارەمی (یەکێتی شورا و نەقابە کرێکارییەکانی عێراق)

لەژێر ئەم دروشمەدا، (یەکێتی شورا و نەقابە کرێکارییەکانی عێراق) لە ڕۆژانی ٢٦و٢٧ی /١/٢٠٢٤ لە شاری بەغدا کۆنگرەی چوارەمی بەست

لەم کۆنگرەکەیەدا بۆ ماوەی دوو ڕوو ڕۆژ بەچڕی تەوەرەکانی کۆنگرەیان تاوتوێکران، ئەمەش بەبەشداری نوێنەری نەقابە کرێکارییەکان لە شارەکانی بەغدا، کەرکوک، بەسرە، موسل و سلێمانی، هاوڕای چەند میوانێک لە ڕێکخراوەی (کۆڕبەندی ڕاپەڕیوانی شۆڕشگێر) و (ڕێکخراوەی ئازادی ژن) و چەند هەڵسوڕاوێکی سیاسی و جەماوەری

شایەنی باسە ئەم یەکێتییە لە ئەنجامی دەستپێشخەری چەند سەندیکایەکی کرێکاری و ژمارەیەک لە هەڵسوراوانی سەندیکالیستی ژن و پیاو دامەزرا و یەکەمین کۆنگرەی دامەزراندنی خۆی لە (٨-١٢-٢٠٠٣) بەست

بۆ ل٢

■ دابەشکردنی مووچە گرێیخواردوەتەوە بە هێنانەئارای هاوسەنگییەکی نوێ لە نێوان هێزە چینایەتییەکاندا — موئەیەد ئەحمەد — ل٢
■ بنبەستی دەسەڵات و بێ توانایی بزووتنەوەی نارەزایەتی — نادر عەبدولحەمید — ل٤
■ سەرکۆنەی موشەکبارانی سوپای پاسداران دەکەین بۆسەر هەولێر — ل٢
■ وتەیەک لە (ساحەی تەحریر)ی بەغداوە بۆ مامۆستایانی نارازی — نەوزاد بابان — ل٢
■ توندبونەوەی ناکۆکییەکانی سەرمایەداری و قەیرانە ئیکۆلۆژییەکانی! — جەمال کۆشش — ل١٠
■ ئابووری جیهانی لە ساڵی ٢٠٢٣ و دواتر.. مایکل ڕۆبەرتس* — عومەر خەتات — ل ٩
■ سادق جەعفەر ئەلفەللاحی, ڕابەرێکی خۆڕاگر و شۆڕشگێڕی چینی کرێکاری عێراق — عەبدوڵا سلێمان(مەشخەڵ) — ل١٠
■ گۆڕانی ڕۆڵی سەرمایەدار — کەیوان نوری — ل ٩
■ کوردستان کێڵگەیەکی لەبارە بۆ ئەنجامدانی چالاکییە درۆنیەکان؟! — عەلی محەمەد ئەمین — ل١١
■ بایکۆتی مامۆستایان و ئامانجە ستراتیژییە چینایەتییەکان — سالار سۆفی — ل١١
■ دووەمین کۆنفرانسی (کۆڕبەندی ڕاپەڕیوانی شۆڕشگێڕ - تجمع المنتفضين الثوريين) — ل١٢

بانیژەی ئەدەب و کلتوور

ل٥ تا ل٨

ڕەوت البديل OCAI
ڕۆژنامەیەکی سیاسیە ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق دەریدەکات

سەرکۆنەی موشەکبارانی سوپای پاسداران دەکەین بۆسەر هەولێر

شەوی دوو شەممە (١٥)ی کانوونی دووەمی (٢٠٢٤)، سوپای پاسدارانی جمهوری ئیسلامی ئێران، بە نۆ موشەکی بالیستی شاری هەولێری کردە ئامانج و چوار کەس تا ئیستا گیانیان لەدەستداوە و شانزە کەسی تریش بریندارە

لەشکرکێشی و موشەکباران و درۆنی بومبارێژکراو، و هێرشی هەوایی و تیرۆری ئۆپۆزیسیۆنی نیشتەجێ لە هەرێمی کوردستانی عێراق، بەردەوام کاری تیرۆریستانەی هەر دوو دەوڵەتی ئێران و تورکیا بووە بە درێژایی سێ دەیەی ڕابردوو، بەڵام ئەوەی کە لە ئێستادا تایبەتمەندی بەم کردەوە تیرۆریستییە دەبەخشێت ئەوەیە کە لەنێو پەرەسەندنی جەنگی کۆمەڵکوژی ئیسرائیل لەدژی خەڵکی فلستین لە غەززە و کەنارەی ڕۆژاوادا ئەنجام دەدرێت، و گۆشەیەکی زۆرانبازی نێوان ڕژێمی ئێرانە لە بەرامبەر ئەمریکا و ئیسرائیلدا کە لە هەولێردا نمایش دەکرێت

ڕژێمی ئیسلامی ئێران بۆ ئەوەی وا نیشانیبدا کە توانای پەرچەکرداری هەیە لەبەرامبەر ئەمریکا و ئیسرائیلدا و بێدەنگ نەبووە لە کوشتنی ڕابەرە میلیشیەکانی خۆی لە سوریا و لوبنان، کە لە ناو ئاوهەوای جەنگی غەززەدا ئەنجامدراوە، ئەم هێرشە موشەکیەی کردۆتە سەر هەولێر. مەبەستیشی لە هەڵبژاردنی هەولێر بەر لەهەر شت خۆپارێزیەتی لە ڕووبەڕووبوونەوەی سەربازی ڕاستەوخۆ لەگەڵیاندا. سەرجەم شێوازی پروپاگەندەکانی و دانپێدانانی کە ئەم تاوانەی ئەنجامداوە ئەمە دەسەلمێنێ

جمهوری ئیسلامی ئێران کە لە شەش ساڵی ڕابردوودا چوار جار ڕووبەڕووی ڕاپەڕینی جەماوەری زەحمەتکێش و ئازادیخوازی ئێران بۆتەوە، و بە ئاگروئاسن دایمرکاندۆتەوە، لە ڕێگەی گروپ و تاقمە میلیشیاکانی سەر بەم ڕژێمەوە، هەر لە عێراق و یەمەنەوە تا لوبنان لە ململانێ و دەرگیریدا بووە لەبەرامبەر ئیمپریالیزمی ئەمریکی و ئیسرائیلدا. ئەم ڕژێمە، کە هێز و جەمسەرێکی ناوچەییە، بۆ دەیان ساڵە لەم ڕیگەیەوە ویستویەتی نەک هەر ئەم پێگەیەی بپارێزیت لە بەرامبەریاندا، بەڵکو لەبنەڕەتدا ئەم دەرگیریانەشی بەشیک بووە لە ستراتیژی ڕاگرتنی خۆی لە ناوخۆی ئێراندا، وەک ڕژێمێکی قەیرانگرتوو و سەرکوتگەر و کۆنەپەرست

ئیمپریالیزمی ئەمریکی لە ژێر ناوی دژایەتی تیرۆریزم و پاراستنی مافی مرۆڤ و دیموکراتیزمدا لە مێژە بەشیکی زۆری وڵاتانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستی بەرەو کاولکاری بردووە، و لە ئێستاشدا بەشێکە لە وێرانکاریەکی وەحشیگەرانە لە غەززە و کۆمەڵکوژیی فلستینیەکان هاوڕای حکومەتی فاشیستی نەتانیاهۆ

لەو نێوەشدا ڕەوتە قەومی و دینی و لیبراڵەکان و دەوڵەتە بورژوا کۆنەپەرستەکانی ناوچەکە لە ڕێگەی باڵادەستکردنی ئایدیۆلۆژیا و ئاسۆ و ئەجندا سیاسییەکانیان و بەناوی دژایەتی کردنی "تیرۆریزم" و "دوژمنی دەرەکی" و "ئاسایشی نەتەوەیی"یەوە جەماوەر کێش دەکەن بۆ جەنگ و کێشمەکێشەکانی نێوان خۆیان و دەیانکەنە سوتەمەنی

خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێشی کوردستانی عێراق کە دەسەڵاتی بورژوا قەومی فەرمانڕەواکەی بێکاری و هەژاری و برسیەتی بەسەریاندا سەپاندووە و موچەی سێ مانگی کۆتایی ساڵی ڕابردووشی (٢٠٢٣) هێشتا دابین نەکردووە، ئا لەم بارودۆخەدا تێوەگلاندنی ئەم هەرێمە و عێراق بۆناو جەنگ، ژیان و گوزەران و ئایندەی جەماوەری بەش مەینەت هێندەی تر نالەبارتر دەکات، ئاسایشیان لێ تێک دەدات و ئاستەنگی دێنێتەڕێی نارەزایەتی و خەباتێک کە دەستیان داوەتێ بۆ بەدیهێنانی خواستە ڕەواکانیان و ڕزگاربوونیان لەدەست حکومەت و دەسەڵاتدارانی هەرێمەکە

بەرگرتن بە تەشەنەسەندنی جەنگی جینۆسایدی ئیسرائیل لە غەززە و کاولکاریەکانی ئیمپریالیزمی ئەمریکی لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، تەنها بە پاراستنی ڕیزی سەربەخۆی خەباتی چینایەتی جەماوەری کرێکاران و زەحمەتکێشان و هاوپشتی نێونەتەوەییان لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا دابین دەبێت

ئێمە لە (ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عیراق) بە توندی سەرکۆنەی ئەم هێرشە تیرۆریستییەی ڕژێمی ئیسلامی ئێران بۆسەر شاری هەولێر دەکەین، هەروەها، سەرکۆنەی کردەوە تیرۆریستە بەردەوامەکانی ئەم ڕژێمە و تاقمە میلیشیاکانی دەکەین لە سەرجەم عیراق و هەرێمی کوردستاندا

بەرپرسیارەتی درێژەدان بە تەدەخولی سەربازی ئەمریکا و ڕژێمی ئیسلامی ئیران و تورکیا لە عیراق و هەرێمی کوردستاندا، دەخەینە ئەستۆی هەردوو حکومەتی مەرکەزی و هەرێم، و حزبە دەسەڵاتدارەکانیان، کە مانەوەی خۆیان بە ستراتیژ و بەرژەوەندە جیۆسیاسییەکانی ئەم دەوڵەتانەوە گرێداوەتەوە

ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق

١٦ /٢٠٢٤/١

دابەشکردنی مووچە گرێیخواردوەتەوە بە هێنانەئارای هاوسەنگییەکی نوێ لە نێوان هێزە چینایەتییەکاندا

موئەیەد ئەحمەد

کەمێک بیرکردنەوە لە هۆکارەکانی هەژاربوونی کادری پەروەردەیی و کرێکاران و فەرمانبەران و زۆربەی هاووڵاتیانی هەرێمی کوردستان، و ڕۆڵی دەسەڵات و دوو حزبی بۆرژوا ناسیۆنالیست، واتە دوو حزبی سەرمایە؛ پارتی و یەکیەتی، لەوەدا، ئەوەمان بۆ دەردەخات کە ئەم واقیعە ڕەنگدانەوەی هاوسەنگییەکی دیاریکراوی هێزی چینایەتییە لە هەرێمدا لە نێوان جەماوەری کرێکار و زۆربەی هاووڵاتیان و لە نێوان دەسەڵات و حزبە دەسەڵاتدارەکان و خاوەنەکانی سەرمایە

چیتر لە هاوکێشەی خەباتی چینایەتی لە هەرێمدا هیچ شتێک جێگیر نەماوەتەوە، ئەوەی جەماوەری کرێکاران و زەحمەتکێشان لە هەرێمی کوردستان و هەروەها لە عێراقدا بەدەستیان هێناوە، بەدرێژایی دەیان ساڵ، لە سەپاندنی دابەشکردنێکی دیاریکراوی ئەو سامانەی وڵات کە دەوڵەت خاوەندارێتی دەکات، بە شێوەیەک کە کرێکاران و فەرمانبەران لە سەدایەکی دیاریکراو لەو سامانە بەهرەمەند بن، و بۆ ئەوەی داهاتێکی جێگیر و ئاستێکی دیاریکراوی ژیانیان گەرەنتی بکات، چیتر شتێکی گەرەنتی نییە، و تەنانەت هەڕەشەی نەمانی هەیە. بۆیە ئەم دابەشکردنی سامانە پێویستی بە پێناسە و دیاریکردنێکی نوێ هەیە، بەپێی هاوسەنگی بەکردەوەی هێزی چینایەتی. ئەمە دڵی مەسەلەکە و جەوهەری بابەتەکەیە و ئەمەش بزووتنەوەی نارەزایی ئێستای مامۆستایان و فەرمانبەران لە هەرێمی کوردستان و چارەنووسەکەی دەگرێتەوە

بۆرژوازی ناسیۆنالیست لە کوردستان و نوێنەرە سیاسییە سەرەکییەکانی، پارتی و یەکیەتی، هەروەها پارتە ئیسلامییە ئۆپۆزسیۆنەکان و ناسیۆنالیستە نیولیبراڵەکان، توانییان، بە درێژایی زیاتر لە سی ساڵ حوکمڕانیی خۆیان، وەک حزبە دەسەڵاتدارەکان و ئۆپۆزسیۆن، لە چوارچێوەی ڕژێمێکی ناسیۆنالیستی دەسەڵاتداردا کۆببنەوە لەم هەرێمەدا، و پاشەکشە بەسەر هەوڵ و تێکۆشانی ئازایخوازانەی جەماوەری کرێکاران، زەحمەتکێشان، ژنان، خوێندکاران، گەنجان و ئازادیخوازاندا بسەپێنن، و هەروەها توانیان سیاسەتە ئابوورییە نیولیبراڵییەکانی بۆرژوازی جیهانی بێباکانە و بە پلەیەک لە دڕندەیی کە بە دەگمەن لە جیهاندا دەبینرێت، بسەپێنن بە سەر کۆمەڵگادا، و تاڵان و قۆرخکاریی هەمەلایەنەی سەروەت و سامانی وڵات بکەنە کارەکتەری سەرەکیی و پایەی سەرجەم ڕژێمی ناسیۆنالیستی دەسەلاتدار

حیزبە دەسەڵاتدارەکانی ناوچەکە، لە ڕێگەی سەرکوت و پشتبەستن بە ئاسۆی سیاسیی ناسیۆنالیستی زاڵ لە کۆمەڵگادا، توانیان چەپۆکی هێزیان بەسەر جەماوەردا توندتر بکەنەوە، و هەرچی لە توانایاندا بوو بەکاریان هێنا بۆ ڕێگریکردن لە تەشەنەکردنی کاریگەرییە شۆڕشگێڕییەکانی بزووتنەوەی شورای کرێکاران و زەحمەتکێشان و بزووتنەوەی کۆمۆنیستی گەشەسەندوو، کە لە سەرانسەری کۆمەڵگادا سەریهەڵدابوو، لە سەرەتای ساڵانی نەوەدەکانی سەدەی ڕابردوودا

بزووتنەوەی شورایی، وەک هێزێکی چینایەتی شۆڕشگێڕی خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێش، و بە دەستپێشخەری ڕێکخراوە کۆمۆنیستەکان، سەریهەڵدا و ڕۆڵێ بەرجەستەی دیار بوو لەسەر شانۆی سیاسی، کۆمەڵایەتی و کولتووری لە هەرێم لەو سەردەمەدا، و لە ململانێیەکی جددی دا بوو لەبەرامبەر حزبە بۆرژوا ناسیۆنالیستە کوردیەکان لەسەر دیاریکردنی چارەنووس و دەسەڵاتی سیاسی کۆمەڵگا. هەرچەندە ئەم ململانێیە بە قازانجی حزب و هێزە ناسیۆنالیستەکان شکایەوە، بەڵام ئەمە نەبووە هۆی ئەوەی لە هەمان کاتدا تۆوی دابڕانی سیاسی ئەو حزب و هێزانە لە جەماوەر نەچێنن و زەمینەسازی بۆ دارمانی ئاسۆ و ستراتیژی نەتەوەیی خۆیان و کەمبوونەوەی دواتری کاریگەرییان لەسەر جەماوەری کرێکاران و زەحمەتکێشان ئامادە نەکەن

ساڵانێکی زۆرە و بە تایبەت لە ساڵی ٢٠١١ وە لەگەڵ سەرهەڵدانی یەکەمین بزووتنەوەی جەماوەریی دژ بە دەسەڵاتدارانی هەرێم و حیزبەکانیان، ڕەهەندەکانی ئەم دابڕانە مێژووییەی نێوان ئەم حیزبانە و جەماوەری خەڵکی زەحمەتکێش لە کوردستاندا بە ڕێژەیەکی زۆر هەرچی قووڵتر و چڕتر بوونەتەوە

لە ئێستادا هیچ سیستەمێکی سیاسی لە هەرێمەکەدا نییە کە پابەند بێت بەو شتەی کە لە ڕووی مێژووییەوە سەپێنراوە، واتە دابەشکردنێکی دیاریکراوی سامانی وڵات لە نێوان بۆرژوازی و دەسەڵاتداران، و چینی کرێکار، چونکە هاوسەنگی هێزی چینایەتی لە نێوان جەماوەری کرێکار و ئازادیخوازن، و ڕژێمی دەسەڵاتدار، تا ڕادەیەکی زۆر بەلای ئەمەی دووەمیاندایە، بە تایبەت دوای ئەوەی حزبە دەسەڵاتدارەکان توانیان ستەمکاری لە هەردوو ناوچەی سەوز و زەرد بسەپێنن و سەرکوتکردنی دڕندانەی خۆپیشاندەران چەندبارە ئەنجامبدەن

ئاراستەکردنی ڕەخنەی ڕیفۆرمخوازانە بە ڕووی ڕژێمی دەسەڵاتدار لە هەرێم و بانگەوازکردنی بۆ ڕاگرتنی تاڵانکاری و گەندەڵی، بێ کەڵکە، هەروەها خولانەوە لە بازنەی ڕەخنەی سیاسی و ئەخلاقی، لە پێگەی بۆرژا ناوەندی ناسیووناليست هیچی تر نییە جگە لە کات بەفیرۆدان بۆ جەماوەری زەحمەتکێش لە کوردستان. ئەوەی پێویستە ڕەخنەی کردەیی و ڕێکخستنی نارەزایەتییە لەسەر بنەمایەکی ڕوونی چینایەتی پرۆلیتاریی بۆ سەپاندنی داواکارییەکانی جەماوەری کرێکاران و فەرمانبەران و مامۆستایان و هەژاران. لەسەر ئەم بنەمایەوە، بانگەشەی جەماوەری بەرفراوانی زەرەرمەند لە حوکمڕانی ئەم دەسەڵاتە تاڵانچییەیە، کە پەرە بە خەباتی خۆیان بدەن و لە خەباتێکی کاریگەردا یەکی بخەن بۆ هێنانەدی هاوسەنگییەکی نوێی هێزی چینایەتی و سەپاندنی داواکارییەکانیان بەسەر دەسەڵاتدا

سەپاندنی داواکارییەکانی جەماوەر بەسەر دەسەڵاتداران و هێنانەدی گۆڕانکاری لە دابەشکردنی سامانی کۆمەڵگا لە بەرژەوەندی ئەوان، ئەڵقەیەکی گرنگ و هەنگاوێکی جددی پرۆسەی گۆڕانکاری شۆڕشگێڕانەی هەمەلایەنە لە کۆمەڵگا و سیستەمی دەسەڵاتدا پێکدەهینێت. تەنیا شۆڕشێکی کۆمەڵایەتی چینی کرێکار و هەژاران و چەوساوەکان کە سیستەمی چینایەتی سەرمایەداری و ئەو دەسەڵاتە سیاسییەی کە دەیپارێزێت لە عێراق و ناوچەکەدا دەڕوخێنێت، دەتوانێت ئازادی و یەکسانی و خۆشگوزەرانی بۆ هەموان بەدەستبهێنێت

بزووتنەوەی نارەزایی مامۆستایان، کرێکاران، فەرمانبەران و جەماوەری هەژار لە هەرێمدا مافی خۆیەتی کە دابەشکردنێکی نوێی سەروەت و سامانی کۆمەڵگا لە بەرژەوەندی خۆیدا بسەپێنێت و سنورێک بۆ کۆنترۆڵ و قۆرخکاریی بۆرژوازی دەسەڵاتدار لەو سەروەت و سامانانە دابنێت. پێکهێنانی شورا جەماوەرییەکانیان لەسەر بنەمای چینایەتی سەربەخۆی خۆیان هەنگاوێکی ئەوپەڕی گرنگە بۆ ئەوەی بتوانن سەرپەرشتی دابەشکردنی ئەو سەروەت و سامانە بکەن کە دەوڵەت و ڕژێم قۆرخیان کردووە لەبەرژەوەندی خۆیان. ئەو فۆرمەی کە ئەم ئامانجە بەدی دێت، پەیوەستە بە پەرەپێدانی خودی بزووتنەوەی نارەزایەتی و دەستەبەرکردنی سەربەخۆیی چینایەتییان

پرسی بنەڕەتی دەستەبەرکردنی پێدانی مووچە بریتییە لە هاتنەمەیدانی هێزێکی چینایەتی کاریگەر بۆ سەپاندنی داواکارییەکان و مافی سەرپەرشتیکردنی ڕاستەوخۆی خۆیان لە دابەشکردنی موچەدا بەسەر هەردوو حکومەتی ناوەندی و هەرێمدا

٢٠٢٣/١١/٢٨

پاشماوەی... کۆنگرەی چوارەمی (یەکێتی شورا و نەقابە کرێکارییەکانی عێراق)

ئەم یەکێتییە هەر لەسەرەتاوە پێی لەسەر مەنهەجی سەندیکای سەربەخۆ لە دەوڵەت و ڕژێمی سیاسی عێراق داگرتۆتەوە و لە هەوڵی ئەوە دابووە کە کار چالاکی سەندیکایی لە سەراسەری عێراقدا یەکگرتوو بکات، بۆ ئەو مەبەستەش لە ساڵی (٢٠٠٥) پرۆژەیەکی خستەڕوو بەناوی (کۆنگرەی سەندیکا و یەکێتییە کرێکارییە سەربەخۆکان)، کە دواتر بوو بەم ئۆرگانەی ئێستا بەناوی (کۆنگرەی سەندیکاکان - مؤتمر النقابات)

ئەم یەکێتییە هەر لە سەرەتاوە دژی سیاسەتە ئابوورییە نیولیبراڵییەکانی ئەم ڕژێمە وەستاوەتەوە بە تایبەتی دژی پرۆژەی (لاپەڕەی سپی-الورقة البيضاء) و ڕەخنەی خۆی لە ڕوانگەی کرێکاران و بەرژەوەندیی ئەم چینەوە خستوەتەڕوو

بابەخێکی گرنگی ترسیاسەتی نیولیبرالیزم لەبەرامبەر ژنان بەگشتی ژنانی کرێکار لەکەرتەکانی پیشەسازی و پەروەردەو کشتوکاڵی بوو.کەلەلایەن دوو لە ژنانی سوشیالیستیەوە کەلەبواری سەندیکاییدا خەبات دەکەن پێشکەشکران

فەلاح عەلوان سکرتیری پێشووی یەکێتییەکە، لە دەستپێکی کۆنگرەکەدا، وتی (مایەی شانازییە کە لە ڕیزی ئێوەدابم، کە نوێنەری چینی کرێکاران لەمسەر بۆ ئەو سەری عێراق، لە کوردستان تا بەسرە، تا ناوچە ڕزگارکراوەکانی ژێر دەسەڵاتی کۆمەڵە تیرۆریستیەکان ، جیگای شانازیمە کە دەبینم کرێکاران کۆدەبنەوە وەدەنگیان یەکگرتوو دەکەن و ئامانج وسیاسەتەکانیان یەکگرتوو دەکەن کرێکاران ڕیزەکانیان فراوان تردەکەنەوو بۆچوونەکانیان بەئاسۆی ڕزگارکردنی کۆمەڵگا و ڕاوەستانەوە لەبەرامبەر شەڕەکان وبەرژەوەندی سەرمایە و چەوسانەوەدا، ، خوشحاڵم سەرەڕای ئەوەی چینی کرێکار و یەکێتیەکەمان چ سەختیەکی بینیوە بەڵام ڕیزەکانمان فراوانتر بووە،..)

بەشێک لە تەوەرە و باسە گرینگەکانی کۆنگرە، بریتی بوون لە

§ کەرتی پیشەسازی و سیاسەتی نیولیبرالیزم و میکانیزمەکانی فشاری بانکی نێودەوڵەتی

§ کوبونەوە گشتیەکانی کرێکاران و شیوازی ڕاستەخۆی مانگرتن و خۆپیشاندان و گردبوونەوەکان

§ مێژووی خەباتی سەندیکایی و داخستن و قەدەخەکردنی سەندیکاکان لەلایەن دەسەڵاتدارانەوە لە عێراقدا

§ تەکنەلۆژیای زیرەک و سیاسەتی قازانجی زۆر و کەمکردنەوەی تێچووی بەرهەمهێنان لەسەر ژیانی کرێکاران و بەکارهێنانی لەلایەن دەوڵەت و کۆمپانیاکانەوە

§ بایکۆتی مامۆستایان و خۆپیشاندانی جەماوەری خانەنشینان و سیاسەتی نیولیبرالیزم لە کوردستان

ئەمە و برگەی کۆتایی کۆنگرەکەش هەڵبژاردنی سکرتیر و دوو جێگر و لیژنەی بەڕێوەبردن بوو

شایەنی باسە ئەم کۆنگرەیە لەلایەن (ڕادیۆی یەکسانی - إزاعة المساواة)ەوە ڕووماڵکرا و بە ڤیدیۆ و دەنگ لە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکاندا بڵاوکرایەوە

وتەیەک لە (ساحەی تەحریر)ی بەغداوە بۆ مامۆستایانی ناڕازی

نەوزاد بابان

(لە درێژە و بەردەوامبوونی نارەزایەتییەکانی مامۆستایان لە هەرێمی کوردستاندا، مامۆستایانی ناڕازی ڕوویان کردە بەغدا بۆ گەیاندنی دەنگی نارەزایەتییەکانیان بە ئازادیخوازان، بە کرێکاران و زەحمەتکێشانی ناوەڕاست و خوارووی عێراق، و هەروەها گەیاندنی دەنگی نارەزایەتییان بە دەسەڵاتدارانی ناوەند تا موچە و بژێووی ئەوان نەکەنە سوتەمەنی کێشەکانی ناوەند و هەرێم، من ڕۆژێک بەر لە گەیشتنی مامۆستایانی ناڕازی بە بەغدا ئەم پەیامەم بە ڤیدیۆ کلیپێک لە (ساحەی تەحریر)ی بەغداوە بڵاوکردەوە کە لێرەدا دەیخوێننەوە)

ئێرە ساحەی تەحریر، واتا مەیدانی ئازادییە لە بەغدا، بڕیارە سبەینێ کە یەک شەممەی ٢٦ ی مانگی یانزەی ٢٠٢٣ یە، نوێنەرانی مامۆستایانی ناڕازی، هی زۆربەی شارەکانی هەرێمی کوردستان، نارەزایەتییەکانیان بێنن بۆ ئێرە دژی پێنەدانی موچە و برسی کردن و وەڵام نەدانەوەیان لە لەلایەن حکومەتی هەرێمەوە

دیارە هەر لە سەرەتای دەستپێکردنی وەرزی خوێندنی ئەمساڵەوە مامۆستایان و وانەبێژان هۆشداریان دا بە حکومەتی هەرێم کە ناچنە هۆڵەکانی خوێندن ئەگەر خواست و مافەکانیان دابین نەکرێت، وە تا ئێستا کە زیاتر لە دوو مانگ تێپەڕیوە بەسەر وەرزی خوێندندا و بایکۆتی مامۆستایان بەردەوامە

هەر لە سەرەتاشەوە خوێندکاران و دایک و باوکی خوێندکاران پشتیوانی خۆیان دەربڕی بۆ ئەم بزووتنەوە نارەزایەتییەی مامۆستایان و پشتیوانی کردن لە خواست و مافە ڕەواکانیان، گەرچی بەهۆی ئەم بایکۆتەشەوە پرۆسەی خوێندن و ساڵی خوێندنی ئەمساڵ کێشەی تێدەکەوێت بەڵام حکومەتی هەرێم و دەسەڵاتداران بەرپرسن لە پەک کەوتن و ئیفلیج بوونی سیستمی خوێندن و زەرەر و زیانێک کە بەر خوێندکاران دەکەوێت

دیارە کە حکومەت و دەسەڵاتدارانی ناوەندیش لە بەغدا وەک حکومەت و دەسەڵاتدارانی هەرێم گەندەڵ و سەرکوتگەرن بەرامبەر خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێش و مامۆستایان و موچەخۆران، بۆیە هەر جۆرە چاوەڕوانییەک لە حکومەتی ناوەندی بەغدا، خۆشباوەڕییە و لە جێی خۆیدا نییە

ئەم بزووتنەوە نارەزایەتییەی مامۆستایان بە سەربەخۆ بوون و بە ڕێکخراوبوون و بە هاوپشتی لەگەڵ نارەزایەتییەکانی ناوەڕاست و خوارووی عێراق و ڕاکێشانی پشتیوانی و هاوسۆزی ئەوان بۆ خۆی دەتوانێت لەسەر خواستەکانی خۆی سور بێت و هەنگاو بنێت بۆ بەدەستهێنانیان نەک بە پاڕانەوە و داواکردن لە حکومەتی ناوەندی و دەسەڵاتی ناوەند کە هەر لەم ساحەی تەحریرە چوار ساڵ لێرەوە پێش لە مانگی ئۆکتۆبەری ٢٠١٩دا گەنجان و لاوانی کچ و کوڕ ڕاپەڕینیان بەدژی دەستپێکرد و هەر لێرە خەیمە و چادریان هەڵدا بوو، بیرمە کە هەر لێرەش ڕێکخراوە چەپ و کۆمۆنیستەکان بەشداری ئەم ڕاپەڕینەیان کرد لەوانە (ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی) و منیش وەک هەڵسوڕاوێکی جەماوەری و کرێکاری کوردستان بۆ دەربڕینی پشتیوانی و هاوپشتی خەڵکی زەحمەتکێشی کوردستان هەر ئەو کاتە سەردانی ئێرەم کرد و لە نزیکەوە لەگەڵ ئەم ڕاپەڕینە بووم

ئێستاش بڕیارە کە سبەی هەر لێرە لەم مەیدانەی ساحەی تەحریر نوێنەرانی مامۆستایانی ناڕازی کوردستان نارەزایەتییەکانیان لێرە دەربڕن بەڕووی بێ مووچەیی و داسەپاندنی هەژاری و یاریکردن بە قووت و مەعیشەتیان لە لایەن هەردوو حکومەتی هەرێم و حکومەتی بەغداوە، کە لە کێشەکانی نێوان خۆیاندا مووچە و مەعیشەتی خەڵکی کوردستانیان کردووە بە بارمتەی سیاسەتەکانیان

خۆشبەختانە من هەر وەک چۆن بۆ پشتیوانی ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەری ٢٠١٩ هاتم بۆ بەغدا، ئێستاش لەگەڵ ئەم بزووتنەوە نارەزایەتییەی مامۆستایاندام و لێرەوە دەنگی نارەزایەتییەکان دەگەیێنین بە هاوپیشە و هاوچینەکانمان هەم لە ناوەڕاست و خواروی عێراق و هەم لە جیهان، وە لە هەوڵیشدا دەبین کە هاوپشتی و هاوسۆزی خەڵکی زەحمەتکێش و ئازادیخوازانی ناوەڕاست و خواری عێراق و هەروەها ڕێکخراوە شۆڕشگێڕ و چەپ و کۆمۆنیستەکانیش کێش بکەین بۆ ئەم نارەزایەتیانە تا بتوانن لەم ڕێگەیەوە ڕێگە بگرن لەوەی موچە و مەعیشەتیان بکرێتە قوربانی کێشمەکێشی نێوان هەردوو حکومەتی هەرێم و ناوەند و هەروەها ڕێگەبگرن لەوەی کە حزبە ئۆپۆزیسیۆنەکان سوئی ئیستیفادە و بەهرەبەرداری بکەن لەم نارەزایەتییانە بۆ مەرامی سیاسی و هەڵبژاردنی پارێزگان و هەڵبژاردنی پەرلەمانی لە کوردستان

ڕێگەی سەرکەوتن یەکەم سوربوون و بەردەوام بوونە لەسەر نارەزایەتییەکان، و دووەم کێشکردنی هاوپشتی و هاوخەباتی هاوپیشە و هاوچینەکانمانە لە سەراسەری عێراق بۆ ئەم نارەزایەتییانە و وەدەرنانی هەرجۆرە خۆشباوەڕییەکە بە هەردوو حکومەتی هەولێر و بەغدا

ڕێوت
البديل OCAI
ڕۆژنامەیەکی سیاسیە ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق دەریدەکات

بڕیارنامە لەسەر پێشهاتەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست،

لە پەیوەند بە شەڕێکی کۆمەڵکوژی کە ئیسرائیل لە غەززە بەرێیخستووە

شەڕی جینۆسایدی دژی دانیشتوانی غەززە پێی ناوەتە (١٠٨)ەمین ڕۆژی خۆیەوە، لە دووشەممە (٢٢)ی ژانویەی (٢٠٢٤)، و ڕژێمی فاشیستی ئیسرائیل بە پشتیوانی تەواوی ئیمپریالیزمی ئەمریکی بەردەوامە لە درێژەدان بەم شەڕە تاوانکارییە، کە پانتاییەکەی لە بەرفراوانبووندایە لەسەر ئاستی ناوچەکە

قوربانیانی ئەم شەڕە لە دانیشتوانی کەرتی غەززە، تا ئێستا بەپێی دوایین ئاماری بەڕێوەبەرایەتییە تەندروستییەکانی ئەم کەرتە، گەیشتووەتە زیاتر لە (٢٥) هەزار کوژراو، کە زیاتر لە (١٠) هەزاریان منداڵن، هەروەها زیاتریش لە (٦٣) هەزار بریندار، جگە لە هەزاران قوربانی کە هێشتا لە ژێر داروپەردوو دان. ئەمە و هەندێ لە ڕاپۆرتەکان ئاماژە بەوە دەکەن کە (٧٠٪)ی ژێرخانی غزە و خزمە تگوزارییەکانی ئەم کەرتە لەناوچوون، و ژمارەی ئەو دانیشتووانەی ئاوارەی ناوخۆی غەززە بوون، لە کۆی دوو ملیۆن و (٣٠٠) هەزار کەس، گەیشتووەتە نزیکەی (١.٩) ملیۆن کەس، و لە سەختترین بارودۆخدا ژیان بەسەردەبەن. هاوتەریب و تا ئێستا، هێزەکانی ئیسرائیل بەپێی هەندێک ڕاپۆرت، زیاتر لە (٣٥٠) کەسیان لە ڕێگەی تیرۆرکردن و هەڵمەتە سەربازییەکان لە (کەنارەی ڕۆژئاوا) کوشتووە. ئەم کۆمەڵکوژی و کاولکاری و ئاوارەبوونانە بەدوای ئەو چالاکییە سەربازی و تیرۆریستییەی (حەماس)دا دێت بۆ سەر ئیسرائیل لە ناوچەکانی دەوروبەری کەرتی غەززە، کە بووە هۆی کوژرانی هەزار و (٢٠٠) هاوڵاتی ئیسرائیلی و بەدیلگرتنی (٢٥٠) کەس، بەپێی هەندێک ڕاپۆرت

دوو وڵاتی ئیمپریالیستی ئەمریکا و بەریتانیا یەکەم هەڵمەتی خۆیان بۆ سەر شوێنە سەربازییەکانی حوسییەکان لە یەمەن دەستپێکرد، بە مووشەک و بۆردومانی ئاسمانی لە شوێنە سەربازییەکانیانەوە، لەوانە ژێردەریایی و کەشتییە جەنگییەکان کە لە ناوچەکە جێگیرکراون، ڕۆژی پێنجشەممە (١١)ی دێسیمبەر، و ئەم هەڵمەتانەش هێشتا بەردەوامن، کە بە ڕۆڵی خۆی پەرەسەندنێک لە جەنگی غەززەدا پێکدەهێنێت

شەڕ لە غەززە، شەڕی ئیسرائیل و ئەمریکایە

ئەوەی کە سیستەمی نێودەوڵەتی کۆنترۆڵ دەکات، کە لە بەردەمیدا ئەم هەموو تاوانە درندانەیە و ئەم پاکتاوکردنە بەکۆمەڵەی فەلەستینییەکان ڕوودەدات، ئیمپریالیزمی ئەمریکی و وڵاتە ئیمپریالیستییە ڕۆژئاواییەکانی دیکەی هاوپەیمانیەتی، ئەمە سەرەرای ئەوەی جیهانی ئێستا بە فرە جەمسەری تایبەتمەندە. لە بنەڕەتدا ئەمریکا و هاوپەیمانەکەی؛ بەریتانیا، بە ئاشکرا، پێداگرییان لەسەر درێژەدان بەم جینۆسایدە کرد، و ڕژێمی ئەمریکا لە ئەنجومەنی ئاسایشدا ڕێگری کرد لە هەر دەستپێشخەرییەک بۆ وەستاندنی، بەبێ ئەوەی تەنانەت بچووکترین ئیعتیبار دابنێ بۆ نارەزایەتی بەربلاو و بەردەوامی جەماوەری لە ئەمریکا و ڕۆژئاوادا، لە دژی شەڕ و تاوانە ترسناکەکانی ئەم شەڕە لە غەززە

گومانی تێدا نییە کە هۆکاری ئەمەش ئەوەیە کە ئەم جینۆسایدە سیاسەت و ستراتیژێکی هاوبەشی ئیسرائیل و ئەمریکایە. لە لایەک، درێژکراوەی هەموو ئەو تاوانانەیە کە ئیسرائیل لە ماوەی (٧٥) ساڵی تەمەنیدا، وەک دەوڵەتێکی ئایینی و ڕەگەزپەرست و پیادەکەری سەرکوتی فاشیستانە لە دژی فەلەستینییەکان ئەنجامی داوە، لە لایەکی دیکەوە، درێژکراوەی سیاسەت و ئامانجە فراوانخوازییەکانی ئەم دەوڵەتەیە لە فەلەستین و هەوڵەکانیەتی بۆ وەدەرنانی دانیشتوانی کەرتی غەززە و داگیرکردنی، سەبارەت بە ئەمریکاش درێژکراوەی سیاسەت و ستراتیژی ئیمپریالیستیی ئەو وڵاتەیە بۆ چەسپاندنی هەژموونی خۆی لە ناوچەکەدا، کە ئەم سیاسەتانە لە شێوەی جینۆسایدی ئێستای دانیشتوانی غەززەدا بەردەوامە

هێرشکردنە سەر (حوسی)یەکان لە یەمەن، لە لایەن ئەمریکا و بەریتانیا، بەرجەستەکردنەوەی سیاسەتەکانی ئەم دوو وڵاتەیە بۆ پشتیوانی لە ئیسرائیل، وە ئامانجی سەرەکی لێی دوورخستنەوەی مەترسییە دەرەکییەکان و دروستکردنی کەشێکی گونجاوە بۆ ئەوەی ئیسرائیل درێژە بە شەڕە تاوانکارییەکەی بدات لە غەززە و بگات بە ئامانجە سەربازییەکانی لە دژی (حەماس)، چونکە ئەمە وەک ئامرازێک دەبینن بۆ پاراستنی شانوشکۆی خۆیان وەک وڵاتانی باڵادەست، وە بۆ پاراستنی کۆنترۆڵی خۆیان بەسەر ڕەوتی کاروباری ناوچەکەدا. ئەمە لە کاتێکدایە کە ئەمریکا بانگەشەی ئەوە دەکات کە ئۆپەراسیۆنەکانی دژی (حوسی)یەکان تەنیا کاردانەوەیەکە بەرامبەر بەو کارەی کە (حوسی)یەکان دەیکەن لە هێرشکردنە سەر بەرژەوەندییەکانی بازرگانی و کەشتیوانی جیهانی لە دەریای سووردا

بوونی ئیسرائیل وەک دەوڵەتێکی میلیتاریستی ئایینی و شۆڤێنیستی، درێژکراوەی دەسەڵاتی ئیمپریالیزمی ئەمریکییە، بەو پێیەی ئەم دەوڵەتە نوکی ڕمەکەی لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست پێکدەهێنێت و ئەمەش ئەو ستراتیژەیە کە لە دامەزراندنی ئیسرائیلەوە تا ئێستا جێبەجێ دەکرێت. لە جەرگەی دابەشکردنی ئیمپریالیستانەی جیهان و دابەشبوونی ناوچەکانی نفوز (ژێر کاریگەری) لە نێوان زلهێزە ئیمپریالیستییە جیاوازەکاندا، بە درێژایی هەموو ئەو سەردەمە، ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست نەک هەر ناوچەی نفوزی ئەمریکا بووە، بەڵکو ناوەندێکیش بووە بۆ چەسپاندنی کۆنترۆڵ و هەژموونی خۆی وەک زلهێزێک لەسەر ئاستی جیهانی، بۆیە دەبینین کە هەمیشە ئەمریکا کاری کردووە بۆ دووبارە بەرهەمهێنانەوەی ئەم کۆنترۆڵە بەرووی نەیارەکانی لە زلهێزە ئیمپریالیستەکانی تر

شەڕی ئەمەریکا بۆ سەر عێراق و داگیرکردنی لە ساڵی (٢٠٠٣) و پێش ئەوەش جەنگی یەکەمی کەنداو لە ساڵی (١٩٩١) و بەردەوامی هەبوونی سەربازی ئەمریکا لە عێراق و سوریا لە ئێستا و ئۆپەراسیۆنە سەربازیەکانیشی لەم دوو وڵاتەدا لە ژێر ناوی بەرەنگاربوونەوەی داعش، و بەهێزکردنی پیگە سەربازییەکانی و بەردەوام زیادکردنی ژمارەی کەشتییە جەنگی و ژێردەریاییەکانی لە ناوچەکە و دەستێوەردانی ڕاستەوخۆی لە شەڕی ئیسرائیل بۆ سەر غەززە، و دواجار هێرشەکەی بۆ سەر (حوسی)یەکان لە یەمەن و ئۆپەراسیۆنەکانی بۆ لێدان لە داروودەستەکانی ڕژێمی ئێران لە سوریا و عێراق و باقی وڵاتانی ناوچەکە، ئەمانە سەرجەمیان ئەو ڕواڵەتانە پێکدەهێنن لە بەردەوامبوونی ئەم هێزە ئیمپریالیستە تیرۆریستە و ئەم بەهێزترین هێزە کۆنەپەرستەی جیهان، لەسەر ئاستی ئەم ناوچەیە. وە ئەوانە هەموو دەرکەوتەی دووبارە بەرهەمهێنانەوەی کۆنترۆڵی خۆی و نفوزیەتی لەناوچەکەدا لە بەرامبەر نەیارە ئیمپریالیستەکانی لە ڕووسیا و چین و نەیارەکانی تری لە زلهێزە ناوچەییەکان بەتایبەت ڕژێمی ئێرانی لە ئێستادا

ئەگەرەکانی فراوانبوونەوەی بازنەی شەڕی غەززە و دەرچوونی کاروبارەکان لەژێر دەستی ئیسرائیل و ئەمریکا لە ئارادایە، وەک لە زۆرێک لە شەڕەکاندا ئەوە لەئارادایە، بەڵام ئەگەر ئەم پێشهاتە بەرێکەوت ڕووبدات، ئەوە لە جیهانی ئەمڕۆدا ڕوودەدات، کە جیهانێکی فرە جەمسەرییە و لە چوارچێوەی ئەم دابەشبوونە جیهانییەی ناوچەکانی نفوزدایە. ئەوەی ئێستا بەڕوونی دەردەکەوێت ئەوەیە کە فراوانبوونەوەی ئەم شەڕە لە ناوچەکەدا دەبێت و بەشێوەی ئێستای، واتە لە چوارچێوەی ململانێی ئەم جەمسەرە ئیمپریالیستە ئەمریکییە ئیسرائیلییە و ڕژێمی ئێران و داروودەستە میلیشیاکانی لە عێراق، سوریا، لوبنان و یەمەن

زەمینەی ئابووری و پرۆسەی ئاساییکردنەوە

بە لەبەرچاوگرتنی هەموو ئەمانە، مەسەلەی گرنگ ئەوەیە کە ئەم شەڕە لەسەر زەمینەی ئابووری سەرمایەداری جیهانی هاوچەرخ و بازاڕی جیهانی سەرمایە و ململانێ جیۆپۆلەتیکی و جیۆئابوورییەکان ڕوودەدات کە هاوڕێی جوڵەی سەرمایەن. بۆیە دەبینین سەرەڕای ئەو هەموو وەحشیگەرییەی کە لە غەززە دەکرێت، زۆربەی ڕژێمە دەسەڵاتدارەکانی جیهانی عەرەبی بێدەنگ بوون لە بەرامبەریدا، نەک تەنها بەهۆی ئەو مەترسیانەی کە لە ئەنجامی ڕاکێشانیان بۆ ناو ئەم شەڕە هەڕەشەیان لێدەکات، بەڵکو بەهۆی تێکەڵبوونی بەرژەوەندییەکانی سەرمایە و پرۆسەی کەڵەکەبوونیەتی لە ناوچەکەدا کە خۆی دەسەپێنێ بەسەر سیاسەتی ڕژێمە دەسەڵاتدارەکانی سەرمایە لەم وڵاتانەدا و ئەم بەرژەوەندیانەش تەبان لەگەڵ بەرژەوەندیەکانی سەرمایەی ئیسرائیلی و ڕۆژئاوایدا

پرۆسەی کەڵەکەبوونی سەرمایە بە سیاسەتی ئابووریی نیولیبراڵانەی ئەو دەوڵەت و ڕژێمانە، وە بە شەڕێکی چینایەتی توند لە دژی هەموو خەباتێکی دەستەجەمعی کرێکاران و خەڵکی زەحمەتکێش و ڕێکخراوە جەماوەرییەکانیان پشتیوانی لێ دەکرێت. بۆیە دەبینین سەرەڕای کارەساتەکانی جەماوەری فەلەستین و کۆمەڵکوژی دانیشتوانی غەززە، پێداویستییەکانی پرۆسەی ئاساییکردنەوە لەگەڵ ئیسرائیل، بۆ دروستکردنی کەشێکی گونجاو بۆ کەڵەکەبوونی سەرمایەی کەنداوی و وڵاتانی ناوچەکە، قورسایی خۆیان دەخەنە سەر ڕەوەندە بنەڕەتییە سیاسی و سەربازییەکان

سیاسەتی ئەم ڕژێمانە بەرامبەر بە پرسی فەلەستین، دۆزینەوەی چارەسەرێکی شکڵی بۆرژوازییە بۆی، کە پێکهێنانی دوو دەوڵەتە لەسەر بنەمای پرۆژەی ئیمپریالیستی ئۆسلۆ، کە هیچی تر نەبوو جگە لە هەوڵێکی وڵاتانی ئیمپریالیستی ڕۆژئاوا بۆ پشتیوانی لە ئیسرائیل و لەباربردنی یەکەم ڕاپەڕینی فەلەستینییەکان

شکستەکانی "چارەسەری دوو دەوڵەت" و ئاسۆکانی چارەسەری ڕیشەیی

"چارەسەری دوو دەوڵەت"، چارەسەرێکی رووکەشانەیە و لە ڕۆژگاری ئەمڕۆدا پێویستی بە کۆمەڵێک پێکهاتەی ماددیە لە ڕاستای دروستکردنی دەوڵەتێکی سەربەخۆی هاوتەریب لەگەڵ ئیسرائیلدا بۆ فەلەستینییەکان کە داواکارییەکانی جەماوەری فەلەستین بۆ ئازادی لە داگیرکاری، ستەم، ئاوارەیی و ڕەگەزپەرستی بهێنێتە دی، کە هۆکارەکەی سیاسەتی فراوانخوازی و ڕەگەزپەرستانەی ئیسرائیل بووە لە ماوەی سی ساڵی ڕابردوودا. ئامانجی ئەم ڕژێمانە لە پێشنیارکردنی چارەسەری (دوو دەوڵەت) بە پلەی یەکەم وەلاخستنی پرسی فەلەستینە وەک بەربەستێک لەبەردەم پرۆسەی ئاساییکردنەوە، هەروەها کپکردنەوەی نارەزایەتیە جەماوەرییەکانی هاوڵاتیانی خۆیانە دژ بە تاوانە بەردەوامەکانی ئیسرائیل دژی فەلەستینییەکان

ئەزموونی سێ دەیەی ڕابردوو، چارەسەری دوو دەوڵەت لەم فۆرمەی ئێستایدا و لە ژێر سایەی ڕێکخراوێکی گەندەڵی وەک (ڕێکخراوی ڕزگاریخوازی فەلەستین)، هیچ نییە بێجگە لە درێژەدان بە داگیرکاریی ئیسرائیل بۆ سەر فەلەستین و چەسپاندنی ڕژێمە ڕەگەزپەرستەکەی و درێژکردنەوەی سیاسەتی فراوانخوازی و کوشتن و ئەشکەنجەدانی فەلەستینییەکان

پرسی فەلەستین و ئاکامەکانی لە کۆمەڵکوژی و ئاوارەیی و چەوساندنەوە بەرامبەر بە فەلەستینییەکان، کە ئەوە لە دوای ئەوە بەردەوام بووە، ئەمڕۆ لە جەرگەی ململانێیەکی جیۆسیاسی و جیۆ-ئابووریی جیهانی و ناوچەییدا بەردەوامی بەخۆی دەدات، و شەڕی پاکتاوکردنی بەکۆمەڵ لە غەززەش، یەکێک لە خوێناویترین و کارەساتبارترین دەرکەوتە و وێستگەکانی پێکدەهێنێت

ئاسۆی چارەسەری ڕیشەیی بۆ پرسی فەلەستین لە ئێستادا زیاتر و زیاتر پەیوەستە بە پەرەسەندنی خەباتی چینایەتی کرێکاران و زەحمەتکێشان و ستەملێکراوان لە سەرتاسەری ناوچەکە و لەناو فەلەستین و ئیسرائیلدا لە دووتوێی ڕەوەندکانی جیهانی هاوچەرخدا، هەروەها پەیوەستە بە مەودای بەرجەستەکردنەوەی یەکێتی خەبات لەناو جەماوەری ڕەنجدەری ئەم وڵاتانە لەسەر بنەمای بەرژەوەندییە چینایەتییە سۆسیالیستی و ئازادیخوازەکانیان

ئەو فۆرمە سیاسییەی کە مافی بڕیاردانی چارەنووسی سیاسی جەماوەر بۆ فەلەستینیەکان بەدی دێنێت، وە ئەو سیستمە سیاسییەی کە لەسەر وێرانەکانی کۆتاییهێنان بە داگیرکاری ئیسرائیل بۆ سەر فەلەستین و کۆتاییهێنان بە ڕژێمی ڕەگەزپەرستی سەپێنراو و نادادپەروەر و کۆمەڵکوژی و ئاوارەیی، بنیات دەنرێت، پەیوەستە بە گەشەسەندنی ئەم خەباتە چینایەتییە سۆسیالیستییە نێونەتەوەییە و دەستەبەرکردنی مافی جەماوەری فەلەستین بۆ هەڵبژاردنی ئەو فۆرمە سیاسییەی کە ئارەزووی دەکەن

لەم ڕێڕەوەدا، هەر چارەسەرێکی ڕاگوزەر کە بەرەنجامی هاوسەنگییەکی نوێی هێز بێت لە بەرژەوەندی خەبات و بەرگری جەماوەری فەلەستین و بەرەی ئازادیخوازی لە جیهان و ناوچەکەدا لە دژ ئیسرائیل و ئەو وڵاتە ئیمپریالیستیانەی کە پشتیوانی لێدەکەن، و کۆتایی بهێنێت بە نەهامەت و مەینەتی فەلەستینییەکان و گەرەنتی بەشێک لە مافەکانیان بکات بۆ ئازادبوون لە داگیرکاری و ستەم و کۆمەڵکوژی، دەبێتە جێگەی پشتیوانی ئێمە

پێگەی حەماس و بزووتنەوە ئیسلامی و ناسیۆنالیستەکان و ڕژێمەکانیان لە ناوچەکەدا

حەماس و ڕژێمە فەرمانڕەوا دژە شۆڕشەکانی ناوچەکە و هێز و ڕەوتە دژە شۆڕشییەکانی ئیسلامی سیاسی و ناسیۆنالیستەکان و نیولیبراڵەکان و هاوشێوەکانیان، کە هەمان هێڵی دژە شۆڕشی پەیڕەو دەکەن، بەڵام لەناو ئۆپۆزیسیۆندا بەدژی ئەو ڕژێمانە، هەموو ئەمانە بەهرەبەرداری دەکەن لە خەبات و بەرگری جەماوەری فەلەستین لە دژی چەوسانەوەی نەتەوەیی، هەروەک چۆن بەهرەبەردارییش دەکەن لە خەباتی شۆڕشگێڕانەی جەماوەری کرێکار و زەحمەتکێش و ئازادیخواز لە ناوچەکەدا لەدژی بۆرژوا ئیمپریالیستی ئەمریکی و هاوپەیمانەکانی کە هۆکاری وێرانکاری و هەژاری بوون بەدرێژایی چەندین دەیە

ئەم هێزانە جگە لە هێزی کۆنەپەرستی بۆرژوازی هیچی تر نین و هیچ پەیوەندییەکیشیان بە خەباتی دادپەروەرانە و شۆڕشگێڕانەی جەماوەری فەلەستین و کرێکاران و زەحمەتکێشان و خەڵکی هەژاری ناوچەکەوە نییە. ئەم هێز و ڕژێمانە بەشێک نین لە خەباتی جەماوەری خەڵکی زەحمەتکێش و هەژاران، بەڵکو هێزێکن بۆ کۆتاییهێنان بەم خەباتە و بەربەستی ڕێگەی گەشەسەندنی ئەو خەباتەن دژ بە سیستەمی چینایەتی سەرمایەداریی زاڵ و دژ بە سیستەمی سیاسی ناوچەکە و دژبە هەموو ئەو هەژاری و نەهامەتییە کۆمەڵایەتییانەش کە لە دووتوێیاندا لە ئارادان

زۆربەی ئەو ڕژێمانەی حوکمرانی وڵاتانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست دەکەن، ڕژێمگەلێکی دژە شۆڕشن، خنکێنەری ئەو شۆڕشە نوێیانەن کە لە ناوچەکەدا سەریان هەڵداوە، ڕژێمی ئەو هێزانەن کە لەسەر وێرانەی شۆڕشە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکانی جەماوەرەوە هاتونەتە دەسەڵات، وەک سەرهەڵدانی کۆماری ئیسلامی لەسەر وێرانەکانی شۆڕش لە ئێران لە ساڵی (١٩٧٩). هاتنی ڕژێمی سیسی لە میسر لە ساڵی (٢٠١٣) لە ڕێی لەباربردنی شۆڕشی جەماوەریی لەوێ، ڕژێمی ئێستا لە تونس لەسەر وێرانەکانی شۆڕشی (٢٠١١)، هێزە سەربازی و میلیشیا دەسەڵاتدارەکانی سودان لەسەر وێرانەکانی بزووتنەوەی جەماوەری شۆڕشگێڕ لە ماوەی ساڵانی ڕابردوودا لەو وڵاتە، ڕژێمی ئیسلامی و ناسیۆنالیستی ئێستای عێراق لە دوای سەرکوتکردنی (ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەری ٢٠١٩) و ڕژێمی ئەسەد و تاوانەکانی بۆ خنکاندنی سەرەتاکانی ڕاپەڕینی جەماوەری لە سوریا لە ساڵی (٢٠١١) و ئەوانی تر. ئەمە و بەرژەوەندییە ئابوورییەکانی هەموو دەوڵەتانی کەنداو، وێڕای ئاسایش و بەردەوامی و مانەوەی ڕژێمەکانیشیان بەپلەیەکی زۆر بەستراوەتەوە بە بەرژەوەندییەکانی ئەمریکا و زلهێزە ئیمپریالیستەکانی دیکەی ڕۆژئاواوە

شەپۆلی ڕاپەڕینی شۆڕشگێڕانەی جەماوەری کرێکار و خەڵکی زەحمەتکێش و هەژار، و ژنانی ستەملێکراو و گەنجانی بێکار و هەموو ئازادیخوازان، بە دژی ئەم هەموو هەلومەرجە بەردەوامە، وە هەر جارناجارێک ئەم شەپۆلە لە ناوچەکەدا سەربەرزدەکاتەوە، تا ئاماژە بکات بە پێداویستی بەدیلێکی چینایەتی، کرێکاریانە و سۆسیالیستی بۆ هەموو ئەو شتانەی کە زاڵن

ئەرکەکە ئەوەیە کە سیستەمەکە بە گشتی بکرێتە ئامانج

سەرمایەداریی هاوچەرخ بە قەیرانێکی ئاڵۆز و هەمەجۆری ئابووری و سیاسیدا گوزەر دەکات، کە لە زۆرێک وڵاتانی جیهاندا بۆتە قەیرانێکی کۆمەڵایەتی تێکچڕژاو و ململانێی سیاسی لەسەر بنەمای چینایەتی. بۆرژوازی هیچ ئاسۆیەک شک نابات بە ئاسانی لێیان دەربچێت. بەهەمان شێوە بۆرژوا ئیمپریالیستی ڕۆژئاوا و ڕژێمی ئیسرائیلیش، سەرەڕای هەموو شانازییەکیان بە توانا و هێزی سەربازییەوە، نەک هەر دوور نین لەم قەیرانە کۆمەڵایەتییەی کە لەناو دڵی سەرمایەداریی نیولیبراڵی هاوچەرخدایە، بەڵکو لە چرکە ساتەکانی ئەو قەیرانەدا دەژین. ڕژێمی ئێران وەک ڕژێمێکی بۆرژوازی دژە شۆڕش، سەرەڕای هەموو ئەو دەسەڵاتە سەربازییەی کە هەیەتی و ئەو تیرۆریزمەی کە ئەنجامی دەدات، بەڵام لەناو دڵی قەیرانێکی ئابووری قورسدایە کە لە هەمان کاتدا بۆتە قەیرانێکی کۆمەڵایەتی فراوان، و نارەزایەتیی جەماوەریی شۆڕشگێڕانەی یەک لەدوای یەک و بەردەوامی لێ کەوتۆتەوە

ئەو چەوساندنەوە ئابوورییە و ئەو ستەم و هەڵاواردنەی کە چینی کرێکار و ژنان و گەنجان و قوتابیان بەدەستییەوە دەناڵێنن، لەگەڵ ئەو سەرکوتە سیاسی و فیکری و فەرهەنگییەی کە ڕووبەڕوویان دەبێتەوە، هەڵقوڵاوی سیستەمی سەرمایەدارین وەک پێکهاتەیەکی ئابووری، کۆمەڵایەتی و سیاسی و فیکری، وە ئەمانە لە دووتوێی ئەو سیستەمەدا بەردەوامن. ئەو چین و توێژگەلە کۆمەڵایەتییە بەیەکەوە بەستراونەتەوە و بەرژەوەندییەکانیان پێکەوەیە، وە زۆرینەی دانیشتوانی ناوچەکە پێکدەهێنن، ئەوان هێزێکی کۆمەڵایەتی وەهان کە ئەگەر لەسەر بنەمای بەرژەوەندیە چینایەتییە سەربەخۆکانیان ڕیزی خەباتی خۆیان یەکگرتوو بکەن، شکستیان پێناهێنرێت

بەرژەوەندی چینایەتی سەربەخۆی ئەم جەماوەرە، خوازیاری خەبات لە دژی سەراپای ئەو سیستەمە، و بەرجەستەکردنەوەی دیدگای سیاسی و فیکریی چینایەتیی سەربەخۆیە لە خەباتی ئێستایان و لە بوارە جیاجیاکاندا، وەک بەشێکی دانەبڕاو لە خەباتێکی گشتی دژ بە سیستەم. یەکەمین شتێک کە لێرەدا پێویستە ئەوەیە ئەم خەباتە لەژێر کاریگەری ئاسۆی سیاسی و فیکریی بۆرژوازی نەتەوەیی و مەزهەبی و نیولیبراڵدا، بەشبەش نەکرێت و نەکرێتە پاشکۆی سیاسەت و پراکتیکی ڕەوت و حزبەکانی ئەو بزووتنەوانە لە ڕێگەی دنەدانی دەمارگیری نەتەوەیی و ئایینی و ڕەگەزپەرستی و بەهێزکردنی پیاوسالاری

ڕاپەڕینی شۆڕشگێڕانەی ناوچەکە دوای شەڕی پاکتاوکردن لە غەزز

ئەزمونەکانی ڕاپەڕین و شۆڕشەکان بەگشتی و بەتایبەتیش ئەوانەی لەم دواییانەدا لە ناوچەکەدا ڕوویانداوە، دەریخستووە کە نەبوونی ڕیزی سەربەخۆی چینایەتی چینی کرێکار و توێژە کۆمەڵایەتییە چەوساوە و ستەملێکراوەکان، وە نەبوونی ئەجێندا و ئاسۆی سۆسیالیستییان بە چەقی پێشکەوتنی ئەم ڕاپەڕینانە و سەرکەوتنەکانیان، وە گەشەنەکردنی ڕەوتێکی مارکسی شۆڕشگێر و بەحزبیکراو و ڕەگداکوتراو لەناو بزووتنەوەی کرێکاری و لەسەر ئاستی کۆمەڵگا، ڕێگری کردووە لە سەرکەوتنی ئەو ڕاپەڕینانە، تەنانەت بۆتە هۆی پاشەکشەیان و باڵادەستی قۆناغێکی تاریک لە سەرهەڵدانی دیکتاتۆریەت و هێزی تیرۆریست و میلیشیای ڕەوتەکانی ئیسلامی سیاسی و ناسیۆنالیستەکان و ئەفسەرە پلەبەرزە میلیتاریستەکان، و داسەپاندنی هەرچی زیاتری نەهامەتی ئابووری و بێبەشی بەسەر جەماوەردا

لەگەڵ شەڕی جینۆسایدکردن لە غەززە، پرسی فەلەستین جارێکی دیکە، بە قورساییەکی زۆرەوە، بووە بە پرسێکی سەرەکی لە ناوەندی سیاسەت لە وڵاتانی ناوچەکەدا. ئەمڕۆ شەپۆلێکی بەرفراوانی تووڕەیی جەماوەری هاتۆتە ئاراوە بەرامبەر بە ڕژێمە فەرمانڕەواکان لە وڵاتانی عەرەبی و لە سەرانسەری ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و باکووری ئەفریقا، لە دژی ئیسرائیل و ئەمریکا و کۆمەڵکوژییەکانیان دەرحەق بە فەلەستینییەکان

هەموو ئەم پێشهاتانە یارمەتیدەرن بۆخوڵقاندنی کەشێک بۆ بوژانەوەی بیروڕا و سیاسەتی ئیسلامی و ناسیۆنالیستی و ڕەوتەکانی دژ بە ئیسرائیل و ئەمریکا و باقی وڵاتانی ئیمپریالیستی ڕۆژئاوایی، ئەمەش دەرگا بۆ ئەو ڕەوت و حزبانە دەکاتەوە کە هەوڵەکانیان ئاراستە بکەن ڕووەو لەباربردنی نارەزایەتی و ڕاپەڕینەکانی داهاتووی جەماوەری زەحمەتکێش و چەوساوە، لە ڕێگای ڕاکێشانیان بۆ ناو ئەجێندای سیاسی و ئایدیۆلۆژی خۆیان و دوورخستنەوەیان لە گەیشتن بە یەکگرتوویی خۆیان لەسەر بنەمایەکی چینایەتی ئینتەرناسیۆنالیستی و ئازادیخوازانە، کە تاکە گەرەنتی سەرکەوتنی ڕاپەڕینەکانە

ڕاپەڕینە شۆڕشگێڕییەکانی داهاتوو ناتوانن سەرکەوتوو بن بەبێ پێشڕەوی کردن لە ڕاستای جیاکردنەوەی ڕیزەکانیان لە هەموو ڕەوت و بزووتنەوە بۆرژوازییەکان و ئاسۆ نەتەوەیی و ئایینی و لیبراڵییەکانیان، و چوونە پێشەوە لەسەر بنەمای سیاسەت و بەرنامەی چینایەتی سەربەخۆ. ڕێڕەوی گەشەسەندنی مێژوویی بە ڕێڕەوی گەشەسەندنی خەباتی چینایەتی پرۆلیتاریا لە ناوچەکەدا گوزەر دەکات، وە هەر ڕێگرییەک لەمە تووی شکستپێهێنانی هەوڵە جەماوەریە شۆڕشگێڕەکانە

خەبات دژی ستەمکاری ئیسرائیل و دژ بە ئیمپریالیزمی ئەمریکی و ڕۆژئاوایی، نابێتە قۆناغێکی خەبات کە ناسیۆنالیستەکان ناوی دەبەن بە "قۆناغی ڕزگاری نیشتمانی"، بەڵکو بەشێکە لە خەباتێکی چینایەتی سیاسی و کۆمەڵایەتی چینێکی کۆمەڵایەتی بەرفراوان و شۆڕشگێڕ، کە پرۆلیتاریایە، تەنها ئەم خەباتەیە کە دەتوانێت جەماوەر لە ستەمی ئەم هێزە ئیمپریالیستیانە ڕزگار بکات و بە شێوەیەک کە سەربەخۆ بێت لە بۆرژوازی و هێز و ڕەوتەکانی

تیۆری دوو قۆناغ لە خەباتی سۆشیالیستی، کە لە لایەن حزب و ڕەوتە "ستالینستەکان" و باڵی چەپی بزووتنەوەی ناسیۆنالیستیەوە لە وڵاتانی وەک ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا بانگەشەی بۆ دەکرێت، خەباتی پرۆلیتاریا دابەش دەکات بەسەر دوو قۆناغدا؛ قۆناغی "شۆڕشی دیموکراسی بۆرژوازی" یان "ڕزگاری نیشتمانی لە ئیمپریالیزم"، وە قۆناغی "شۆڕشی سۆسیالیستی پرۆلیتاری"، بە بیانووی کاڵوکرچی هەلومەرجی بابەتی بۆ خەباتی سۆسیالیستی پرۆلیتاریا و پراتیکە سیاسییە سەربەخۆکانی. ئەم تیۆرە جگە لە تیۆرێکی بۆرژوازی هیچی تر نییە، کە ئامانجی لەباربردنی هەوڵەکانی ڕەنجدەران و بەهەژارکراوانە بۆ بەدەستهێنانی سەربەخۆیی سیاسی خۆیان لە بۆرژوازی نەتەوەیی بەناو "بورژوازی نیشتمانی" و لە ڕەوتە ئایینی و نیولیبراڵەکان و بەم شێوەیەش ڕێگربن لەبەردەمیان لە ڕاستای بەدەستەوە گرتنی دەسەڵات لەلایەن خۆیانەوە بۆ بەدیهێنانی گۆڕانکاری سۆسیالیستی

خەباتی شۆڕشگێڕانە لەدژی گشت هێزە جیاوازەکانی ئیمپریالیست و هێزە ناوچەییەکان کە ڕێچکەکانی سیاسەت و ئابووری و ژیانی کۆمەڵایەتییان لە ناوچەکەدا کۆنترۆڵ کردووە، بەشێکە لە ئەرکەکانی هەر ڕاپەڕینێکی شۆڕشگێڕانەی کرێکاران و زەحمەتکێشان، وە هەر ئەمەشە کە پرسی فەلەستین و دۆزینەوەی چارەسەر بۆی لە دیدێکی چینایەتی سۆسیالیستی پرۆلیتارییەوە، دەکاتە بابەتێکی کارنامەی ڕاپەرینە شۆڕشگێڕییەکانی داهاتوودا

ڕاپەرینە شۆڕشگێڕییەکانی پرۆلیتاریا لە ناوچەکەدا، لە هەناوی سیستەمی سەرمایەداری زاڵەوە سەرهەڵدەدەن و کارەکتەرێکی نێونەتەوەییان هەیە، چونکە ئەو پرۆسە شۆڕشگێڕانەیەی کە ئەو ڕاپەرینانە بەرهەم دێنێت خۆی لە بنەڕەتدا بەزێنەری سنوور نێوان دەوڵەت و نەتەوەکانە و بەم پێیەش زنجیرەیەک لە ڕاپەرین لەم پرۆسەیەدا و لە چەند وڵاتێکدا سەرهەڵدەدەن کە بەیەکەوە گرێدراون. لەگەڵ پێشکەوتنی جیددی و چۆنایەتیی بزووتنەوەی کرێکاری و پرۆلیتاریای سۆسیالیستی و مسۆگەربوونی باڵادەستی ئاسۆی سیاسی ئازادیخوازانەی بەسەر هەر ڕاپەرینێکدا لە یەکێک لە وڵاتە گەورەکانی ناوچەکە، هاندەر دەبێ بۆ سەرهەڵدانی ڕاپەرینی شۆڕشگێڕانە لە وڵاتەکانی تردا

بۆیە، وەک پرەنسیپێک، تەنیا شۆڕشی سۆسیالیستی پرۆلیتاریای ناوچەکە دەتوانێت هەلومەرجی واقیعییانە فەراهەم بکات بۆ چارەسەری ڕیشەیی پرسی فەلەستین و هەموو پرسە نەتەوەییە هەڵپەسێردراوەکانی ناوچەکە، لەوانەش پرسی نەتەوەیی کورد و پرسی چەوساندنەوەی کەمینەکان و توێژە کۆمەڵایەتیەکانی تر لەسەر بنەمای نەتەوە و ئایین و ڕەنگی پێست و تایبەتمەندی، ئەویش لەسەر بنەمای یەکگرتوویی خەباتی پرۆلیتاریای سۆشیالستی هەموو وڵاتەکان و هاوکاری نێوانیان، هەروەها دۆزینەوەی چوارچێوەیەکی سیاسی گونجاو بۆ چارەسەری ئەو کێشانە و زامنکردنی ئازادی جەماوەر لە هەڵبژاردنی سیستەمی سیاسی خۆیان

کۆتایی هێنان بە داگیرکاری ئیسرائیل بۆ سەر فەلەستین و ڕژێمی ڕەگەزپەرستی ئێستای ئیسرائیل و گەیشتن بە سەربەخۆیی سیاسی بۆ فەلەستینییەکان، لە چوارچێوەی سیستەمێکی سیاسی سۆسیالیستی فیدراڵی باڵادەست لە ناوچەکەدا، ئەوەیە کە ماف و ئازادیی فەلەستینییەکان و ئیسرائیلییەکان دەستەبەر دەکات و زەمینەی ژیانێکی هاوبەش و ئاشتیانەی هەمیشەیی فەراهەم دەکات

بە پشتبەستن بەوانەی سەرەوە، (ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق) ئەم ئەرکانە دەگرێتەبەر:

١. درێژەدان بە خەبات شانبەشانی چینی کرێکار و هەموو هێزە سۆشیالیست و ئازادیخواز و مرۆڤدۆستەکانی جیهان و ناوچەکە، بە مەبەستی ڕاگرتنی دەستبەجێ و هەمیشەیی شەڕ و جینۆساید لە غەززە و فەلەستین

٢. هاوپشتی لەگەڵ خەباتی سەربەخۆی جەماوەری ستەملێکراو لە سەرتاسەری فەلەستین، لە بەرامبەر زوڵم و چەوساندنەوەی نەتەوەیی و ئەو تاوانانەی دەوڵەتی ئیسرائیل لە دژی ئەوان ئەنجامی دەدات و هەوڵدان بۆ پەرەپێدانی ئەم خەباتە بە شێوازێکی سەربەخۆ لە هەموو ڕەوت و حزبە قەومی و ئیسلامییەکان

٣. خەبات لە پێناو هێنانەدی بەهێزترین پەیوەندی ئەنتەرناسیۆنالیستی نێوان خەباتی کرێکاران و زەحمەتکێشان و ڕزگاریخوازان لە هەردوو لای فەلەستین و ئیسرائیل و لەسەر ئاستی ناوچەکەش بۆ کۆتاییهێنان بە داگیرکاری ئیسرائیل لە فەلەستین و هەموو خاکە داگیرکراوەکان، بۆ هەڵوەشاندنەوەی ڕژێمی ڕەگەزپەرستی فەرمانڕەوای ئێستا بە هەموو شێوەکانییەوە، لەگەڵ دابینکردنی مافی گەڕانەوەی پەنابەرانی فەلەستینی

٤. خەبات بۆ چارەسەری پرسی فەلەستین لە ڕوانگەی بەرەوپێشبردنی بەرژەوەندی خەباتی سۆسیالیستی کرێکاران و زەحمەتکێشان لە فەلەستین و ئیسرائیل و وڵاتانی ناوچەکە و دەستەبەرکردنی مافی جەماوەر لە فەلەستین بۆ دیاریکردنی چارەنووسی سیاسی و شێوازێکی گونجاو کە دەیگرێتەبەر لەسەر بنەمای ئەم بۆچوونە ئەنتەرناسیۆنالستیە بۆ ئەوەی هەمووان بە ئاشتی بژین

٥. کارکردن بۆ بەهێزکردنی خەباتی پرۆلیتاریا و جەماوەری ڕەنجدەر و بەهەژارکراوان و ئازادیخوازان لە وڵاتە جۆراوجۆرەکانی ناوچەکە و لەسەر ئاستی جیهان، تا ببێتە خەباتێکی نێونەتەوەیی کاریگەر لە دژی زلهێزە ئیمپریالیست و ناوچەییەکان و هەژموون و دەستێوەردانی سەربازییان لە وڵاتانی ناوچەکەدا

٦. خەبات بۆ پەرەپێدانی ڕەوتێکی مارکسیستی بەهێز و کاریگەر، کە هێڵی شۆڕشی سۆشیالیستی و ئەنتەرناسیۆنالستی گرتبێتە بەر لە هەموو وڵاتانی ناوچەکە، و دۆزینەوەی پەیوەندییەکی نێونەتەوەیی یەکگرتوو لە نێوانیاندا لەسەر بنەمای پیادەکردنی تیۆری و بەرنامەی مارکسیستی و دەستبەکاربوونی عەمەلی لە ڕیزەکانی خەباتی پرۆلیتاریدا

٧. کارکردن لە پێناوی ئەوەی بزووتنەوەی کرێکاری لە هەر وڵاتێک لە وڵاتانی ناوچەکە بتوانێ ڕۆڵی پێشەنگی خۆی بگێڕێ لە خەباتی جەماوەری بەهەژارکراو و چەوساوە و ئازادیخواز و ڕاپەرینە شۆڕشگێڕییەکانیان

٨. کارکردن لە پێناو سەرهەڵدان و گەشەسەندنی بزووتنەوەیەکی ئازادیخوازانە و ئەنتەرناسیۆنالستی ژنان لەسەر ئاستی ناوچەکە، کە ئاسۆی سیاسی شۆڕشگێڕانەی سۆشیالستی بگرێتەبەر، و خەباتێکی پەیگیرانە بکا لە پێناو دەستەبەرکردنی ئازادی و یەکسانی ژنان

٩. کارکردن لە پێناو پەرەپێدانی بزووتنەوەیەکی جەماوەری لاوانی ئازادیخواز لە ناوچەکەدا کە خەبات بکات بۆ گەیشتن بە ئاواتەکانی لاوانی کچ و کوڕ بۆ دابینکردنی کار و خۆشگوزەرانی و ئازادی و داهێنان

١٠. یەکخستنی هەڵسوڕاوانی هێڵی پرۆلیتاری شۆڕشگێری سۆشیالیستی لە هەموو ڕاپەرینەکان و خەبات بۆ باڵادەستکردنی ئەو هێڵە لەناو ڕاپەرینەکاندا

ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق، ڕەوتێک و پەلێکە لە بزووتنەوەی پرۆلیتاری سۆشیالیستی جیهانی، بەردەوام دەبێ لە خەباتی پەیگیری خۆیدا بەمەبەستی دەستەبەرکردن و گەیشتن بەو ئەرکانەی سەرەوە و ئامانجە کۆمۆنیستییە ئازادیخوازەکانی لە ناوخۆی عێراقدا

ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق

٢٢ ی کانوونی دووەمی ٢٠٢٤

بنبەستی دەسەڵات و بێ توانایی بزووتنەوەی ناڕەزایەتی

نادر عەبدولحەمید

لە ئێستادا یەک کۆکتێل لە بنبەستی دەسەڵاتی سیاسی و بێ توانایی بزووتنەوە ناڕەزایەتییەکان، بارودۆخی گشتی؛ سیاسی-ئابووری و کۆمەڵایەتی-کلتوری هەرێمی کوردستانی عێراقی پێکهێناوە بە هەموو ئاڵۆزییەکانییەوە

هەر لە دەیان کێشەی لەچارنەهاتووی نێوان حکومەتی هەرێم و ناوەندەوە بیگرە تا لە گرێژنەچوونی یەکریزی حزبە قەومییەکان، تا لەشکرکێشی و موشەکبارانی دەوڵەتانی کۆنەپەرستی ناوچەکە، تا قەیرانی ئابووری؛ لە مایەپووچی زیاتر لە سێ هەزار پرۆژە و کۆمپانیای سەرمایەداران و بێ مووچەیی و بێکاری و هەژاری کرێکاران و زەحمەتکێشان، تا پەرەسەندنی ئایدیا و نەریتە دواکەوتووەکان و پاشەکشەی فەرهەنگی مۆدێرنیتە و بەها جیهانییەکانی ئینسان و هاتنەخوارەوەی پلەی ئینسانی ژن لە کۆمەڵگە و بێ ئاسۆیی لاوانی کچ و کوڕ و کۆچ و ڕەوی بەکۆمەڵیان بەرەو هەندەران بۆ دەرباز بوون لەم بارودۆخە دۆزەخییەی کە دەسەڵاتی بورژوا ناسیونالیستی کورد کۆمەڵگەی کوردستانی عێراقی پێ شکڵداوە

ئەم بارودۆخە لە ئێستادا، ئەگەر سەرپێی سەیری بکەین، وێنەیەکی فۆتۆگرافی وەستاو (ئیستاتیکی) دێتەبەرچاومان، بەڵام ئەمە خۆی وێنەی چرکە ساتێکی مێژوویی دیاریکراوە کە لەسەر پرۆسەیەکی دینامیکی زیندوو لە کێشمەکێشێکی کۆمەڵایەتی چینایەتی دوو ڕەوەندی مێژوویی هاتۆتەئاراوە لەم هەرێمەدا، کە هەلومەرجێکی بابەتی شۆڕشگێڕانەی هێناوەتە ئاراوە، بەڵام نەگەیشتۆتە ئەوەی ببێتە قەیرانێکی شۆڕشگێڕانە بۆ ڕاماڵینی دەسەڵات لە هەرێمەکە

• دووبارە بەرهەمهاتنەوەی ئابووری و دەسەڵاتی هەرێمەکە

یەکێک لەو دوو ڕەوەندانەی ئەم بارودۆخەی هێناوەتە ئاراوە، پەرەسەندنی پەیوەندییەکانی سەرمایەدارییە، لە کەڵەکە و ئینتیگرەبوونی سەرمایە و سەرمایەداران و بورژوازی هەرێمی کوردستان و دەسەڵات و حکومەتەکەی لەگەڵ سەرمایە و سەرمایەداری و بورژوازی ناوچەکە (تورکیا، ئێران و وڵاتانی کەنداو) و لێکهەڵپێکان بە بازاڕ و سەرمایەی جیهانی و بە بورژوا ئیمپریالیستی جیهانییەوە. ئەمڕۆ ئەم هەرێمە بۆتە بەشێکی لێکهەڵپێکراوی جیهانی سەرمایەداری هاوچەرخ و ملکەچی هەمان یاسا و ڕێساکانی ئەو سیستەمە سەرمایەدارییە هاوچەرخەیە وەک پێکهاتەیەکی ئابوری کۆمەڵایەتی و سیاسی. لێکدانەوە بۆ بارودۆخی کوردستانی عێراق و ئاکامگیری لێی، بەبێ لەبەرچاوگرتنی ئەم ڕاستییانە، ناتوانێت واقعی و دروست بێت

ناسیونالیزمی کورد، وەک بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی سیاسی (کوردایەتی) بە دەسەڵاتدار و ئۆپۆزیسیۆنیەوە، بەباڵی ڕاست و چەپیەوە، وە بە هاوکاری و هاوپەیمانەتی ئیسلامی سیاسی ئەم ڕەوەندەیان بردۆتە پێش، بەهەموو ڕوانگەیەکی جیاواز و کێشمەکێش لەسەر جیهەتگیریە ئیقلیمی و بلۆکبەندییە جیهانییەکان

لە (کۆڕبەندی جیهانی وزە) لە (٢٧ و ٢٨ی ئازاری ٢٠٢٢) لە (دووبەی) پایتەختی (ئیمراتی عەرەبی یەکگرتوو)، هەروەها لە (لوتکەی جیهانیی حکومەتەکان) هەر لەو شارە بەدوای کۆڕبەندەکەدا لە (٢٩ و ٣٠ی ئازار)، سەرۆکی حکومەتی هەرێم (مەسرور بارزانی) لە وتەکانیدا ڕایگەیاند کە ئامادەیە بەشداری بکات لە پڕکردنەوەی کەموکوڕییەکانی بازاڕی نەوت و گاز و وزەی جیهان، بەتایبەت دوای جەنگ لە ئۆکرانیا، ئەمە لە کاتێکدایە کە هەموو ساڵێک جەماوەری هەرێمەکە هەر لە پایزەوە بەر لە زستان خەریکی خۆپیشاندان و ناڕەزایەتی دەربڕینن دژ بە نەبوونی نەوت و گاز لە هەرێمەکە بۆ پێداویستی ڕۆژانەیان هەتا بە نرخێکی گرانتریش لە بازاڕی جیهانی. ئەمەش واتا سیستمی ئابووری هەرێم وەک بەشێکی ئۆرگانیکی بازاڕی جیهانی، ئاراستەی دابین کردنی پێداویستییەکانی سەرمایە و سەرمایەداری جیهانییە، نەک دابینکردنی پێداویستییە سەرەکییەکانی هاوڵاتیانی ناوخۆ

نەک هەر ئەوەش بەڵکو مانەوە و ئاسیشی سیستمی سیاسی و حکومەتی هەرێم و حزبەکانی دەسەڵاتداری، هەرچی زیاتر گرێی خواردووە بە بەرژەوەندی زلهێزە ئیقلیمی و نێودەوڵەتییە ئیمپریالیستەکانی ڕۆژاواوە، بەتایبەت بەرژەوەندە ستراتیژەکانی ئیمپریالیزمی ئەمریکی لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا

ئەمڕۆ جگە لە شەپۆلی خۆپیشاندان و ناڕەزایەتی جەماوەر کە خوازی ڕزگاربوونن لەدەست دەسەڵاتدارەتی هەرێمەکە، هەتا بەپێی ستانداردەکانی بورژوازیش، ئەم دەسەڵاتە هیچ شەرعییەتێکی نەماوە؛ ئەمە نەک هەر لە بایکۆتی زووربەی هەرە زۆری جەماوەر لە هەڵبژاردنەکاندا دەبینرێت، بەڵکو لە مامەڵەی حزبەکانی دەسەڵات و حکومەتی هەرێمیشدا لەگەڵ دامەزراوەی پەرلەمان بەئاشکرا دیارە کە ئۆرگانێکی ڕوکەش و پوچ و گەندەڵە لە چەشنی حکومەتە گەندەڵەکەی هەرێم و حزبەکانی دەسەڵات

بەم پێیە هەم ئابووری هەرێمەکە و هەم دەسەڵاتدارەتییەکەی لەسەر بنەمای بەرژەوەندییە ئابووری و ستراتیژە سیاسی و سەربازی و ئاسایشییەکانی زلهێزە ئیقلیمی و ئیمپریالیستییەکانی جیهان دووبارە بەرهەم دێنەوە، بەردەوام دەبن و لە کێشمەکێشی جیۆ-پۆلیتیکی ناوچەکەدا درێژە بەمانەوەی خۆیان دەدەن

• نەخشەمەندی و پلانی ئاگاهانەی نیولیبرالیزم

دەسەڵاتدارەتی ناسیونالیزمی کورد لە (١٩٩١)ەوە تا ڕووخانی ڕژێمی بەعس (٢٠٠٣)، گەرچی درێغی نەکردووە لە گرتنەبەری ئەجندای بازاڕی ئازاد و برەودان بە کەرتی تایبەت و کۆمپانیاکان، بۆ بەتاڵانبردنی سامانی گشتی کۆمەڵگە، بەڵام بەهۆی جەنگی ناوخۆ و هەڵواسراوی بارودۆخی سیاسی کوردستانی عێراق لەو کاتەدا، نەپیرژاوەتە سەر ئەوەی کە بە پلان و نەخشە، سیاسەتی ئابووری نیولیبرالیزم و تایبەتاندنی کەرتی گشتی (خەسخەسە) پیادە بکات، بۆیە دوای (٢٠٠٣) نەخشەمەندانە پیادەی کردووە

پەسندکردنی (یاسای نەوت و گاز) لە (٢٠٠٦)دا ئەڵقەیەکی پتەوی ئەو نەخشەیە بوو، تا ئەوەی کە کێشەی نێوان حکومەتی هەرێم و ناوەندی بووە برینی بەشە بودجەی هەرێم لە (٢٠١٤)دا و سەرۆک وەزیرانی ئەوکاتی کابینەی هەشتەم (نێچیرڤان بارزانی) داوای لە (بانکی نێودەوڵەتی) و (سندوقی دراوی نێودەوڵەتی) کرد کە کۆمەگیان بکەن، ئەوەبوو لە (٢٠١٦)دا کۆنفراسێکیان لە هەولێر بەست بە شداری (نەتەوە یەکگرتووەکان) بۆ دانانی نەخشەیەک بۆ ئابووری هەرێمەکە

ناوەڕۆکی ئەم نەخشەیە، لایەک بریتی بوو لە کەمکردنەوەی خەرجییەکانی حکومەت؛ بە ڕادەستکردنی کەرتی گشتی هەرچی زووتر و خێراتر بۆ دەستی کەرتی تایبەت و کۆمپانیاکان، و شانخاڵی کردنەوەی حکومەتی هەرێم لە پێشکەشکردنی خزمەتگوزارییەکان، وە لە لایەکی ترەوە زۆرکردنی داهاتی حکومەت بە دانانی باج و سەرانە بەسەر هاوڵاتیاندا

ئەم بارودۆخەی ئێستا لە سەرەتای (٢٠٢٤)دا کە وەک وێنەیەکی وەستاو دەیبینین لە بێ مووچەیی، پەرەسەندنی بێکاری و هەژاری لە ڕادەبەدەر، نەبوونی خزمەتگوزارییەکان و وێرانبوونی کەرتی تەندروستی و خوێندن و ...هتد، هەمووی ئاکامی پرۆسەیەکی چەندین دەیەیە لە گرتنەبەری ئەم سیاسەتە چینایەتییە نیولیبرالیزمە ئابوورییە کە تەواوی سەروەت و سامانی کۆمەڵگەی بە ملیارەها دۆلار لە دەستی کۆمپانیا زەبەلاحەکاندا کۆکردۆتەوە

بەم پێیە، بێ مووچەیی هەژاری و برسییەتی و نەخۆشی و کەمی خزمەتگوزاری گشتی، ... ئاکامی نەبوونی سەروەت و سامان نییە لە هەرێمەکەدا، تا چاوەڕێی دەستی حکومەتی ناوەند بێت بودجە بنێرێت، بەڵکو بە دیاریکراوی ئاکامی دەستبەسەراگرتن و مۆنۆپۆڵکردنی ئەو سامانە گشتییەیە کە دەسەڵاتی سیاسی هەرێمەکە بە حکومەت و حزبە قەومی و ئیسلامی و پەرلەمان و هێزی پێشمەرگە و ئاسایش و دادگا و میدیایەکی زەبەلاحەوە پارێزگاری لێ دەکەن. ئەمە واقعییەتێکی چینایەتی سیاسی دەردناک و ئاکامی پەرەسەندنی سەرمایەدارییە، کە کۆمەڵگەی دووکەرت کردووە لە نێوان کەمایەتییەکی خاوەن دەسەڵات و پشتیوانەی ئیقلیمی و نێودەوڵەتی و مۆنۆپۆڵکەری سەروەت و سامان و زۆرایەتییەکی بێبەش کە ژیانێکی کولەمەرگی بەسەردا سەپاوە

نمونەی بەرچاوی ئەم واقعیەتە ئەوەیە کە دوای ئەو هەموو ساڵە لە دەرهێنان و فرۆشتنی نەوت و گاز لە بازاڕی جیهاندا، لەوسەرەوە حکومەتی هەرێم زیاتر لە (٣٢) ملیار دۆلار قەرزارە، لەوە دەچێت داهاتی دەرهێنان و فرۆشتنی ئەم سامانە سروشتییە هەر بۆ کۆمپانیا بیانی و ناوخۆییەکان بوویێت و ئەم حکومەتەش تەنها بە گرتنە ئەستۆی خەرجییەکان بەشداری کردبێت! و بە لێ برینی مووچەی مامۆستا و کارمەندان، بە داسەپاندنی باج و سەرانە بەسەر هاوڵاتیان و بەبڕینی خزمەتگوزارییەکان قەرزەکانی بداتەوە

• بزووتنەوەی ناڕەزایەتی، قۆناغەکان و تایبەتمەندییەکانی

جەماوەری زەحمەتکێش و ئازادیخواز وەنەبێ لەبەرامبەر ئەم بارودۆخەدا بێ دەنگ بووبن، هەمیشە خەریکی مانگرتن و خۆپیشاندان وەڕێخستنی بزووتنەوەی ناڕەزایەتی بوون، کە لەهەر قۆناغێک لە سێ قۆناغی (١٩٩١-٢٠٠٣) و قۆناغی (٢٠٠٣-٢٠١٣) و قۆناغی (٢٠١٣-٢٠٢٣) تایبەتمەندی خۆی هەبووە. لێرەدا ناچینە ناو خودی ئەم باسەوە، بەڵکو ئەوەی شوێنی مەبەستمانە ئەوەیە کە لە قۆناغی دووەمدا داهاتێکی زۆر لە بودجەی سەراسەری عێراق و داهاتی ناوخۆ کەوتە بەردەست حکومەتی هەرێم و حزبەکانی دەسەڵات و سفرەخوانی بازرگانان و بەڵێندەران و خاوەن پرۆژە ئابووری و کۆمپانیاکانی پێ ڕازێنرایەوە، ئەم قۆناغە بە تەخشان و پەخشانی دۆلار و دابەشکردنی زەوی و دروستبوونی گەڕەکەکانی فیرعەوناوا ناسراوە، لەبەرامبەر ئەم هەموو ناز و نیعمەتەی توێژە جۆراوجۆرەکانی سەرمایەداران، جەماوەری زەحمەتکێش و هاوڵاتیان بەدەست نەبوونی خزمەتگوزارییەکان، و ئازادیخوازان و ڕۆشنبیرانیش بەدەست سەرکوتی فکری و سیاسییەوە دەیانناڵاند و لێرەو لەوێ ناڕەزایەتییان دەنواند، تا ئەوەی لە (ئۆگۆستی ٢٠٠٦)دا بووە شەپۆلێکی خۆپیشاندان و پاشان ناڕەزایەتییەکانی دژ بەسەرکوت و تیرۆری ڕۆژنامەنوسان بەدوای تیرۆری (سەردەشت عوسمان) دا لە (ئایاری ٢٠١٠)دا سەری هەڵدا و لە (١٧ی شوباتی ٢٠١١)دا ناڕەزایەتییەکانی ئەم قۆناغە گەیشتە چلە پۆپەی خۆی، بە ئاکام نەگەیشت، سەرکوتکرا و ئەم قۆناغە کۆتایی هات

ئەوەی شایانی باسە ڕۆشنبیرانی لیبراڵ قەومیی کوردستان، کە لە هەوڵدا بوون (کوردایەتی) موتوربە بکەن بە لیبرالیزمی جیهانییەوە، لەم قۆناغەدا و لەناو ناڕەزایەتییەکاندا زۆر چالاکبوون ئەمەش لە ناو بزووتنەوەکەی (سەردەشت عوسمان) و بەتایبەتیش لە (١٧ی شوبات)دا دەرکەوت، بەڵام دوای بنبەستی هەوڵەکانی (بزووتنەوەی گۆڕان) بۆ هێنانەدی گۆڕانکاری هەتا ئەگەر شکڵیش بێت لە ڕێگەی پەرلەمانەوە، ئاوێکی سارد کرا بەسەر ئەم لیبراڵ قەومیانەدا

جگە لەوە بارودۆخی قەیرانی ئابووری و دارایی لە دوای ساڵی (٢٠١٣)ەوە، تا هاتووە چڕتر بۆتەوە و لەسەری خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێشدا شکاوەتەوە و بەم پێیەش خسڵەتی چینایەتی ئەم ناڕەزایەتیانە زیاتر بەرجەستە بۆتەوە و ناڕەزایەتی توێژی ڕۆشنبیران و میدیکارانی دژ بە تەنگەبەرکردنەوەی ماف و ئازادیی خستۆتە ژێر سێبەری خۆیەوە، کە ئەمانە تێکڕا بوونەتە پاڵنانی هەرچی زیاتری ئەم لیبراڵ قەومیانە بۆ پەراوێزی ئەو بزووتنەوانە، نەک هەر ئەوە، بەڵکو پێشبینی ڕاپەڕینی جەماوەریش وای لێ کردوون بەچاوێکی دوودڵییەوە براواننە بزووتنەوەکان و بەناوی دژایەتی کردنی "توندوتیژی" هەرچی زیاتر خۆیان کەنارگیر بگرن لێیان

ئەمە و لە پرۆسەیەکیشدا، وە بە ئەزموونێکی خۆبەخۆییانە، ئەم ناڕەزایەتییانە نەک هەر هیچ خۆشباوەڕییەکیان بە چاکسازییەکانی حکومەتی هەرێم و حزبەکانی دەسەڵات نەماوە، بەڵکو هەرچی زیاتر سەربەخۆیی خۆشیان لە ڕەوت و حزبە قەومی و ئیسلامییەکان بەرجەستە کردۆتەوە، ئەڵبەتە ئەمە نەفی ئەوە ناکاتەوە کە ئەم ڕەوت و حزبانە نفوز و جێ پێیان هەبێت لەناویاندا، بەڵام مەسەلەکە ئەوەیە کە ئەم بزووتنەوانە وەک یەکەیەکی گشتی لە ژێر هەژموون و ئیتۆریتەی سیاسی ئەمانە و لیبراڵ قەومییەکانی کوردستاندا نەماون، بەڵام ئەم دابڕانە سیاسییەی ئەم بزووتنەوانە هێشتا نەگەیشتۆتە ئاست دابڕان لە ئاسۆ و ئامانجی ڕەوتە بورژوا قەومییە لیبراڵ و ئیسلامییەکان، کە ئەمە ناکۆکییەکی کوشندەی ئەم بزووتنەوانەیە و دواتر دێینەسەری

بەکورتی، لەبەرامبەر بنبەستی ئابووری و سیاسی حکومەتی هەرێم و حزبەکانی دەسەڵاتدا، کە توانای هیچ جۆرە چاکسازییەکی هەتا شکڵی و بێ ناوەڕۆکیشیان نییە، چەندین بزووتنەوەی ناڕەزایەتی مامۆستایان، کارمەندانی تەندروستی و بەگشتی مووچەخۆران و مانگرتنی دەستەجەمعی شارەکانی وەک دەربەندیخان، پێنجوێن، هەڵەبجە و کفری، دژی نەبوونی خزمەتگوزارییەکان و بێکاری لاوان و هەژاری و بێدەرەتانی وەستاوە، ئەمە جگە لە مانگرتن و ناڕەزایەتی هەر ماوە نا ماوەیەکی کرێکارانی ژینگەپارێز و جەماوەری گەڕەکە فەقیر نشینەکان و شوفێرانی پاس و تاکسییەکان، ... وە هەموو ئەم بزووە ناڕەزایەتییانە لە دەرەوەی هەژموونی سیاسی و ئەجێندای ڕەوت و حزبە ئۆپۆزسیۆنە قەومی و ئیسلامییەکان لە ئارادان، بەڵام نەیانتوانیووە پاشەکشەیەکی مانادار بە حکومەت و حزبەکانی دەسەڵات بکەن، بۆ ماوەیەک بە گوور سەردەردێنن و بە بێ بەدەستهێنانی خواستەکانیان پاش ماوەیەک و بەزۆری لە ڕێگەی سەرکوتەوە دادەمرکێنەوە و دووبارە لە کاتێکی تردا سەردەردەهێننەوە و لەناو بازنەیەکی داخراودا دەسوڕێنەوە

بە دڵنیاییەوە بەرجەستە نەبووبەوەی ئەم ناڕەزایەتییانە لە ناوچەی (زەرد)ی ژێر دەسەڵاتی (پارتی) بەهۆی سەرکوتێکی توندەوە و یەکگرتوونەبوونی ئەم بزووتنەوە جیاجیایانەی ئەم توێژ و بەشە کۆمەڵایەتییانە لە بزووتنەوەیەکی سەراسەریدا لە ئاست هەرێمی کوردستانی عێراق، خاڵێکی لاوازی بنچینەیی ئەم بزووتنەوانەیە لە بەرامبەر حکومەتی هەرێم و حزبەکانی دەسەڵاتدا کە زۆر بێباکن لە ئاست ئەو هەموو نەهامەتی و کارەساتەی کە دایان سەپاندووە بەسەر جەماوەری ئەم هەرێمەدا، نمونەی ئەمە خۆی لە پەککەوتنی سیستمی خوێندن لە (زۆن)ی سەوزدا دەبینێتەوە بەهۆی بایکۆتی زیاتر لە چوار مانگی مامۆستایانەوە، کە نەبۆتە مەسەلەیەکی جددی نەک هەر بۆ حکومەت، بەڵکو بۆ ئەجێندای وەزارەتی پەروەردە و خوێندنیش

• پرسیاری ئەسڵی ئەوەیە کە چ بکرێت؟

بەدڵنیاییەوە هەر هەوڵێک بۆ بەرجەستەکردنەوەی ناڕەزایەتییە پەنگخواردووەکانی جەماوەر لە (زۆنی زەر) و هەوڵدان بۆ یەکخستنی بزووتنەوە ناڕەزایەتییەکان و هێنانەدی فیدراسۆنێکی سەراسەری ئەو بزووتنەوانە هەنگاوێکی پێشڕەوی جیدی دەبێت، بەڵام دیسان ڕووبەڕووی ئەو پرسیارە دەبینەوە کە چۆن و لە کوێوە دەستبەکار دەبین بۆی؟

خاڵی یەکەم و سەرەتا ئەوەیە کە ئەم بزووتنەوانە، هەڵقوڵاوی کۆمەڵگەیەکی سەرمایەداری و دەسەڵاتی بورژوا ناسیونالیستن، وە بە دیاریکراویش بەرهەمی داسەپاندنی سیاسەتی ئابووری نیولیبرالیزمی حکومەت و حزبەکانی دەسەڵاتە بەسەر جەماوەری زەحمەتکێشی ئەم هەرێمەدا، ئەمە لە لایەک وە لە لایەکی ترەوە ئەم بزووتنەوانە هی توێژە زەحمەتکێش و ڕەنجدەرەکانی ئەم کۆمەڵگەیەن و ڕووبەڕووی دەسەڵاتێک بوونەتەوە کە زووربەی هەرە زۆری کۆمپانیا و پرۆژە ئابوورییەکانی ئەم هەرێمە یان هی ئەفراد و بنەماڵە و حزبەکانی دەسەڵاتن یان هاوبەشی پشک و خاوەن جۆرێک لە پەیوەندیین کە ئەم حکومەت و دەسەڵاتە بەرژەوەندییەکانیان دەپارێزێت و ئەوانیش بەپێی ئەجینداکانی ئەم حکومەت و دەسەڵاتە کاردەکەن

بۆیە دەسپێکی عەمەلی ئەوەیە کە دەبێ هەوڵبدرێت ئەم بزووتنەوانە هەڵگری ئەم ئاسۆیە بن لە بەگژاچوونەوەی

سەرچاوەی ئەم نەهامەتیانەیان کە سیاسەتێکی چینایەتی ئابوورییە و حکومەتی هەرێم و حزبەکانی دەسەڵات ئاگاهانە و نەخشەمەندانە پیادەی دەکەن، و دامەزراوە نێودەوڵەتییەکانی جیهانی ئیمپریالیزم لە (سندوقی دراوی نێودەوڵەتی) و (بانکی نێودەوڵەتی) و (نەتەوە یەکگرتووەکان) و (یەکێتی ئەوروپا) بە پشتیبووەن، کە ئەویش پیادەکردن و داسەپاندنی ئەم نیولیبرالیزمەیە لە کوردستان

گەرچی بزووتنەوە ناڕەزایەتییەکان وەک ئاماژەمان پێداوە لە ژێر هەژموون و ئەجێندای سیاسی لیبراڵ قەومییەکان و ڕەوت و حزبە قەومی و ئیسلامییەکان هاتوونەتەدەرەوە و هیچ خۆشباوەڕییەکیشیان بە چاکسازی دەسەڵات نییە، بەڵام ئاسۆ و ئامانجی ئەو ڕەوتانە زاڵە لەناو ئەم بزووتنەوانەدا و ڕێگرە لەوەی نوکی ڕمەکانیان ئاراستەی ئەو شوێنە بکەن کە جەوهەری و سەرەکییە لە پێشڕەوی و بەدەستهێانی سەرکەوتنیاندا

بەمانایەک دەبێ هەوڵبدرێت بزووتنەوەی ناڕەزایەتی مامۆستایان و فەرمانبەران، بزووتنەوەی ئازادیخوازانەی ژنان، بزووتنەوەی لاوانی شۆڕشگێر، بزووتنەوەی بێکاری و بزووتنەوەی توێژە جۆراوجۆرەکانی کرێکاران .... هەموویان یەکگرتوو بن بۆ بەگژاچوونەوەی سیاسەتی نیولیبرالیزم کە حکومەتی هەرێم پیادەی دەکات. دەبێ نەک هەر حکومەتی هەرێم و حزبەکانی دەسەڵات وەک هۆکاری سەرەکی ئەم نەهامەتیانەی خەڵکی بناسرێنرێن، بەڵکو دەبێ لەگەڵیشیاندا (یەکێتی ئەوروپا) و (ئەمریکا) دامەزراوە نێودەوڵەتییەکانیش وەک دووژمنی خەڵکی کوردستان بناسرێنرێن، و لە هەوڵی ڕێکخراوکردنی ئەو جەماوەرەدا بن بەم ئاسۆیەوە بۆ بەگژاچوونەوەی ئەم بەرە یەکگرتووەی حکومەتی هەرێم و پشتیوانە نێو دەوڵەتییەکانی

ئەمەش کارێک نییە تەنها بە پروپاگەندەی فکری و سیاسی ئەنجام بدرێت، لەگەڵ ئەوەشدا کە ئەمە بەشێکی بایەخدارییەتی، بەڵکو دەستبەکاربوونە لەناو خودی ئەم بزووتنەوانەدا و پەیوەندی گرتنە بە ڕابەران و هەڵسوڕاوانیان و پێکهێنانی کۆڕ و کۆمەڵ و ئەڵقەی خەباتکارانە و پێکەوە گرێدانی بزووتنەوە جیاجیاکانی توێژە کۆمەڵایەتییە جۆراوجۆرەکانە لە ڕێگەیانەوە، بەشێوەیەک کە بتوانێت بزووتنەوەیەکی سەرتاسەری دژ بە هەڵپێچان و ڕادەستکردنی کەرتی کشتی بۆ دەستی کەرتی تایبەت و قۆرخکاری کۆمپانیاکان بۆ سەروەت و سامانی ئەم هەرێمە بووە ستتنەوە و لە پەرەسەندنیشیاندا دەست بەسەر سەرمایەکانیاندا بگرن و بیگێڕنەوە بۆ خەزێنەی گشتی و بخرێتە خزمەت خۆشگوزەرانی جەماوەرەوە

ئەمەش کارێک نییە کە بەجیا ئەنجام بدرێت لە وەڕێخستنی بزووتنەوەیەکی کرێکاری سۆشیالیست و ئینتەرناسیونالیست، کە لە جەرگەیدا کۆمۆنیستەکان و مارکسیستەکان یەکگرتوو بکات. بەو ئەندازەیەی کە بزووتنەوەیەکی بەهێز و بەرفراوانی حزبی و سۆشیالیستی لە دەرونی ئەم کۆمەڵگەیەدا سەروسامانی پێ دەدرێت، بەو ئەندازەیە یەکگرتووکردنی ناڕەزایەتییە جۆراوجۆرەکانی توێژ و بەشە کۆمەڵایەتییە جیاجیان بنەمایەکی مادی پتەو پەیدا دەکات و لە خولانەوە لەناو بازنەیەکی بۆش دێنە دەرەوە و گرێ دەدرێنەوە بە بزووتنەوەی هاوچینەکانیان لە سەراسەری عێراقدا بۆ جەنگێکی یەکلاکەرەوە لە دەژی دەسەڵاتی چینایەتی بورژوازی.

گۆڕان، لەناو (وەهمی) گۆڕان!؟

عەبدوڵا ساڵح

ئەنشتاین دەڵێ: شێتی ئەوەیە؛ چاوەڕوانی بەدەستهێنانی ئەنجامێکی نوێ بی لە تاقیکردنەوەیەک کە پێشتر شکستی هێناوە!

دوێنێ شەممە (٢٠ — ١ — ٢٠٢٤) دووەمین کۆنفرانسی نیشتمانی بزوتنەوەی گۆڕان دەستی پێکرد.

بزوتنەوەی گۆڕان بە دروشمی (ئەیگۆڕین) وەک قەوارەیەکی سیاسی و کاراکتەرێکی نوێی ناو بزوتنەوەی کوردایەتی لە نیسانی ساڵی ٢٠٠٩ بەفەرمی هاتە ناو دینای سیاسەت لە هەرێمی کوردستان و لەعێراق، وەک بزوتنەوەکە خۆی دەڵێ: (کۆشش دەکا لەڕێی هەڵبژاردنی دیموکراتیانەی ئازاد و کێبرکێی ئاشتیانە وبەدەست هێنانی متمانە و دەنگی هاوڵاتیان لەسەر ئاستی عێراق و هەرێم بۆ گەیشتن بە دەسەڵات- پرۆگرامی سیاسی بزوتنەوەی گۆڕان) هەروەها لە پێناو گۆڕینی سیستمی حوکمڕانی لە کوردستان، ڕۆشنکردنی بودجەی هەرێم و جیاکردنەوەی حزب لە دەسەڵات و یەکخستنی هێزی پێشمەرگە وەک هێزێکی نیشتمانی و..... گەلێک ئامانجی تر. بزوتنەوەی گۆڕان ئەنجامدانی هەموو ئەو ئەرکانەی بەستۆتەوە بەدەستاوەدەستکردنی هێمنانە و ئاشتیانەی دەسەڵات لەڕێی دەنگدان و پەرلەمانەوە.

چاوخشاندنێکی سەرپێی بە مێژووی ئەم بزوتنەوەیە دەتوانێ دوو ڕاستیمان بۆ دەربخا ئەویش:

یەکەم: بزوتنەوەی گۆڕان لەدەرەوەی دەسەڵات توانی سواری شەپۆلی ناڕەزایەتیەکانی جەماوەر بێ و ببێتە هۆکارێکی سەرەکی بۆ دامرکاندنەوەی، بەتایبەتی ڕاپەڕینی ١٧ ی شوباتی ٢٠١١ ی جەماوەری کوردستان

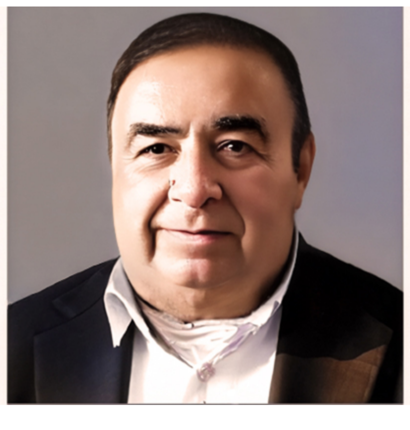

دژی دەسەڵاتی سیاسی کوردایەتی لەو هەرێمە، ئەگەرچی سەرەتای ڕاپەڕینەکەی جەماوەری شاری سلێمانی بە دروشمی (چۆڵی کەن ئەو کورسیە، میللەت هەمووی برسیە) هاتنە سەرجادە و ئەو کات بزوتنەوەی گۆڕان ناوی "گێرەشێوێن"ی لە خۆپیشاندەران نا

دووەم : لەناو دەسەڵاتیشدا؛ کاتێک بەشداری لە حوکمڕانیدا کرد، بووە پارسەنگی ڕاگرتنی باری لاری دەسەڵاتی هەردووک حزبی پارتی و یەکێتی و لە ئەنجامداخۆی مایە پووت هاتە دەرێ و کارێکی کرد بەشێکی بەرچاوی ئەندامە دیارەکانی لێی دووربکەونەوە، تەنانەت هەندێکیان دان بەوەدابنێن و بڵێن: (لەنێو سەبەتەکەی کاکە نەوە هێلکەی پیس هەیە)!

ئەمڕۆ، بەبەرپاکردنی کۆنفرانسی دووەمیان کە وەک ڕێکخەری گشتی بزوتنەوەکە لەدەستپێکی کردنەوەی کۆنفرانسەکەدا ئاماژەی پێکرد گوایە: (بۆ کاری هەستانەوەی گۆڕان هیچ درەنگ نیە) کە من پێم وایە نەک هەر درەنگە، بەڵکو لە حاڵەتی مانەوە و بەردەوامی بزوتنەوەکەشدا جگە لە هەیکەلێکی بێ توانا و دەسەڵات ناتوانێ شتێکی تر بێ

بەتاقیکردنەوە دەرکەوتوە پەرلەمان لە کوردستاندا، کە جێگای ئومێدی بزوتنەوەکەیە بۆ بەدیهێنانی ئەو گۆڕانکاریانەی ئەوان داوای دەکەن، وەک هەموو سێکتەرەکانی تر، دەستکەللای دەستی هەردووک حزبی دەسەڵاتدارە، دوو حزب کە خاوەنی میلیشیای چەکدارن، پەرلەمانێکیش حزبە بەشداربووەکانی میلیشیای چەکداریان هەبێ؛ ئیتر هاوار هاواری ناو پەرلەمان هیچی لێ شینابێتەوە و خۆشیان باش دەزانن کە کلیل و قفڵی دەرگای پەرلەمان لای کێیە و کەی بیانەوێ دەیکەنەوە و دایدەخەن! هەتا گریمان پەرلەمانێکی کارا و بەتوانا لە دەسەڵاتدابوو، خۆ گۆڕان ژمارەی کورسیەکانی هەر لە کەمی دایە

لە وتەکانی ڕێکخەری گشتیدا ڕاستیەکی تر دەردەکەوێ کە دەڵێ : (هیچ گەرەنتیەک لە ئارادانیە بۆ پاراستنی قەوارەی هەرێم) کەواتە کەشتیەکە بەرەو نقوم بوون دەڕوا و کاتی ئەوەیە خۆت دەربازبکەی، ئیتر هەستانەوە چۆن و لە کوێ و بەرەو کوێ؟

مێژووی سەرهەڵدان و لاوازبوونی ئەم بزوتنەوەیە، واتە بەهار و پاییزی تەمەنی؛ بە چەند قۆناغێکدا تێپەڕدەبێ، لێرەدا جێی خۆیەتی بۆ دەرکەوتنی ڕاستیەکان بیانخەینە بەردەست خوێنەر

- لە هەڵبژاردنی خولی سێیەمی پەرلەمانی کوردستاندا لە تەمموزی ٢٠٠٩ توانی ٢٥ کورسی بەدەست بێنێ و وەک هێزێکی ئۆپۆزسین خۆی بنا سێنێ

- لە یەکەم بەشداری لە پەرلەمانی عێراقدا مارتی ساڵی ٢٠١٠ توانی هەشت کورسی بەدەست بێنێ

- لە هەڵبژاردنی خولی چوارەمی پەرلەمانی کوردستان ئەیلولی ٢٠١٣ بیست و چوار کورسی بەدەست هێنا. (کەمی کرد)

- لەهەڵبژاردنی پەرلەمانی عێراق نیسانی ٢٠١٤ نۆ کورسی بەدەست هێنا

- لە ئۆکتۆبەری ٢٠١٥ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان لەسەر لیستی گۆڕان (یوسف محەممەد) ڕێگری لێکرا بچێتە هەولێر ئیتر پەرلەمانەکە بە فەرمانی پارتی داخرا

- ئەیلولی ٢٠١٧ بەشداری بزوتنەوەی گۆڕان لە ڕیفراندۆمەکەی پارتی

- لە هەڵبژاردنی پەرلەمانی عێراق ئایاری ٢٠١٨ پێنج کورسی بەدەست هێنا.(دایە کە می)

- لە خولی پێنجەمی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ١٢ کورسی بەدەست هێنا. (نیوەی کورسیەکانی لەدەست دا)

- لەدوا هەڵبژاردنی پەرلەمانی عێراق ساڵی ٢٠٢١ بزوتنەوەکە کەمترین ڕێژەی دەنگدانی بەدەست هێنا بەشێوەیەک کە هیچ بەربژێرێکی نەیتوانی کورسی پەرلەمان بەدەست بێنێ. (سفر)

ئیتر با چاوەڕوانی هەڵبژاردنی داهاتوی پەرلەمانی کوردستان بین

٢١ — ١ - ٢٠٢٤

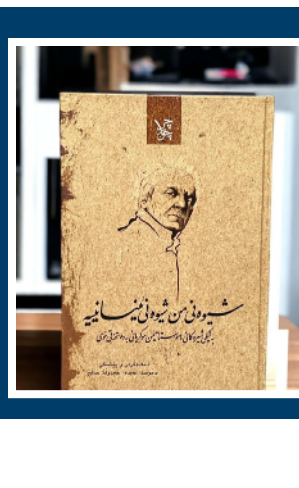

شیوەنی من شیوەنی ئینسانیە

شیوەنی من شیوەنی ئینسانییە؛ ناونیشانی کتێبێکە هەندێک لە شیعرەکانی هێمن موکریانی شاعیر لەخۆی دەگرێ کە بەردەست و خەتی خودی شاعیر نووسراون و عەبدوڵا ساڵح ئامادەی کردوە و پێشەکی بۆ نووسیوە. جێی ئاماژەیە ستافی بانیژەی ئەدەب و کلتوور لە ژمارەی داهاتووی ڕۆژنامەی ڕەوت چاوپێکەوتنێک لەگەڵ عەبدوڵا ساڵح دەربارەی ئەو کتێبە، ساز دەکات

بانیژەی ئەدەب و کلتوور

ئامادەکردنی/ عەبدوڵا سلێمان (مەشخەڵ) و جەمال کۆشش

دیدارێک لەگەڵ هونەرمەندی شێوەکار هەرێم جەماڵ (*)

سازدانی : بانیژەی ئەدەب و کلتوور

لەجەرگەی پایزێکی تەڕ و باراناوی و بەدەم کزەبایەکی سارد و وەرینی گەڵای دارەکانی قەراغ شۆستەکانی شار، هونەرمەندێکی کورد لە یەکێک لە ناوەندە هونەرییەکانی شاری ڤانکووڤەر، بەکۆمەڵی تابلۆ و کاری هونەریی جوان دەیەوێت پەیامێک بدات بەگوێی سەردانیکەرانی پێشانگاکە و شار. ئەو هونەرمەندەش هەرێم جەماڵە. تابلۆکانی ئەم هونەرمەندە بەگشتی هەڵگری خەمی ئینسان و نمایشی ستایلێکی هونەری واقیعی و جوانن. ئەتمۆسفیری کارە هونەرییەکان سیخناخ بوون بە ڕەتکردنەوەی ئەمماڵوێرانی و کارەسات و جەنگ و ئاوارەیی و کوشتنەی کە یەخەی مرۆڤایەتی گرتووە. هونەرمەند هەرێم جەماڵ لەنێوان خەمی ئینسان و هونەرێکی بەرز، زیرەکانە رایەڵەیەکی توند و تۆڵی ئارایشت داوە. ڕۆژنامەی ڕەوت جگە لە ئامادەبوونی لەو پێشانگایە، پێشنیاری ئەم دیدارەشی خستە بەردەم هونەرمەند هەرێم و ئەویش خۆشحاڵانە پێشنیارەکەی قەبووڵ کرد.

<u>بانیژەی ئەدەب و کلتوور : سەرەتا زۆر سوپاس بۆ قەبوولکردنی ئەم دیدارە لەگەڵ ڕۆژنامەی ڕەوت. وێرای پیرۆزباییمان بۆ ئەم پێشانگایەت، بەچاوگێرانێک بەنێو تابلۆکاندا، بینەر هەست بە پەیوەندییەکی قووڵ لەنێوان تابلۆکان و ژیانی ئینسانەکانی ئەم سەردەمە دەکات. یان بڵێین هەست بە پەیوەندییەکی پتەوی نێوان هونەر و واقیع دەکات. بەبۆچوونی ئێوە هونەرمەند چیبکات تا ئەم پەیوەندییەی نێوان هونەر و واقیع بەزیندوویی رابگرێت؟</u>

هەرێم جەماڵ : هونەر وهونەرمەندان پێگەی جیاوازیان هەیە لە کۆمەڵگەدا، شێوازی جیاوازیان هەیە بۆ دەربڕین و کارکردن . هونەرمەندی زۆرهەیە لە دەرەوەی بازنەی ڕوداوەکان کار دەکەن، یان لە رێگەی هونەرەکەیانەوە جوانی بڵاو ئەکەنەوە و تێکەڵ بە گرفتەکان و واقعی ژیانی ئەمرۆ نابن، کە بە بۆچونی من ئەوە مافی خۆیانە و ناکرێ بخرێنە ژێر رەخنەی ڕوخێنەر کە بۆچی هونەرەکەیان رەنگدانەوەی گرفتەکان و ئەوەی ئەگوزەرێ نییە. بەڵکوو بگرە جێی دەستخۆشین کە جوانی وئاشتی ئەگوێزنەوە بۆ بینەر وە کۆمەڵگە پێویستی پێیان هەیە. منیش لەگەڵ ئەوەی زۆربەی لەسەر بابەتی

جەنگ وستەم و قوربانیانی جەنگ و کارەساتە مرۆییەکانە، بەڵام زۆرجار هەڵدەستم بە کێشانی تابلۆی سروشت، گوڵ، دیمەنی ئارامبەخش و پڕ لە ڕەنگ. چونکە پێویستم پێیەتی وە ئەمە مانای پشتگوێ خستن و دورکەوتنەوە نییە لە ئامانجە سەرەکییەکەم.

ئەکرێ رۆژێک ستایلی کاردنی من بگۆرێ بەڵام لە ئێستادا کاری من ئەوەیە پەیامەکەم بەو شێوەیە بگەیەنم. پێم باشە بە تابلۆیەک ڕای خۆم لەسەر بابەتێک یاخود ڕوداوێکی گرنگ دەربڕم، نەوەک قسەی لەسەر بکەم، یان ڤیدیۆیەک، نوەسینێک، یا پۆستێک بڵاوبکەمەوە لە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان. ئەوە کاری من نییە و کەسانی تر زۆرن بەو شێوە گوزارشتی بکەن. تەنانەت لە ئێستادا بەشێوەیەکی لێ هاتووە لە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان زۆر کەس قسە لەسەر بابەت و ڕوداو وپێشهاتەکان ئەکەن بەبێ شارەزایی و زانیاری دروست. جگە ئەوە پێم وایە پەیامێک یان بۆچونێک لەسەر بابەتێک لەرێی کاری هونەرییەوە، زۆر زیاتر بایەخی هەبێت و بینەر تێرامانی هەبێت بۆی و بیری لێبکاتەوە. وە زیندوو راگرتنی پەیوەندی نێوان هونەرمەند و واقیع و بینەر پێویستی بە خۆئەپدەیت کردنەوە هەیە لەگەڵ ڕووداوەکان و ئەو ئیڤێنتانەی کاریگەری هەیە لەسەر هونەرمەند و ئێستای کۆمەڵگە.

<u>بانیژەی ئەدەب و کلتوور : ناوەڕۆکی کارە هونەرییەکانت لێوڕێژن لە هەستی ئینسانیی بەرز. واتە ئینسان بۆتە چەقی ئیشەکانت. خەمی ژیان، منداڵ، ژن،ئاوارەیی و جەنگ..تاد دوواجار هەموو ئەمانە دەبنە پەیامی هونەری. تۆ لەرێگەی ئەم کارە هونەرییانەوە دەتەوێت چ پەیامێک بگەێنیت؟</u>

هەرێم جەماڵ :

بەڵێ، ئەوانەی ئاماژەت پێدا وە هاوکات مرۆڤە بێتاوانەکان و قوربانیان، زوڵم و ستەم، جەنگ و کاریگەرییەکانی، بابەتی سەرەکی کارەکانمن لە ئێستادا وە بە رێژەیەکی زۆر منداڵ چەقی کارەکانمە و هەژموونی هەیە لە کارەکانمدا. هۆکاری هەڵبژاردنی ئەو بابەتانە بۆ کارەکانم ئەکرێ زۆربن. ئێمە لە جیهانێکدا ئەژین کە ئەم کارەسات و ڕوداوانە ڕۆژانە دەبینین و دوبارە ئەبنەوە و کۆتایی نایەن. نەک تەنها شایەتحاڵی ئەو ڕووداوانە ئەبین بەڵکوو زۆرێکمان ئەزموونمان کردوە و ئێستاش ڕوودەن، وە تەنها خەڵکی بێتاوان و بێدەسەڵات دەبنە قوربانی و سووتەمەنی لەم نێوەندەدا.

سەبارەت بە هەڵبژاردنی منداڵ لە چەقی کارەکانمدا، چەند هۆکارێک هەیە. وەک مرۆڤ پێم وابێت هەمووومان هاوڕاین لە نێوان ئەم هەموو ڕووداو و کارەساتە مرۆییانەدا، منداڵ تاکە کەسە کە بێتاوانە و هیچ پەیوەندییەکی نییە بەوەی لە چواردەوری ڕوو دەدەن. منداڵ بێئاگایە لەوەی بۆچی دەکوژرێ، برسی دەکرێ، زوڵمی لێ دەکرێ، بێ دایک و باوک دەکرێ. منداڵ بێئاگایە لەوەی بۆچی دەبێ لەناکاو ئاوارە بکرێ. منداڵ بێ ئاگایە لەو دینەی بۆی دیاری کراوە. منداڵ پێویستە تەنها منداڵ بێت و دڵخۆش بێت.

هۆکارێکی تری بوونی منداڵ لە کارە هونەرییەکانمدا ڕەنگە ئەوەبێت کە خۆم منالێم لەدەست داوە بەهۆی جەنگەوە. زیاتر لە هەشت ساڵی منالێم لە کەمپی پەنابەران بەسەربرد لەگەڵ خانەوادەکەم کە وەک زیندان بوو، هاتنە دەرەوە لەو کەمپە تەنها بۆ کارکردن بوو لەو تەمەنە کەمەدا. جەنگ ساتەکانی منالی بردم وە ئێستاش هەر منداڵێک ئەبینم

لەو بارودۆخە منالی خۆمم بیردەکەوێتەوە، بۆیە ئەمەوێ دڵخۆش بن. ئێستاش کە منداڵان ئەبینم خەریکی یاری کردنن پێمخۆشە بڕۆم یارییان لەگەڵ بکەم و قەرەبووی ساتە لەدەست چووەکانی منالێم بکەمەوە.

ئێمە لە جیهانێکدا ئەژین کە پڕە لە جەنگ و نادادپەروەری وە خەڵکی بێتاوان بوونەتە قوربانی چاوچنۆکی بەرژەوەندییەکانی رژێمی سەرمایەداری. وەک چارلی چاپلین لە فیلمی 'دیکتاتۆر' ئەڵێت "یەهودی وغەیرە یەهودی، ڕەش و سپی، فەرقی نییە. مرۆڤ بوون واتە هەموومان هاوکاری یەکتربین. نەفرەت و ڕق لێبوونەوە کاری ئێمە نییە. زەوی بە پێی پێویست جێی بۆ هەمومان هەیە و پێویستی هەمووماان دابین ئەکات."

ئێمەی هونەرمەندیش خۆ ئەگەر نەشتوانین گۆڕانکاری بکەین، بەڵام ناتوانین دەست و چاومان دابخەین، وە ئەکرێت بە هونەرەکەمان دۆخەکە بەرجەستە بکەین و کاریگەری دروست بکەین.

<u>بانیژەی ئەدەب و کلتوور : کەرەسە و مەتریاڵەکانی ئیشە هونەرییەکان جیاواز بوون. تیایاندا هەبوو زەیتی بوون لەسەر کانفاس و هەشبوو ئەکرێلیک، هەشبوو موجەسەم. ئایا ناوەڕۆکی ئیشە هونەرییەکان وا دەکات کە ئەو کەرەستانە هەڵبژێریت، یان ستایلی هونەریی وا دەخوازێت؟</u>

هەرێم جەماڵ :

بەکارهێنانی جۆری کەرەستە بۆ کاری هونەری ئەکرێت هەم بە پێی جۆری ستایلی کارکردن وە هەم بە پێی ناوەڕۆکی کارەکە بگۆرێت. لەگەڵ ئەوەی زۆربەی کارەکانم لە تابلۆیا خۆی ئەبینێتەوە، بەڵام هەندێ جار کۆنسێپتی کارەکە وا ئەخوازێت کە کەرەستەیەکی دیکە بەکاربهێنم کە ڕەنگە زۆر دووربێت لە تابلۆ و بچێتە چوارچێوەی ڕێبازێکی دیکەی هونەری. هەربۆیە کاری هونەری لای من تەنها تابلۆ نیە. هەرچەند ستایل و کارکردنی من زیاتر لەڕێگەی تابلۆوەیە بەڵام زۆرجار سەردانی گەلەری و پێشانگە هونەرییەکان ئەکەم کە کار لەسەر کەرەستە و ڕێبازی جیاواز ئەکەن، وە زۆر

گونجاوە لەگەڵ ناوەڕۆکی کارەکان و زۆر بە دروستی و بە قووڵی پەیامی کارەکەیان ئەگەیەنن.

<u>بانیژەی ئەدەب و کلتوور : ئەم پێشانگایە سێیەمین پێشانگاتان بوو لە هەرێمی بریتش کۆڵۆمبیای وڵاتی کەنەدا، بەگشتی ڕەوەندی کوردیی چۆن پێشوازییان لەم پێشانگایەت کرد؟</u>

هەرێم جەماڵ :

بەڵێ ئەمە سێیەمین پێشانگەم بو لێرە وە بە خۆشحاڵییەوە ئامادەبوویەکی زۆری لێبووە بەڵام بەداخەوە رێژەی سەردانکردنی کوردەکان زۆر کەم بووە. ئەمە وەک گلەیی نییە لەلایەن منەوە چونکە پێم وابێت زۆری کوردەکان ئاشنان بە چیرۆکی کارەکانی من وە رەنگە تەنانەت زۆرێکیان لە هەمان بارودۆخدا بووبن وە هەمان چیرۆک و کارەساتیان بەسەردا هاتبێت. بۆ من زیاتر گرنگی لەوەدایە پەیامەکە بگات بە خەڵکی دەرەوە و غەیرە کورد کە خۆشبەختانە تا ئێستا سەرکەوتوو بووم. کاتێک کە بینەرێکی بیانی دێتە ناو پێشانگەکەم و لە کارەکانم ئەڕوانێت، بە دڵێکی پڕەوە قسەم لەگەڵ ئەکات و هەڵهێنجان بۆ کارەکانم ئەکات و دواتر داوای لێبوردن ئەکات کە ئەو هەموو کارەساتەمان بەسەر هاتووە، ئەوکات من دڵخۆش ئەبم چونکە پەیامی کارەکانم گەشتووە و کاریگەرییەکەی ئەبینم. بەڵام پشتگیری و سەردانکردنی کوردەکان زیاتر ئەبێتە جێی دڵخۆشی کە ببینم بایەخ ئەدەن بە کاری هونەری، وە بوونی کۆمەڵگەیەکی کوردی کە بایەخ بدات بەو چالاکییە هونەرییانە گرنگە.

<u>بانیژەی ئەدەب و کلتوور : پەیوەندییتان لەگەڵ هونەرمەند و دەزگا و ناوەندە هونەرییەکانی وڵاتی کەنەدا چۆنە و لە چ ئاستێکدایە؟ ئایا توانیوتانە رایەڵەیەک دروست بکەن؟</u>

هەرێم جەماڵ :

پەیوەندی دروست کردن لەگەڵ دام ودەزگا هونەرییەکان کارێکی خێرا و ئاسان نییە، بەوەی کە هەزاران هونەرمەندی لێیە کە ماوەیەکی زۆرە لێرە دەژین و کاری هونەری ئەکەن بەبەراورد لەگەڵ من. هەروەها زۆربەی کار و پرۆژە هونەرییەکان لێرە پەیوەستە بە شێوازی کارکردن و پێشکەشکردنی پرۆپۆزەڵ. بەڵام جێی دڵخۆشییە کە توانیومە جێ پێی خۆم سەنگین بکەم و پەیوەندی دروست بکەم لەگەڵ هەندێ لە دام و دەزگا هونەرییەکان و گەلەرییەکان. هەروەها توانیمە کۆمەڵێک هاورێ و هونەرمەندی زۆرباش بناسم و پردێک دروست بکەم کە بتوانم هەندێ جار یەکتر ببینین و سەردانی ئیڤێنتە هونەرییەکان بکەین و گفتوگۆ بکەین. هەروەها لەم چەند ساڵەی کە لێرە بووم توانیومە پانتایی کارکردنم زیاتر بکەم و لە چەند پرۆژەیەکی هونەری بەشداربم لە ولاتانی ئەمریکا و ئیتالیا و نیوزیلاند، وە توانیومە پەیوەندی دروست بکەم لەگەڵ هونەرمەندی بە ئەزموون و بەتوانا کە هەریەک لە وڵاتێکەوە بەشدار بوون.

<u>بانیژەی ئەدەب و کلتوور : بەشێکی زۆری کارە</u>

<u>هونەرییەکانت هەم واقیعین و هەمیش ئاوێتەکراون بە رادیکاڵییەت و ڕەوتکردنەوەی واقیعی فەرزکراو. ئایا پێتوانییە ئامانج لە ئەم رێبازە هونەرییە گۆڕینی واقیعی فەرزکراوە بەرەو دنیایەک کە خاڵی بێت لە جەنگ و کوشتن و هەژاری و برسێتی؟</u>

هەرێم جەماڵ :

کارەکانی من پەیوەندی بە واقعی ژیانی خۆم و ملیۆنان کەسی ترەوە هەیە. واقعی ئەو بارودۆخەی چ لە ڕابردوودا ڕوویداوە وە کاریگەری جێ هێشتووە یاخود ئێستا ڕوودەدات وە ڕەنگە بەردەوام بێت بۆ داهاتووش. لەبەر ئەوەی خۆم ئەزموونی ئەو بارودۆخ و کارەساتانەم کردووە، وە ئێستاش بە واقعی ئەیبینم بۆیە زۆرجار پێم خۆشە هەر بەوشێوە و بەو ڕێبازە واقعگەراییانە دەریبڕم و کاری لەسەر بکەم بەڵام بە ئاوێتەبوون لەگەڵ ئەو خەیاڵ و بیرۆکە و مەبەستانەی کە هەمە و ئەمەوێ بیانخەمەڕوو. بۆیە کاتێک منالێکی هەژار ئەبینی لە تابلۆکەمدا کە لەسەر بەرمیلێکی پڕ نەوت دانیشتووە و لەسەرخاکێکی پڕ لەزێڕ و پڕ داهاتە، وە پارچەکانی وڵاتی لەپێش چاودا هەرزانفرۆش ئەکرێت، ئەم دیمەنە ڕەنگە بە واقعی وەک دیمەن یان فۆتۆیەک نەیبینین بەڵام لە ڕاستیدا ئەوە واقعێکە و هەستی پێ ئەکەین.

<u>بانیژەی ئەدەب و کلتوور : کاک هەرێم گیان ببەخشە ماندوومان کردی و جارێکی تر سوپاست دەکەین. ئەگەر شتێکی ترت ماوە بیڵێی دەتوانیت بفەرموویت.</u>

هەریم جەماڵ :

زۆر سوپاس بۆئێوە و ئەم چاوپێکەوتنە، خۆشحاڵ بووم. لە کۆتاییدا تەنها ئەتوانم بڵێم هیوادارم لەهەرشوێنێکی ئەم دونیایە هیچ کەس دووچاری ستەم و جەنگ نەبێتەوە و خەندە لەسەر لێوی منداڵان نەبڕێ.

(*)هونەرمەند هەرێم جەماڵ لە شاری هەڵەبجە لە کوردستانی عێراق لەدایک بووە. بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە هونەرە جوانەکان وەرگرتووە و هەروەها پڕۆگرامی مەشقی مامۆستایی لە زانکۆی بێرمینگهام لە شاری هەولێر تەواو کردووە. هەرێم جەماڵ لەماوەی ژیانی هونەریدا بەشداری زیاتر لە چل پێشانگای هونەری کردووە کە هەشت دانەیان پێشانگای تایبەت بوون. لەبواری فیلم و نواندنیشدا چالاک بووە و لە کورتە فیلمی (بیرەوەرییەکانی ماڵەوەی هەرێم) کە لە فیستیڤاڵی فیلم لە ڤانکووڤەر کەنەدا نمایش کرا و سەرکەوتنی بەدەست هێنا. هاوکات لەگەڵ کۆمەڵێک میوزیکژەن و ئاوازدانەری بەتوانا لە وڵاتی ئەمریکا بەشدارە لەپرۆژەی Songs of Hope, کە هەستاون بە دارشتنی ئاواز لەسەر تابلۆکانی هەرێم و نمایشکردنی و ژەنینی لە شارە جیاجیاکانی ئەمریکا. وا بڕیارە لە سەرەتای ساڵی ٢٠٢٤ لە ویلایەتی تێنەسی نمایش دەست پێ بکەنەوە. هەرێم جەماڵ ماوەی چەند ساڵێکە لە شاری ڤانکووڤەر لە وڵاتی کەنەدا دەژێت و سەرقاڵی وتنەوەی وانەی هونەرە.

تاریکی

شیعری : تاڤگە سابیر

١٤ ی کانوونی یەکەمی ٢٠٢٣

تاریکی ترسناک نییە

خۆرئاوا بوونیش سادەیە وەک هەموو شتە سادەکان

مەرگ سادەیە ... وەک سادەیی ئاو

وەک سادەیی هەنگاوێک کاتێک لە نێوان قاچەکاندا جێ دەمێنێ

ژیانیش هەروا سادەیە

وەک سادەیی ژنێک

کاتێ قوفڵەکان لە جەستەی دەکرێنەوە

ئەت وت تاریکی ترسناک نییە

من زۆر جار مانگم خۆشدەوێ تا چرای مەیلی بەردەم پەنچەرەکان

ئەستێرەم زیاتر خۆشدەوێ تا باق و بریقی ئەم تەلایە

تا ڕەنگی مردووی ئەو زمرووتەی مردووەکان لەسەر دەخەون

هەمیشە وەک سرووودێکی ئێواران دەمووت

ژیان بارانێکە

هەمیشە من تەڕ دەکات و هەرگیز وشک نابمەوە

عەشق بەفرێکە

هەمیشە و هەمیشە لە بەرزاییەکانی ڕۆحی مندا دەبارێ

ئای... لە جەبری گەڵا ڕێزانە

ئەمانە سروودێکی پڕ ئومێدی ئێواران بوون

بەتۆ تەواو نەکران

تەنانەت فریای پیاسەیەکی درێژیوباخی گشتی نەکەوتیت

فریای ئەوە نەکەوتیت

قومێ ئاوبکەیتە ناو ئینجانە وشکەوە کە دڵی بە تۆ دەکرایەوە

بەیانی لەگەڵ هێواشترین بای پایزدا

گوڵەکانی هەڵدەوەرێت

ئەو ئینجانە ڕەشەی

ئێستە ئاوی هیچ دەریایەک تەڕی ناکات

بەهیچ بارانێک تینوێتی ناشکێ.

ڕۆژنامەیەکی سیاسیە ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق دەریدەکات

کاترین و شێرەکە

چیرۆک بۆ منداڵان

نووسینی : کلەیر جارێت

وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە : بانیژەی ئەدەب و کلتوور

کاترین لەخەو هەستا و شێرێکی بینی کە پێدەکەنی.

کاترین وتی "سڵاو شێرەکە"

شێرەکە چووە لای کاترین و لەتەنیشتییەوە دانیشت.

کاترین باسی شیش و پەتی یاریکردن و خوشکە بچکۆلانەکەی بۆ کرد.

" با قاوەڵتی بکەین" کاترین ئەمەی وت و ئینجا چوونە خوارەوە.

کاترین دەفرێکی گەورەی بۆ شێرەکە پەیدا کرد.

دوای قاوەڵتی کردن کاترین چوو خۆی بگۆڕێ. بڕیاریدا کراسە پەمبەکەی لەبەر بکات کە قۆپچەی زەردی پێوەیە.

بەخێرایی جلەکەی لەبەر کرد و پاشان قاپووتەکەی کردە بەر. کاترین لەشێرەکەی پرسی "لەگەڵم دێیت بۆ قوتابخانە؟"

شێرەکە وتی " بەڵێ"

کاترین هاتەوە یادی کەکتێبەکانی کتێبخانە دەبێت بباتەوە.

لە قوتابخانە کاترین قاپووتەکەی داکەند و بە عەسقییەکەوە هەڵیواسی.

کاسری بەهێواشی چرپاندی " ئا ئاوا" و چووە ناو پۆلەکەیەوە.

تیکڵ خانم وتی " سڵاو کاترین". منداڵەکانیش خۆشحاڵ بوون بەبینینی شێرەکە.

کاترین لەنێوان جەیسن و لاورین دانیشت و شێرەکەش لەپشت کاترینەوە دانیشت.

تیکڵ خانم وتی " بەیانیتان باش"

منداڵەکانیش وتیان " بەیانیت باش تیکڵ خانم.

تاق بەیانی کاترین کاغەزی ئەبری و بە چرێش پێکییەوە دەنووساند و بۆیەی ئەکردن. وێنەی شێرێکی دروست کرد.

لەکاتی پشووشدا بازبازێن و یارییان کرد.

شێرەکە سواری پشتی خۆی ئەکردن.

شێرەکە وتی " من تینوومە"

کاترین دەفرێکی گەورەی پەیدا کرد و بۆی پڕ لە ئاو کرد.

دوای نانخواردنی نیوەڕۆ سەرخەوێکیان شکاند. هەموو لەسەر پارچە کۆمبارەکان پاڵیان دایەوە وەختێ تیکڵ خانم چیرۆکی بۆ دەخوێندنەوە.

دوای نیوەڕۆشیان بە دروست کردنی هەندێ شتەوە بەسەر برد.

کاترین تاجێکی زەردی دروست کرد و دایە شێرەکە.

شێرەکە وتی " سوپاس کاترین"

کاتێک ساتی چوونەماڵەوە هات، کاترین باوەشێکی گەورەی بەشێرەکەدا کرد.

کاترین وتی " قوتابخانەت پێخۆشە"

شێرەکە وتی " منیش پێمخۆشە"

لەڕێگای گەڕانەوە بەرەو ماڵ هەندێ شتیان کڕی. کاترین هەندێ خشڵی هەڵبژارد، دوو ملوانکەی زێو و ئەنگوستیلەیەکی ئەڵماس.

کاترین هەستی بەماندووبوون کرد. شێرەکە هەندێک خستییە سەر پشتی خۆی.

لەحەوشەی پشتەوە یارییان کرد. شێرەکە جۆلانەی بەکاترین کرد و فێری مڕاندنی کرد.

زۆری پێنەچوو نانی ئێوارە ئامادە بوو کە ماسی لەشیش دراو بوو.

کاترین وتی " شێرەکەم لەژێر مێزەکەدایە"

دوای نانی ئێوارە تەماشای فیلمی "شەڕەپشیلە"یان کرد و پاشان کاتی خۆشووشتن هات.

شێرەکە لەتەنیشت بانیۆکەوە دانیشت و بۆنی هەڵمی دەکرد.

کاترین لەسەر پەنجەرەکە نووسی "شێر"

شێرەکە تەماشای کاترینی کرد کە قات بێجامەکەی لەبەر کرد و ددانی شووشت.

شێرەکە وتی " شێر ددانی ناشوات"

کاترین وتی "بێگومان ئەیشوات" "هەموو کەسێک ددانی ئەشوات"

کاترین وتی " شەو شاد لە خوشکە بچکۆلانەکەم بکە"

دایکی کاترین کەوتە خوێندنەوەی چیرۆک و کاترینی لەئامێز گرت و ئینجا بەخۆیەوە نووساند و ماچێکی گەورەی کرد.

دایکی کاترین وتی" شەو شاد، شەو شاد ئازیزەکەم" کاترینیش چووە باخەڵییەوە.

کاترین وتی " شەو شاد شێرەکە،بەردەوام دێی بۆ ئێرە؟"

شێرەکە وتی " بەڵێ بەردەوام دێم".

سەرچاوە :

Catherine and the Lion
By Clare Jarrett
Printed in Hong Kong 1996

دەغڵی شین

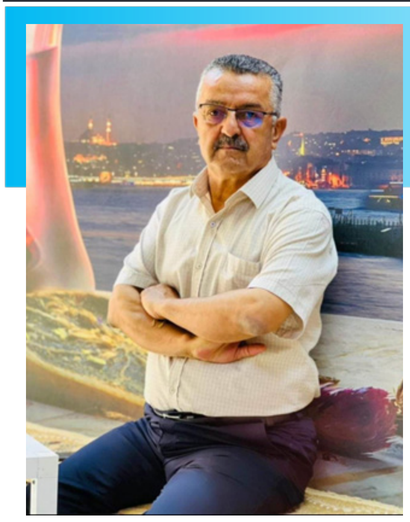

شیعری: ئیبراهیم هەورامانی

١١/ئەیلولی/٢٠٢٣

لە ماڵەکەمدا، ژنێک و سێ مناڵ،
دوو کچ و کوڕێکم بە جێهێشت.
بۆ ئەوەی تۆ بدۆزمەوە،
تۆ، دەغڵی شین جێگا نەما،
لە ماڵەکەمدا بۆت نەگەڕێم، نەمدۆزیتەوە،
هەر هەموو، تەنەکە و کەنووەکەش گەڕام نەبوویت.
ناچار، ماڵێک و ژنێک و
هەر سێ مناڵەکەم بە جێهێشت، تا بتدۆزمەوە.
دەزانم، تۆ لەشوێنی دووریت،
چاوچنۆکان، تۆیان لەمن شاردۆتەوە.
دەزانم، دەبێت، ڕێگەی پڕ لەهەوراز و نشێو ببڕم،
تاوەکو تۆ دەدۆزمەوە.
ئەی دەغڵی شین
مایەی بوون و مایەی ژین.
بەشوێن تۆدا ماندوو نابم،
نە برسێتی، ئەو هێزەیە ڕێم لێ بگرێ
نە تینوێتی، ئەتوانێ تۆم لەبیر بەرێ
من بەرێوەم، پەشیمان نیم،
کەوتوومە ڕێ
ئەمڕۆش نەبێ، سبەی هەر دێ
ئەی دەغڵی شین
ون بوو لە من
دزراوو لە من
بتبەمەوە، سفرەی خاڵی و
بێ لەخوان بە ڕووخسارت، پڕ کەمەوە
جارێکی دی، بوار نادەم
چاوچنۆکان، لەبەر چاومان بتشارنەوە
ئەی دەغڵی شین
مایەی ڕەنج و تۆیت مایەی ژین

مەرگەسات

شیعری : ستار ئەحمەد

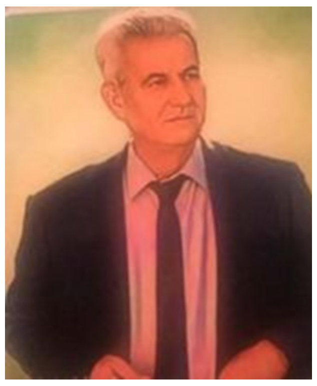

لەگریانێکا پێکەنیم
مردن ژیانی دەگۆڕی
پەلکەزێڕینەی ئەتاشی و
گەواڵەی دەکردە بەری
بەدوای خۆما
گوزەر گوزەر
کووچەم دەکردە سێبەرو
لەپەیکەری گیانما
وردە جەستەی خۆرم ئەدی
هەور سترانی شەوانەی
لەتوێی زامی خاکا دەچڕی
ڕێگا پەتی ڕۆژی دەبڕی
شوێنپێ هەنگاوی دەهاویشت
خۆر مانگی خستبووە سەر پشت
هەموو شتێک
لەجێگەی خۆی هەڵدەلەرزی
چیاکان ئەستۆیان ورد بوو
هەڵدێرەکان هەڵدەکشان بەرەو بەرزی
تۆ لەسنگی تەرمێکەوە
من لەدەمی کرمێکەوە
گڵمان دەرخواردی شەو ئەدا
تاریکی ڕۆژی دەتاران
گزنگ هێدی دەتوایەوە
خۆڵ دەبووە دیدەی باران
مەلێک لاسکێکی هەڵدەگرت
چڵێک لانەیەکی هەڵدەپورکان
زەوی بەگڵکۆ ئاوس بوو
مردن خەمی کردە بورکان
بەلوتکەی سەرما هەڵکشام
دونیا سروشتی هەڵدەخست
تیشک شەوگاری هەڵدەکۆڵی
سپێدە مانگ و ئەستێرەو
کۆرپەی بانەڕۆژی دەکوشت
سەحرا چاوانی دەرپەڕی
مەرگەسات بووە سەنگەری
تریفە شەرمن هەڵوەری
نەدڵ سۆزی لەناخ ڕووا
نەتۆ بوویتە تەرمی پەری

ستار ئەحمەد مانفێستی مەرگی خۆی ڕادەگەیەنێت!

نووسینی : لەتیف بێوار

دەڕۆم چۆن باران
ئەمساڵی تۆران و
تووڕەیە لەخاک
فرمێسکێک بۆ دارێک نارژێنێ
ڕوومەتی مناڵێک گرینۆک ناشواتەوە
بەو شێوەیە دەڕۆم
لەخۆم دەرباز دەبم
لەتۆدا دەبمە ئاڵای گشتگیری
باوەش بەخاکا دەکەم

ستار ئەحمەد بەس شاعیری ئەمڕۆ نییە، بەڵکو ئەو لە زەمەنە جوانەکانی پێش ڕاپەڕینەوە دەست لەملانی شیعرە، هەر کونج و کەلەبەرێک شک ببات دەیگرێت و خەلاتێکی خۆی بۆ دەنێرێ و دەیڕازێنێتەوە بە وشەی سازگارو وێنەی شیعریی جوان، بە هەردوو زمانی کوردی و عەرەبی دەنووسێت، ئەو شیعرانە تەعبیر لە دیدگاو ئەندێشەی ئەم مرۆڤە دەکەن کە لە هەناوی باوەگوڕگوڕەوە لە مێژە خەمەکانی کلێپەیان سەندووە. هەیە دەڵێت زۆربەی شیعرەکانی ئەم شاعیرە لە خولگەی ڕۆمانسییەتدا دەخولێتەوەو وشەکانی سادەو ڕوونن، بەڵام لەلایەکی ترەوە هەموو دەقێک هەڵگری چەندان سیماو دەلالەتن و هیچ دەقێک بێ لێدوان بەسەرماندا تێناپەڕێت، مەگەر چەق و خاڵی لێ وردبوونەوە لە خۆ دەگرن، هەرواش لەم شیعرەدا گەر بە چاوێکی سادەوە بیخوێنینەوە دەبنین شاعیر باسی جێژوان و ژاڵەی بەر ماڵ و دیدار دەکات.. لای خوێنەرێکی سادە وا دەردەکەوێت ئەمە شیعری غەزەلە، بەس گەر زیاتر بیخوێنینەوە بۆمان دەردەکەوێت کە ئەم شیعرە باسی نیشتیمان و لادانی شۆڕشگێڕانەو خەمە وجودییەکانی کەسانی هۆشیارو هەست ناسکی وەک شاعیر دەکەن، بەڵام ئافەرین شاعری بەئەزموون هەرگیز ماناکەت ڕاستەوخۆ نادرکێنیت،ئەمەشە کە شیعر لە قسەی ڕۆژانە جیا دەکاتەوە، ئەوەتا لێرەدا شاعیر مانیفێستی مەرگی خۆی ڕادەگەیەنێت- بەس وەک شاعیرانی تر! بۆ نموونە ئەو ناڵێ بە گولەیەک کۆتایی بە ژیانی خۆم دێنم، وەک لە کۆپلەکەی سەرەوەدا دیارە، بەڵکو دەڵێت (باوەش بە خاکا دەکەم). ئەمەش بەرەنجامێکی مەعنەوییە بۆ ئەو هەموو نسکۆو کلۆڵییانەی دووچاری خۆی و نەتەوەو نیشتیمانەکەی بووەتەوە، بەدەستی دەرەکی و ناوخۆ، تا دەیگەیەننە ترۆپکی بێ هیوابوون و مەرگی ماددی و مەعنەوی، ئەوەتا ئەو ژیان بە شەڕگە ناس دەکات و دەڵێت:

لەکام شەڕگەدا
پریاسکەی تاسە بکەمەوە
تازە ڕابوورد ئەو کاتانەی
بەدوو دەست لووتکەمان دەگووشی و
خاکمان ماچ دەکرد
ئەو دەمانە
زەمەنی عەشق بوون

زەمەنی عەشق لەگەڵ پاکی و دڵسۆزی و خەبات و نیشتیمانپەروەرییدا، بەڵام ئەفسوس هەموویان تاڵان کردو گەورەترین زیان لێی کەوتەوە سڕینەوەی هەستی ئینتیماو سەربەخۆیی و کوردایەتی بوو، لێرەوە دەرکەوت تەنیا جیاوازی شەڕکەرەکان ئەوەیە ئەوان پۆستاڵیان لەپێدابوو، ئەمان کڵاش، بەڵام بەرەنجامەکە هەر یەکە ئەویش : (ستەم). جا ستەم ڕەشێک بیکات یان سپییەک، کوردێک یان نا کوردێک هەر وەک یەکە، چونکە ستار شاعیرو نیشتیمانی مرۆڤایەتییە بە هەموو پاکی و ڕاستگۆیی و مەسەلە ڕەواکانیان، چونکە ئەو دەزانێت هەستکردن بە ئازار چۆنە کە خۆی چەشتوویەتی، ئیتر تەواوبوو شیعرو هەستی تەقدیسکردنی بتەکانی کوردایەتی کە زیاتر لە داگیرکاران زیانیان بە بوون و مەسەلەی نەتەوەکەیان گەیاند. تەنانەت ئەوی هەست پەپوولە هەر بە وشەی نەرمونیان پێشوازی لە نەهامەتییەکان و مەرگ دەکات وەک چۆن سەرەتای شیعرەکەی پێ دەکاتەوە: (بەدەم خەندەی گوڵەوە-شنەی با دەخۆمەوە)..هەر لە باوەشی ئەوانیشدا چاوانی لێکدەنێت. لەم دەستەواژەیەوە بۆمان ڕوون دەبێتەوە کە کەسی زیندوو شنەی با ناخواتەوە مەگەر بە دەرچوون نەبێت لە سیستەمی زیندەگی ماتریال و ڕواڵەت نەبێت و فڕینی گیان نەبێت لە مردنێکی سەرمەدیانەدا، وێڕای ئەمەو ئاماژەکەی تری لەیەکەم کۆپلەدا باسمان لێوەکرد، بۆ ئەو خوێنەرانەی کە ورد نابنەوەو زۆر ڕۆناچن بە قوڵایی وشەکاندا ئاماژەیەکی پێداون کە ئەو لەم شیعرەدا لە بازنەی مەرگ دەخولێتەوەو عەشقەکەشی گشتگیرەو بۆ لێوی ئاڵ و کەزی و پرچی خەزاڵ نییە، ئەوەتا دەڵێت:

هەر کەرتێکم لە تۆدا
خۆی دەکاتە هاوەڵی مردن
بەرەو کوێ تەرمم هەڵدەگرن
لەپاڵ کام داردا دەمشۆنەوە
چۆن تەلقینم دەخوێنن
من خۆم دارەمەیتێکم

ڕەنگە خوێنەرێک بڵێت کێ دەڵێت شاعیر ئەم مەبەستانەی لە پشت دەقەکەیەوە بە ئامانج گرتووە؟ وەڵامی ئەم پرسیارەش زۆر ئاسانە تەنیا بەوەی: زمان سیستەمی دەلالەتەکانە، بەسە کە بڵێین هەموو دەقێک شایستەی لەسەر وەستانەو هەڵگری چەند پەیام و لێکدانەوەو ئاماژەیەکە، بەڵام مەخابن وەک چۆن پاشاگەردانی ژینگەی سیاسی لە واقیعی ئێستای باشووری کوردستان وەکو خۆر ئاشکرایەو جێی ئاماژە پێدان نییە، هەر بەم جۆرەش هەموو مەیدانەکانی تری ژیان بەشێک لەم بۆگەن بوون و کرمۆڵ بوونەی پێوە دیارەو تیایدا ڕەنگی داوەتەوە، ئەوەتا هەر دەزگایەکی ئەدەبی چەند مشەخۆرێکی لە خۆی کۆکردووەتەوەو جگە لە خۆیان و تاقمەکەیان کەسی تر نابینن و ناخوێننەوە، کە هەرگیز نەدەبوو ئەمە لە مەیدانی ڕۆشنبیرییدا بوونی هەبووایە، چونکە ئەمە تاریکییەو بیری ڕۆشن ڕەفزی دەکاتەوەو بگرە لە دژی دەکۆشێت. من جگە لەوەی هەست بە چێژ دەکەم لە خوێندنەوەی پێچ وپەنای ئەم شیعرەی شاعیر ستار ئەحمەد دا، لە هەمان کاتیشدا سەرنجم بۆ ئەو لێکۆڵینەوە ڕەخنەییان دەچێت کە جاروبار لێرەو لەوێ بڵاودەبنەوەو کە دەچمە بنج و بنەوانیان بۆم دەردەکەوێت هەردووک لە (دەقنووس) و (ڕەخنەگر) جۆرێک پەتی پەیوەندی لە نێوانیاندا هەیە، هەر وایەو ئەمەش ڕاستە بۆ ڤیستیڤاڵە ئەدەبییەکان و بڵاوکراوە ئەدەبییەکان، کە لە ڕاستیدا بابەتێکی شەرمهێن و قێزەونە. ئەم شیعرە هەرچەندە لە ڕووکەشدا پڕە لە هەستی گەرموگوڕی خۆشەویستی و ژیان و بینینەوە، بەڵام لە ناواخندا پڕە لە ئاماژەی مەرگ، مەگەر بەرد لەم دێرەدا گەڕانەوەیەک نییە بۆ نەبزاوتن و دابڕانی هەتاهەتایی و مردن؟ دابڕان بەچارەنووسی بەردم دەسپێرێ هەر ئەم جیهانبینی و پێشبینە پاکڕەوانییەی شاعیرە لە هەموو شتێکدا مەرگێکی (کۆ) دەبینێتەوەو ئیزافەی دەکاتە سەر مەرگ و کۆتایی تراژیدیەکانی خۆی، ئەو لە سروشت و ژینگە ورد دەبێتەوەو ئامرازە شیعرییەکانی لێهەڵدەهێنجێت و پێکدەهێنێت، بۆ وێنە ئایا بێ بارانیی بە غەزەبی ئاسمان دەزانێت یان بە ملهوڕیی مرۆڤی چاوچنۆک و پێشکەوتنە تەکنەلۆژییەکانی مرۆڤ کە بوونەتە گۆڕینی کەش و هەواو نەبارینی باران و هیچ حساب نەکردنێک بۆ پاراستنی ژینگەی گۆی زەوی؟ لە هەردوو حاڵەتەکە شاعیر ئەو ڕاستییە دەزانێت کە ئەمە نەهامەتییەکەو لە پێشمانە، وەک ئەوەی بڵێت: منیش وەک باران بێزارم لە ستەمەکانی سەر خاک، لە کوشتارو کاولکاریی و ناقۆڵاییەکانی مرۆڤ، منیش وەک ئاو سەرچاوەی ژیانم بەڵام کە ئاو نەما هەموو شتێک ڕەنگی مەرگی لێ دەنشێ و ئیتر هیچ حەزناکەم بژیم بۆ نووسینەوەی تراژیدیاو ناسۆرییەکان و مەرگەکان،ئێمە زیندوو کوژی مردوو پەرستین، ئەمەیە شاعیری دڵی بابەگوڕگوڕ جاڕی مەرگ دەدات و کەس ڕاناچڵەکێنێت، بەڵێ لە دوای ئەم هەموو قەیرانانە هێشتا زۆری ترمان لە پێشە، بەڵام هەرگیز لێوی وشکی منداڵە تینووەکان لە بیر ناکەم کە لەم شیعرەدا جێیان نەکەمەوە

دەڕۆم چۆن باران
ئەمساڵی تۆران و
تووڕەیە لەخاک
فرمێسکێک بۆ دارێک نارژێنێ
ڕوومەتی مناڵێک گرینۆک ناشواتەوە.

شیعربۆ منداڵان

شیعری : عوسمان دەروێش

خشتەی قوتابی
خشتەم بۆ خۆم داناوە
تا فێربم لە ئێستاوە
ئێواران دوای نان خواردن
پاش هەندێ سەعیکردن
ناهێڵم بگات بە دە
بۆ خەو دەبم ئامادە
هەتا حەوتی بەیانی
پشوو ئەدەم بە جوانی
ئینجا لە خەو هەڵدەستم
پاک دەشۆم دەم و دەستم
دوای وەرزش و نانخواردن
گورج و گۆڵ دەبم ئەمن
پێش زەنگی یەکەم وانە
دەگەمە قوتابخانە

دوو کورتەچیرۆک

مام سەعید ئاوهای باس کرد!

نووسینی : محەمەد ئەحمەد حەسەن ٢٠٢٣

پاڵتۆکەی بە شانییەوە بوو، زۆپا نەوتییە یابانییەکەش ڕوو بە ڕووی دانرابوو. هەرچەندە لەسەرەتای مانگی یەکی ساڵی نوێدا بووین، بەڵام بەلای ئێمەوە کەشوهەوای شار هێندە سارد نەبوو، ئەویش وەکچۆن هەمیشە بەرچاوی تێر بوو، نانێک و گایەکی لا یەک بوو. دەیەویست لە خۆگەرمکردنەوەشدا بە هەمان ڕەفتاری فەرمووفەرمووەکەی خۆمان زیاتر لە ئاگرەکە نزیک کەینەوە. ئەمەی باسی دەکەم چل ساڵێک پتر لە ئێستا بوو. لەوسەری ژوورەکە چەند مەترێک دوورتر لە پشتی زۆپاکەوە، بێبەروا تەلەفیزیۆنەکە هەواڵی شەڕ و شۆڕ و دووژمنی ڕەگەز پەرست و مەجووس و قەوارەی زایۆنیزم و لەو دوا دوایەدا لە هەواڵە دووبارە و بەردەوامەکاندا وشەیەکی نوێشی هاتبووە پاڵ. لەوەدابووم بڵێم ئەرێ ئەم (شعوبی شعوبییە) نوێیە؟ ئەو پیاوە تەماشایەکی یەک بە یەکی کردین و بەسەر هەردوو ڕوومەتە سوورهەڵگەڕاوەکانییەوە دوو باڵی پەپوولەی پێکەنینێکی جوان چەندجارێک بەیەکدا هاتن، پاشان وتی :

تەمەنم لە هەشتا نزیک بۆتەوە کاتێک هەر ڕادیۆ هەبوو لەم هەواڵانە زیاترمان نەدەبیست، ئەوا ئێوەش لەگەڵیدا گەورە بوون، دە تۆزێک لە ئاگرەکە نزیک بنەوە.

هەموو شارەزای بووین؛ دەمانزانی دەیەوێ بەسەرهاتێکمان بۆ بگێڕێتەوە، بێدەنگ و گوێ قوڵاغ بووین ، وتی:

بەسەر یاڵێکەوە شوانێک لە دوورەوە پیاوێکی جوولەکە بەدی دەکات، ئەودەم هێشتا ڕەوانەی فەلەستین نەکرابوون ، بۆ کاری سەلەم و کڕینی داهاتی ساڵانە هاموشۆی ناوچەی شێخ بزێنی و شوان و جەبارییان زۆر دەکرد. بەبیری مندا نایەت هەندێکیان هەر لە زووەوە نیشتەجێی ئەو گوندانەش بوون.

وەک کابرای جوولەکە دەگاتە ڕاست شوانەکە و ئەمیش لەسەر یاڵەکە دێتە خوارێ و سەر ڕێگاکەی لێدەگرێ و زۆری بۆ دەهێنێ ببێ بە موسڵمان، جوولەکە تەماشا دەکات شوانە نایسەلمێنێ پێی دەڵێ : باشە ئەوا بووم بە موسڵمان چی بڵێم تا بتوانم وەک ئێوە پەیڕەوی ئیسلام بکەم؟ شوانەکە دەستی بە کوتکەکەی سەر شانییەوە خاو دەبێتەوە، بە جوولەکە دەڵێ چوزانم بڕۆ بۆ لای مەلا. ئەمیش دەڵێ : ئاسانە ئەوا دەڕۆم بۆ لای مەلا.

مزاش

لەنێو بۆنی تایەی سووتاو و حەشاماتێکی زۆری بەیەکاچووی تووڕە و شێواو، ناڕازی و تاڕادەیەک خەڵکانی سەرسوڕماویش لە ئاپۆڕاکەدا بوون. دەستێکی قوورس بەر شانی ڕاستم کەوت، لەگەڵ ئەو دەستە جیاوازتر لەو بۆنی دووکەڵ و تایە سووتاوە، بەرامەی چیمەنتۆ و ڕۆنی سووتاوم کرد. ئاوڕم دایەوە بینیم ڕەزای هاوڕێمە دەیەوێت ڕامکێشێتە تەنکایی قەرەباڵغییەکەوە. پێوەی بەچاوێکی تیژتر لە چاوی ڕاوچییەکی کارامە، چاوێک و ڕووخسارێک پڕ بوون لە پرسیار و سەیرپێهاتن. زوو حاڵی بووم دەڵێ تۆ لەم گوزەرە چی دەکەیت؟

بە بینینی ڕەزا بەو ئێوارە درەنگەی سەرەتای مانگی ئابە کە هێشتا دەتووت ڕۆژگار قرچەی گەرماکەی نیمەڕۆیەتی. فێنکاییەک بەدڵمدا هات و خێرا بە دەنگییەوە چووم. مەگەر لەم ژاوەژاو و دەنگە دەنگە تەنها من و ڕەزا بەزمانی تایبەتی خۆمان لەیەک بگەین!

ڕەزا چەکوش و تووڕەکە بزمارەکانی بەقەد پشتێنەکەیەوە هەڵواسیبوو. دیار بوو تازە لەکار گەڕابووەوە و گەیشتبووە سەر بازاڕەکە. ڕەزای هاوڕێم بە زگماک گوێیەکانی گران بوون. چەند دەنگێکی دووبارەوە بوو نەبێ لە گەروویەوە دەهاتن بەزمان چیتری بۆ نەدەوترا. ئەو کەسەی ماوەیەکی کەم ڕەفیقایەتی بکردایە، لە ئاماژەی دەستەکانی و ڕووخساری زوو لە مەبەستی دەگەیشت. ڕێک ڕووبەڕووم ڕاوەستا هەردوو دەستی لە هەوادا بەرانبەر بەیەک دەهێنا و دەبرد. چاوەکانی تێبڕیبووم وەکو مامۆستایەکی تووڕە سەرەکۆنەی خوێندکارێکی چەقاوەسوو بکات، دەنگەبڕگەی لەسەر یەک گەروویان بەجێدەهێڵا و دەچزان بەنێوچەوانمەوە. پاشان بە پەنجەکانی دەستێکی قووچەکێکی دروست کرد و دەمی پڕ لە با کرد و بە نەرمی یەک دووجار سەری قووچەکەکەی کێشا بە ڕوومەتی خۆیدا، منیش بۆ ئەوەی دڵی خۆش کەم و بزانێ لە مەبەستی گەیشتووم، بە پێکەنینێکی قووڵەوە وەڵامیم دایەوە. ڕەزا بزەیەک گرتی و سەری لەخۆڕازیبوونی بزواند. لەو ساتەدا بەڕووخساری کەسێکی دڵخۆش و سەرمەست هاتە بەرچاو. چاوەکانی تەماشای هیچ شوێنێکیان نەدەکرد. بەئەسپایی بە دەستە زبرەکانی هەردوو مەچەکی گرتم و پاشان بە تەوقەیەکی گەرم و توند دەستە ڕاستی ڕاوەشاند و ئاماژەی بۆ کۆڵانێکی نزیک کرد تا لەوێوە ئەو شوێنە بەجێ بهێڵم. دڵیم نەشکان ملی ڕێگای گرت و دەنگی حەشاماتەکە تا دەهات لە گوێکانمدا کزتر دەبوو. لەبەر خۆمەوە دەمووت(ڕەزا ..ڕەزا هەرکەسێ بە درۆزن بزانێت یەک دوو نەرمە قووچەک لە ڕوومەتی خۆت دەدەیت.)

پاش چەند ڕۆژێک ئەرکێک کەوتە سەرشانی هەمووومان، سەرشانی خەڵکی گەڕەک و ماڵان، ئەرکی بەشداری لە پرسەی چەند قوربانییەک کە شارەکەی ڕەزا هەمیشە پێشەنگ بووە لە مزاشدا. لەسێیەمین پرسەدا ڕەزام بینییەوە زۆر بە کەساسی و مەلوولییەوە بەخێرهاتنی میوانانی دەکرد.

جان بێرگەر

مارکسیەک کە مێژووی هونەری گۆڕی

ئامادەکردنی : ئاسۆ شابان

جان بێرگەر، تەواو ڕۆشن بوو کاتێک کە مارکسییەکی سەرسەخت بوو، یەکێ لە بەرهەمە بەرچاوەکانی هەندێ نووسراو و پەرتووکی ڕەخنەیین لەسەر پیاوە تازەکەی دەوڵەت، کە ناوی (هەمیشە سوور) بوو، مەبەستی لەم ناوەش ئەوە بوو کە ئەو هیچ کات بێهێز نابێت لە خەبات و ڕەخنە گرتن لە فەرهەنگی بۆرژوازی و کۆمەڵگە. جان بێرگەر، لە مانگی (٢٠١٧/١٠) و لە تەمەنی ٩٠ ساڵیدا کۆچی دوایی کرد. جان یەکێک بوو لە گرنگترین نووسەرانی هونەر بە درێژایی نیو سەدەی ڕابردوو. کەسانێکی زۆر هەن لە جیهاندا کە لە بواری ئەکادیمی و هونەریدا کاردەکەن و بەڵام نایانەوێت پشتیوانی لە بەهاکانی ئەم بکەن. بەڵام بە لەبەرچاوگرتنی پانتایی ئەو کلتوورەی کە لە هەموو جیهاندا هەیەتی، بە دڵنیاییەوە ئەو شایانی بەهای خۆیەتی. جان مۆلینیکۆس دەڵێت : جان بێرگەر، ئەو زۆر زیاتر بوو لەوەی کە تەنها ڕەخنەگرێکی هونەری بێت. ئەو وێنە کێش، شاعیر، ڕۆماننووس، سیناریۆ نووس، نووسەری شانۆیی، فەیلەسوف و نووسەری بواری ڕووداوە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکان بوو. ئەو بابەتانەی کە ئەو گرنگی پێدەدا هەمەڕەنگ و بەرچاو بوون و گرنگی مێژوویی خۆی هەبوو. یەکێک لە نووسراوەکانی کە سی ساڵ تەمەنی ژیانی لەگەڵیدا ژیاوە، ژیانی جووتیارانی شاخەکانی ئەلابی فەرەنسا بوو، هەروەها چاوپێکەوتن و وتووێژێکی لەگەڵ مارکۆس لە زاباتا. ئەو هۆشیاری و هەستێکی بەرزو قووڵی هەبوو لە کارە هونەرییەکانیدا، کە ئەمە خۆی لە خۆیدا هێزێکی تایبەتی پێبەخشیبوو. هەندێ لەو بەشدارییە هزرییانەی کە هەیبوو، وە بەتایبەت یەکێ لەو کارە دەگمەنانەی کە هەمیشە دەمانهێنێتەوە یاد، زنجیرە تەلەفیزۆنی (ڕێگاکانی بینین) بوو، هەروەها بۆ ئەو پەرتووکەشی کە لە ساڵی ١٩٧٢ بەهەمان ناوەوە چاپی کرد. شۆڕشگێر ئێمە لە ئێستادا ناتوانین تەواو بەبیرمان بێتەوە یان گوزارشی لێبکەین کە شۆڕشگێڕی ئەو پرۆگرامە تەلەفیزیۆنییە، یان ڕێگایەک بۆ تێڕوانینی جیاواز، لە ناوەڕۆک و ڕووکەشدا چۆن بوو، وەک ئەوەی کە لە کلتووری پرۆگرامەکانی بی بی سی دا هاتووە. جان وەک مارکسیستێک ڕاستییەکی بێ سازشکاری لەگەڵ خۆی هێنا، ئەویش ئەوەبوو کە مارکسیزم هەر لەسەردەمی ڕێنیسانسەوە گەشەیەکی تەواوی بەرچاوی بە هونەری ڕۆژئاوا دا. جان هەر لەو پەرتووکەیدا باسی لە چۆنیەتی گەشە و قۆناغەکانی هونەر کردووە، ڕۆشنی کردۆتەوە کە کاریگەری لەکوێدایە و چۆن گۆڕانکاری بەسەردا هاتووە، وە مێژووی هونەریش هیچ کات وەک خۆی نامێنێتەوە. جان سەیری هەموو ئەو کارە هونەرییانەی کرد کە لە سەدەی پانزدەوە تا سەدەی نۆزدە بە زەیت دروست کرابوون. دەڵێت هەموو ئەو کارانە، سیمای هونەری باو لەخۆ دەگرێت، وەک پێشکەشکردنی شتەکان، مرۆڤەکان، ئەو کەرەسانەی خاوەندارێتی تایبەتن، ئەم هونەرەش گوزارشت لە پەیوەندی کۆمەڵایەتی سەرمایەداری دەکات. وە بە ئوونوی ڕەخنەی لە نمایشکردنی ئافرەتان گرت لەو تابلۆیانەدا، (هەروەک زیندەوەرێک بن بۆ سەیرکردن و بەدەستهێنانیان و خاوەندارێتییان). لێرەدا جان بە هەموو مانایەک کەسێکی شۆڕشگێر بوو. یەکێ لە پەرتووکە گرنگەکانی کە سەرکەوتنی بەدەست هێنا، پەرتووکی (شکستی پیکاسۆ) بوو لە ساڵی ١٩٦٥ دا. ئەو لەو پەرتووکەدا باس لەوە دەکات، کە پیکاسۆ بە هەموو ئەو توانا مەزنەوە، بە ئەو هەموو سامانە هونەرییە گەورەیەوە کە هەی بوو، چۆن و چ زیانێکی گەورەی بۆ خودی هونەر و هونەرەکەی هەبوو. کارەکانی جان توانایەکی بەرچاوی ڕەخنەیی مارکسییانەی هەبوو بینەوەی کە خەڵکانێکی زۆر بەشداربن، ئەمە گرنگترین و بەرچاوترین بیروڕای کارەکانی جانە کە ئەو لە زۆربەی کارەکانیدا گوزارشی لێکردووە، وە بە هەموو ئەو داهێنان و هونەرە بەرزەوەی کە هەیەتی، خەریکە لەبەر چاومان ون دەبن. من (واتە جان مۆلینکوس) زۆرجار بیروڕای جیاوازمان هەبوو بەرامبەر هونەر و تێڕوانینی، بەڵام تۆ ناتوانیت کارەکانی بخوێنیتەوە بەبێئەوەی نەچیتە ناو ئەو پەیوەندییە تایبەتە پڕ مرۆڤدۆستانەی کە ئەو هەیبوو. ئەو هەمیشە زۆر لە قووڵاییەوە بڕوای بە ڕزگاری مرۆڤایەتی و ئاواتەکانی هەبوو بە هەموو مانای وشەیەک کە هەیە

گڕێژنە

عەبدوڵا سلێمان(مەشخەڵ) دەینووسێت

بەندبێژی و هونەری گۆرانی

هونەری گۆرانی کوردیی؛ گەرچی بە ڕیتمێکی زۆر لەسەرخۆ هەنگاو دەنێت و هەناسە دەدات، بەڵام بە شێوازی جیاواز دووچاری جۆرێک لە شێواندن و لاوازی هاتووە کە ڕەخنەی هونەری ناتوانێت ئاوری لێنەداتەوە. لە سێ دەیەی ڕابردوودا ، گۆرانی کوردی لەلایەک لەنێو کلتووری باڵادەستی ڕۆژئاوا تووشی بچووکبوونەوە بووە، کە ئەمەش لە وێنەی ئەو گۆرانییانەی کە چ لەڕووی کوالیتی هونەریی و چ لە ئەدا و شیعر و مۆسیقادا بە دەست لاوازییەکی لەڕادەبەدەرەوە دەناڵێنن، هاتوون لەڕێگەی هێنان و بە کاڵاکردنی ژنان تێخزانی جۆرێک لە سەما و خۆبادان کە نەک هیچ پەیوەندییەکی بە ئینسانییەت و هونەری بەرزی مرۆییەوە نییە، بەڵکو زیاتر داپۆشینی لایەنە لاواز و نێگەتیڤەکانی کارە هونەرییەکەیە. ئەم مۆدێلەش لەبری ئەوەی فازێک بە هونەری گرانی بدات، ئەوەندەی تر گۆرانی کوردی ئیفلیجتر کردووە و لە هونەری دوورخستۆتەوە. جۆرێکیتریش لەو پانتاییە ئەو بەندبێژانەن کە لە دانیشتنەکانی ناو ڤێللا و مەزرەعەکانی کوڕە بەرپرس و دەوڵەمەندەکان؛ خەریکن نەک هەر سووکایەتی بە هونەری گۆرانی دەکەن، بەڵکو سووکایەتیش بە هونەر و خۆیان و ژنان و گوێگرەکانیشیان دەکەن. ئەم شێوازە لە بەندبێژیی جگە لەوەی کە شیعر ڕۆڵێکی وای تێدا ناگێڕێت، زیاتر بەندبێژان خەریکی وشە ڕیزکردنن و سەجع و قافیەش لە ڕستە و دەربڕینە بازاڕییەکانیان دەکەنە جێی سەرنج. ئەم بەندبێژییەش (کەسابەتەش) دیسانەوە هیچ پەیوەندییەکی بە ژیان و کار و خەون و ئومێدەکانی ئینسانی ئەمڕۆوە نییە و زیاتر بۆ سەرگەرمکردن و پارە پەیداکردنە و لە کاولستانی ڕۆژهەڵاتی ناوین و کوردستان ڕەواجی پەیدا کردووە. دەست و پێ بەسترانی هونەری گۆرانی کوردی بەم بەناو هونەرمەندانە(موهەریجانە) کە لەپێناو چەند دۆلارێک هەرچی سووکایەتی هەیە دەریدەبڕن و بێباک لەوەی هونەری گۆرانی زیان دەکات یان نا، بێباک لەوەی خۆیان زیانمەند دەبن یان نا، بێباک لەوەی دژەکرداری کۆمەڵگە چ دەبێت. دەست لەپشتدانی ئەم جۆرە بەناو هونەر و هونەرمەندانە لەلایەن دەسەڵات، لەپێناو سەرگەمکردنی گەنجان و خەڵکە بە هەندێ شتی پرووپووچی وەک ئەو دانیشتنانە و دوور کەوتنەوەی خەڵک و گەنجانە لە بیرکردنەوە لە مەسەلە گرنگەکانی ژیان و هەوڵدان بۆ گۆڕین و بەرەوپێشچوون. ئەمڕۆ هونەری گۆرانی کوردی پێویستی بە ئاوڕدانەوە و ڕەخنەی هونەری ڕادیکاڵ و جیددی هەیە، پێویستی بە دەستنیشانکردنی هونەرە لەگەڵ سووکایەتیکردن بە هونەر هەیە. سەردەمی زێڕینی پاراستنی بەهای هونەر خەریکە بەسەر دەچێت و لەبری ئەوە کۆمەڵە موهەریجێک لە سۆشیالمیدیاوە خەریکی قارەقاڕن و بەنیازن ئەو قارەقارە کە هیچ مەرجێکی هونەریی تیا نییە، لەجێی مۆسیقا و هونەری ئینسانی، بە خەڵکی ستەملێکراوی کوردی بفرۆشنەوە.

شێرزاد حەسەن و بەختیار عەلی
یەک ئەدەب، دوو دونیا!

نووسینی : جەمال کۆشش کانوونی دووەمی ٢٠٢٤

پێشەکییەکی کورت

بە نیازم چەند گۆشەیەکی ئەمڕۆی ئەدەبی کوردی ڕاڤە بکەم. ئەدەب و بەرهەمهێنانی دونیابینی، ئەدەب و سیاسەت و ئایدیۆلۆژیا و کۆمەڵگە، ئەدەب و ڕۆچوونە نێو تەوژمە فکرییەکان وفەلسەفییەکان، ئەدەب و تراژیدیا، ئەدەب و تاک، ئەدەب و نەتەوە و ناسیۆنالیزم، ئەدەب و خەمە گەورەکانی ئینسانییەت وچەوسانەوە، ئەدەب و دکتاتۆرییەت و فاشیزم، ئەدەب و مۆڕاڵ، ئەدەب و ڕاستگۆیی و ئەدەب و منالی و منالێتی، ئەدەب وخێزان و باوکسالاری و دایکسالاری، ئەدەب و قۆناخەکانی کۆمەڵگە و ژانرە ئەدەبییەکان، ئەدەب و مۆسیقا و هونەرە جوانەکان، توانای ئەدەب لەشکاندنی تابۆ وحەرامەکان و نەریتە کۆنەکان، ئەدەب و کۆچ و تاراوگە و نیشتمان، ئەدەب و نامۆیی وخود ئاگایی و گومان وپرسیار، ئەدەب و ئیستاتیکا، ئەدەب و وەرگێڕان، ئەدەب و کلتوور و زمان، ئەدەب و شوناس، گەلێک بوار وبیار و کارێز و جۆگەلەی تر، لە بەرهەمەکانی ئەم دوو نوسەرەدا بەچڕی هاتوون و بە شێوەیەکی کریستاڵی و هەمەلایەنە بەرجەستەیان کردۆتەوە. بە شیتەڵکاری بەرهەمە ئەدەبی و فکرییەکانی ئەم دوو نوسەرە، شیمانەی دامەزراندنی تیورییەکی ئیستاتیکی سەربەخۆ بەدەستدەهێنین

بە پێویستی دەزانم هەر لەم پێشەکییە کورتەدا ئەوەش بنووسم، بەرهەمی گەلێک نووسەرانی تریش لە نێو لێکۆڵینەوەکەدا دێن، تەنها بە ئامانجی فراوانکردنەوە و قووڵکردنەوەی دیالۆگە ئەدەبییەکەیە و ڕەنگە دڵم ئاوی تێر نەخواردبێتەوە بۆ قەناعەتهێنان بە خوێنەرانم. بۆیە لە نێو ڕێڕەوی لێکۆڵینەوەکەدا، بەشداری خوێنەر و نووسەرانی تر کاریگەری گرنگی دەبێت لە دامەزراندنی دیالۆگەکەدا .

خاڵێکی تر، هەر لەم بەراییەدا ئاماژە پێبدەم، بەختیار عەلی و شێرزاد حەسەن، دوو ڕەنگ ودوو دەنگ و دوو کەسایەتی بەرجەستەی نێو ڕۆشنبیری ئەمڕۆی ئەدەبی کوردین. لای من ،سەر بەیەک دەزگای فکری و قوتابخانەی ئەدەبی و شێوازی بیرکردنەوە و نووسین نین. هەرکامیان دونیای ئەدەبی خۆیان هەیە بەهەموو تایبەتمەندییەکانی خوێن و دەمارییانەوە، هەست و نەستییانەوە، هەڵسوکەوتییانەوە، بەرهەمەکانییانەوە. ئەوان زۆر لەیەکدەچن و زۆریش جیاوازن. زۆر جیاوازن لەو جێگایانەی ڕادیکاڵانە دەیانەوێت ناخی تاکایەتی تاکەکان دەربڕن. ئەو دەمانەی فریشتەکان خۆیان دەربازدەکەن لە ڕووناکی دەرەوە و بەچاوی ناوەوە لەدیوی ناوەوەی خۆیان دەڕوانن. لەیەک دەچن لەو شوێنانەی وەک گەل و نەتەوە و کوردێک خۆیان دەناسێنن(بەختیار بەزۆری وشێرزاد بەکەمی). بەڕێگاوەش هەردووکیان پێکەوەن و هەرکەس گۆرانی و سەما بۆ گوڵی خۆی دەڵێت و لەزمان و ڕیتمی یەک حاڵی نین.

(لەژمارەکانی داهاتوودا درێژەی دەبێت)

سەری ساڵ

شیعری : بورهان

بۆ ئەم شەوی سەری ساڵە
خەڵکی شتی زۆر نووسیوە
بە سەدان جۆر وشەی ساردیان
بە جامەکان هەڵواسیوە.

من ئەزانم ئەو ڕستانە
هیچ کامیان تۆ سەرسام ناکەن
هیچیان وەک من تۆ ناناسن
وەک خەیاڵم لە تۆ ناگەن.

من زۆر ڕقم لەوە دەبێت
بە تابلۆکان چاو بگێڕم
بە دوای وشەی دووبارەوە
شتی خەڵکیت بۆ بنێرم .

خۆ تۆ حەزت لە شیعرێکە
بیدەی لە خۆت وەکو عەتر
کە پیاسەت کرد لە بارانا
لەگەڵتا بێت وەکو چەتر

لێرە هەرکەس پیرۆزبایی
خۆی بە شێوەی کارت هەڵخستووە
بەڵام ئەوەی پێتی دەڵێم
هێشتا هیچ کەس نەیبیستووە.

مارکسیزم و ئەدەب : سێ بیرۆکەی سەرەکی

نووسینی: لووک دان(*)

و: نەوزاد مدحەت (گۆران عەبدوڵڵا)

تێگەشتنی مارکس بۆ ئەدەب چی بوو و دوواتر مارکسییەکان چۆن ئەدەبیان تیۆریزە کردووە؟ مارکسیزم یەکێک لە بەرفراوانترین ڕوانگە ڕەخنەییەکانی سەبارەت بە ئەدەب دابینکردووە و نزیکەی بە دوو سەدەیە تیۆریستانی ئەدەب وەکوو سەرچاوە بەکاریدەهێنن.

لەم نووسینەدا لە سێ بیرۆکەی سەرەکی نەریتی مارکسیستی لە ڕەخنەی ئەدەبیدا دەکۆڵینەوە.

سەرەتا لە هەڵوێستی مارکس خۆی لە بارەی ئەدەبەوە دەست پێدەکەین، دواتر ڕۆشنایی دەخەینە سەر زانستی کۆمەڵناسی ئەدەب، لەگەڵ ئاوێزانکردنی شیکاری کۆمەڵایەتی بە بابەتی ئەدەبی لە ئاستێکی فراواندا. لە کۆتاییشدا هەڵوێستەیەک دەکەین سەبارەت بە هێزی ماددی لە بەرهەمهێنانی ئەدەبیدا لەگەڵ پەیوەندی ئایدیۆلۆژیا و ئەدەب.

ڕێبازی مارکسیستی بۆ ئەدەب

چی دەزانیین سەبارەت پەیوەندی مارکس بە ئەدەبەوە؟ هیچ کەسێک بە بێ هۆکار ئەدەب ناخوێنێتەوە، زۆرجار وا باشترە لە هەنگاوی یەکەمدا هەوڵبدرێت بەرنامەیەکی ئەبستراکت دابنرێت بۆ تێگەشتن لە هۆکارە زاتییە تایبەتمەندییەکان. بە کورتییەکەی مارکس لە ئاستێکی فراواندا خوێنەرێکی لەڕادەبەر ئاوازە بووە بەهەمان ڕادەش لە ڕووی چەندایەتییەوە.

مارکس لە تەمەنی لاوێتیدا چەندین هەوڵی سەرەتایی هەبوو لە بواری ئەدەبدا، لەوانە ڕۆمانێکی تەواو نەکراو و کۆمەڵێکی بەرچاو لە شیعر. هەروەها چەندین پرۆژەی پێشنیارکراوی سەبارەت بە ئەدەب و بابەتی ئەدەبی لە پاش خۆی بە تەواونەکراوی بەجێهێشتووە، لەوانە: تیۆری هونەر و ڕۆشنبیری و ئەویتریان سەبارەت بە ڕۆمانەکانی بەلزاک. لەگەڵ ئەوەشدا وەک ئەوەی تێری ئیگڵتن دەڵێ)ئەم نووسینە قەرزاری کارێکی گەورەیە) بەشدارییەکی ڕاستەوخۆ لە بابەت و کارە ئەدەبییەکانی مارکس و فردریک ئەنگڵسی هاوڕێ و هاوبیری، کە تارادەیەک لەدنیای واقیعدا لاوازە.

دۆخ کۆمەڵایەتی ئەدەب

یەکێک لە سادەترین تێڕوانینەکانی مارکسیزم هەر لەو سەردەمەوە کە کاریگەری لەسەر تیۆریزەکردنی ئەدەب هەبووە ئەوەیە کە کاری هونەری دەرهاویشتەی دۆخە مێژوویەکەیەتی. تێگەشتنێکی تەواو لە کارە هونەرییەکە، شیکارێکی دۆخەکە لەخۆ دەگرێت. بەتایبەتی لە ناوەڕۆکی کاری هونەریدا گرنگە وەک بەرهەمی کار سەیر بکرێت. ئاستێکی باڵایە لە پرۆسەی بەرهەمهێنان، هەروەکوو هەندێ دۆخی مێژوویی هەن دەبنە مایەی هاتنە دەرەوەی شێوەیەک لە پیشەسازی و دابەشکردنی سەرچاوەکان، دۆخی مێژوویی هەیە جۆرێک لە کاری هونەری لێدەکەوێتەوە.

یەکێک لەو ڕێگایانەی ئەم هونەرە خۆی تێدا نمایش دەکات پێی دەوترێت " کۆمەڵناسی" ئەدەب، کە هەوڵدانە بۆ خوێندنەوەی ئەو دۆخە کۆمەڵایەتییەی تێکەڵاوی بەرهەمی کار دەبێت. بۆ نموونە ئەمە بەرتەسک نابێتەوە لە دیمۆگرافیای کۆمەڵایەتی نووسەر و خوێنەر، خوێندەواری و ڕێگرییە ئابووری و کۆمەڵایەتییەکانی سەر بڵاوکراوەکان و دیاریکردنی سەلیقە. گرنگە جیاوازی بکرێت لە نێوان ئەم دیسپلینە و ڕەخنەی مارکسیستی، کە مەیلی ئەوەی هەیە لە ژێر ڕۆشنایی تێڕوانینەکانی سەبارەت بە کۆمەڵگە هەوڵی تێگەشتن لە بەرهەمە هونەرییەکان بدات.

ئەدەب؛ وەک بەرهەمی هێزی ماددی

وەک ئەوەی پێشتر تێبینیمان کردووە، تێڕوانینی مارکسیستی بۆ ئەدەب جەخت لەسەر پەیوەندی نێوان هونەر و ئەو زەمینە کۆمەڵایەتییە دەکاتەوە کە بەرهەمی دەهێنێت. ئەم مکوڕبوونە لەسەر " مادده " لەوە تێدەپەڕێت تەنها ئیدعایەک بێت سەبارەت بە هونەر، بەڵکوو بایەخدانە بە مرۆڤ و بارە دەروونییەکانی.

مارکس لە کتێبی ئایدیۆلۆجی ئەڵمانیدا بەشێوەیکی ڕۆشن سەرنج دەخاتە سەر پەیوەندی نێوان فیکر و هێزە مادییەکان وەک ئەوەی لێرەدا دەردەکەوێت: (بەرهەمهێنانی بیرۆکە و چەمک و هۆشیاری پێش هەموو شتێک و ڕاستەوخۆ لە پێگەی یەکەمدا لەگەڵ پەیوەندی ماددی مرۆڤ و زمانی ژیانی ڕاستەقینەدا تێکەڵ دەبێت. تێگەشتن، بیرکردنەوە، تێکەڵاوبوونە ڕووحییەکانی مرۆڤ، لێرەدا دەردەکەوێت کە ئەمانە بەشێکن لە خوو و ڕەوشتە مادییەکانی مرۆڤ. ئێمە لەوە سەرچاوە ناگرین کە مرۆڤەکان دەیڵێن،بیردەکەینەوە، رادەمێنین، نا لەو کەسانەی وەک ئەوەی پێناسەکراون، ئێمە لە کەسی چالاکەوە دەستپێدەکەین... هۆشیاری ژیان دیاری ناکات.. ژیان هۆشیاری دیاریدەکات.)

بە دڵنیاییەوە ئایدیۆلۆژیا هەرگیز سەربەخۆ نییە، بەڵکوو ئەرکی شەرعیەتدانە بە هەیکەلی ڕێکخستنە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکان. هونەریش وەک بەشێک لەو `سەرخانە` بۆخۆی ئامرازی پێکهێنانی ئایدیۆلۆژیایە.

ڕەنگە پێمان وابێت مارکس هەستێکی بنەڕەتیمان دەداتێ لەوەی ڕەخنەی مارکسی چی لەخۆی دەگرێت، واتە بەم شێوازەی خوارەوە. چونکە بەرهەمە هونەرییەکان خاوەنی هێماسازیی و بنەمای تایبەت بە خۆیانن و تەنیا پەیوەندییەکی مەیل و ناڕاستەوخۆیان هەیە لەگەڵ ئەو جیهانە کۆمەڵایەتییانەی کە پێکیان دەهێنن. ئیتر هیچ دەرفەتێک نییە بۆ شیکاری ئەو کۆمەڵگایانەی کە تێیدا دروست دەبن. ڕاستر وایە مرۆڤ دەبێت لە هاتن و ڕۆشتنی بەردەوامدا بێت لەنێوان کاری ئەدەبی و وەک ئەوەی ئیگڵتن دەڵێ (ئەو دونیا ئایدیۆلۆژییەی کە تێیدا نیشتەجێیە.)

ڕەنگە ئارەزوو بکەین و بڵێین شتێکی سێیەم و جیاواز هەیە کە دەبێت لەبەرچاو بگیرێت: دەروونناسی خودی نووسەر. ئایا زۆرجار بەرهەمە هونەرییەکان دەربڕی کەسایەتی ئەو کەسانە نییە کە دروستیان دەکەن؟ ئایا ناسینی مێشکی هونەرمەندێک بە ئەگەرێکی زۆرەوە گرنگ نییە، تەنانەت ئەگەر نەمانەوێت پێشنیاری ئەوە بکەین کە شیکردنەوەی بەرهەمێکی ئەدەبی تەنها هەوڵێکە بۆ ئەوەی بزانین مەبەست لێی چی بووە؟

لە کاتێکدا و بەدڵنیاییەوە دەتوانین و وە پێویستە بیر لە نووسەرەکە و نووسینەکەیان بکەینەوە، بەڵام گرنگە ناوەڕۆکی ئەو تێڕوانینە مارکسییە لەبەرچاو بگرین کە دەروونناسی نووسەر بەرهەمی کۆمەڵگەکەیەتی لە ساتێکی دیاریکراوی مێژووییدا . ئەم تێڕوانینە بەڕوونی کاریگەری دەبێت لەسەر شێوازی نزیکبوونەوەی ئێمە لەگەڵ ژیاننامەی ئەدەبی و ڕەخنەگرانی ئەدەبی لە نووسەران.

ئەدەب و ئایدیلۆژیا

تەنها شتێک کە ئیگڵتن پێداگری لەسەر دەکات لە کاتی نووسینیدا سەبارەت بە ڕەخنەی ئەدەبی مارکسیستی ئەوەیە کە مارکسیزم کەمتر گرنگی بە جیاوازی داوە لە نێوانی کاری هونەری و پرۆسەی هونەری کە مەرجی دروستکردنەکەیە و دانانە بەو ڕێگایەی کە یەکانگیریان دەکات. لە ڕاستیدا شتێک کە پێویستە جەختی لەسەر بکەینەوە ئەوەیە نەریتی مارکسیستی و بە دڵنیاییەوە گرنگترین لە بیرمەندەکانی، ئەو بۆچوونە ناگرنەبەر کە هونەر خۆی هەمیشە ڕەنگدانەوەی شەفافانەی هەلومەرجی کۆمەڵایەتییە.

لەراستیدا بەهای هونەر، ڕەخنەی هونەری، تیۆری ئەدەبی و .. هتد بەشێوەیەک دەرئەنجامی ئەوەیە کە ئەدەب بۆتە یەکێک لە پێگە گەشەکردووە ئاڵۆزەکانی و لە هەمان کاتدا لایەنە ڕووناکەکەی ئایدیۆلۆژیا. لەم خاڵەدا وا چاکە هەنگاوێک بچینە دوواوە و بپرسین : ئەرێ ئایدیۆلۆژیا چییە؟ ئایدیۆلۆژیا بە مانا نا مارکسیستییەکەی (یان گرنگ نییە بڵێین مارکسیستی)، ئاماژەیەکە بە مەیلی دۆگمای سیاسی، ڕەچەتەیەکی ڕۆشنە لەگەڵ هەندێک گرنگییەتی سیاسی. بەڵام ئایدیۆلۆژیا لە سیاقی مارکسیزمدا ڕەنگە بەشێوەیەکی سوودمەند لە چوار چێوەی باوەڕی سیاسیدا پێناسە نەکرێت. بە پێچەوانەوە، ئایدیۆلۆژیا سنووردارکردنی بیروباوەڕ، بەهاکان، دادگا و بیرکردنەوەکان و تەنانەت ڕەنگە کاری سەرکوتکردن و بێهۆشی پەرچەکردارەکەی ببێتە مایەی شاردنەوەی چوار چێوەی ڕاستەقینەی کۆمەڵگەکە.

مەودای ڕوانگە

ئیگڵتن تێبینی ئەوە دەکات کە تێگەشتنی مارکسی ئەوەیە کە ئەدەب پەیوەستە بە ئایدیۆلۆژییەوە لەسەر دوو بنەمای توندڕەوی. یەکێکیان ئەو هەڵوێستەیە کە پێیوایە ئەدەب شێوەیەکی هونەری ئایدیۆلۆژیا خۆیەتی، واتە ئەمە هەموو شتێکە لە ئەدەب. کەواتە ئەدەب لە خۆیدا تێگەشتنێکە لە کۆمەڵگە خۆی.

بنەمای دووەم پێچەوانەی بنەمای یەکەمە، پێیوایە ئەدەب گەشەدەکات بۆ دژایەتیکردنی ئایدیۆلۆژیا (لایەنی کەم ئەدەبی باش بانگێشتەی ئەمەیان دەکات).

کەواتە ئێرنست فیشەر ئەم هەڵوێستەیانی هەڵبژارد لە هونەر دژ بە ئایدیۆلۆژیا، بۆیە ئەدەب بەشێوەیەکی تایبەتی شایانی گرنگی پێدانە تا ئەو شوێنەی ئەڵتەرناتیڤی `ئایدیۆلۆژی` فەراهەم دەکات.

هەڵوێستێکی تر ئەوەیە هەروەکوو مارکسیزانی ناسراوی فەرەنسی لویز ئۆڵتوسەر پێیوایە ئەدەب و هونەر ئایدیۆلۆژی نین، بەڵکوو نوێنەرایەتی ئەزموونێکی تایبەتی ئایدیۆلۆژیا دەکەن، دەکرێت کەمتر یان زۆرتر بارگاوی بن بە ئایدیۆلۆژیا. لەم ڕوانگەیەوە دەکرێت هونەر پانتاییەک لە دووری نۆرمە باوەکانی کۆمەڵگەوە دابین بکات و بە هۆیانەوە ڕەخنە لە نۆرمە باوەکان بگرێت. بەڵام بەلای ئۆڵتوسەرەوە حەقیقەت ئەوەیە ڕەخنە ناتوانێت لەگەڵ خودی کاری ئەدەبییەوە بێتە دەرێ، چونکە بەشێوەیەکی یەکلاییکەرەوە نوێنەرایەتی مەعریفەیە نەک ئەزموون. مارکسیزم بە شێوەیەکی نەریتی هێڵێکی وردی کێشا لە نێوان زیادە ڕۆیی ڕووناکبیری و دژەکانی بواری ڕۆشنبیری، هەروەها لە هیچ شوێنێک ئەم هاوسەنگییە بەم ڕۆشنییە بەردەست نییە لە تێگەشتنی مارکسیزم نەبێت بۆ ئەدەب.

(*)لووک دان؛ دەرچووی بەشی فەلسەفە و خوداناسییە لە زانکۆی ئۆکسفۆرد لە بەریتانیا، بایەخە سەرەکییەکانی بریتین لە مێژووی فەلسەفە و میتافیزیکی عەقڵ و تیۆری کۆمەڵایەتی.

سەرچاوە : TC The. Collector website

Luke Dunne , BA Philosophy & Theology

Posted November 2023 ,23

https://www.thecollector.com/marxism-literature-ideas/

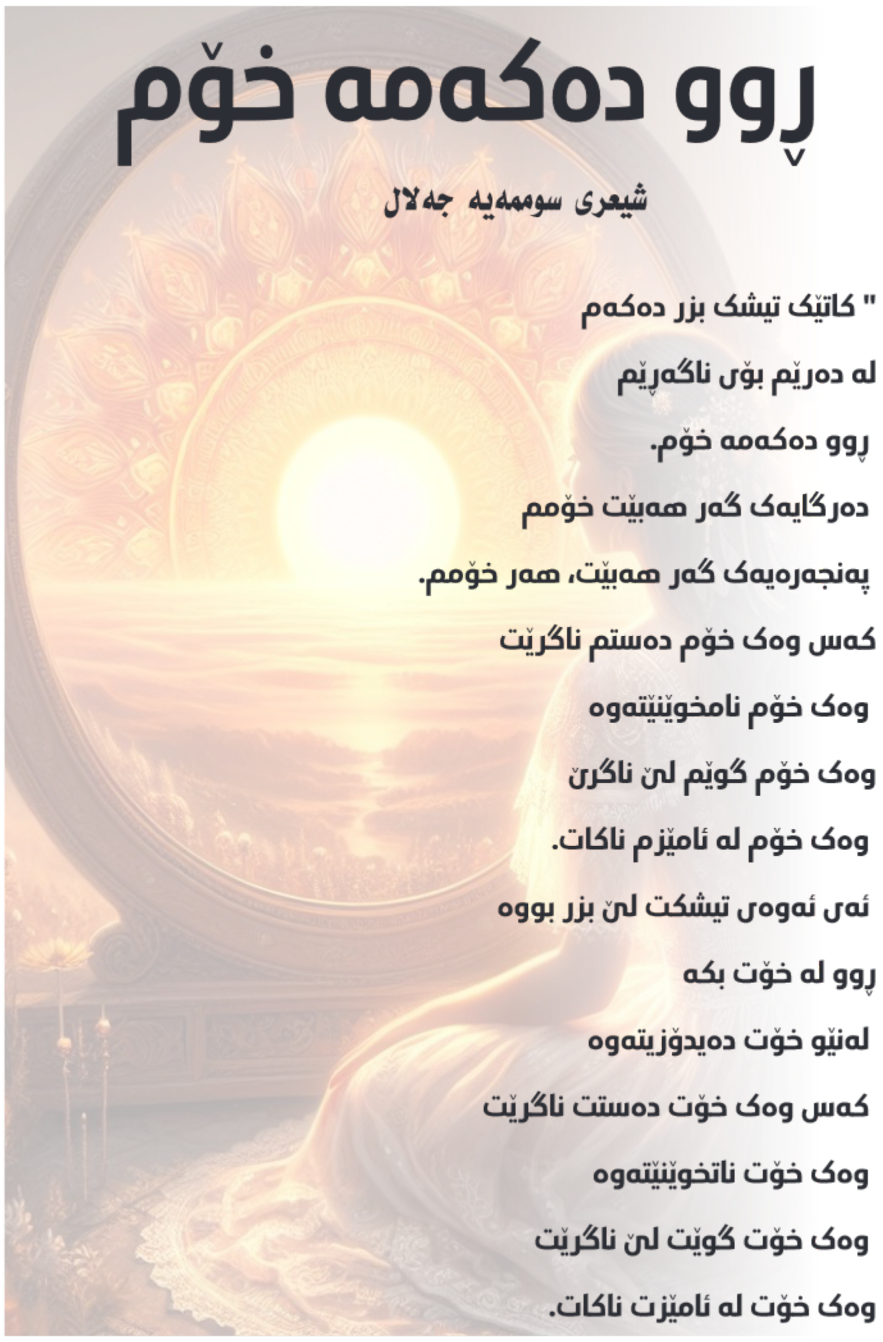

ڕوو دەکەمە خۆم

شیعری سوممەیە جەلال

" کاتێک تیشک بزر دەکەم

لە دەرێم بۆی ناگەڕێم

ڕوو دەکەمە خۆم.

دەرگایەک گەر هەبێت خۆمم

پەنجەرەیەک گەر هەبێت، هەر خۆمم.

کەس وەک خۆم دەستم ناگرێت

وەک خۆم نامخوێنێتەوە

وەک خۆم گوێم لێ ناگرێ

وەک خۆم لە ئامێزم ناکات.

ئەی ئەوەی تیشکت لێ بزر بووە

ڕوو لە خۆت بکە

لەنێو خۆت دەیدۆزیتەوە

کەس وەک خۆت دەستت ناگرێت

وەک خۆت ناتخوێنێتەوە

وەک خۆت گوێت لێ ناگرێت

وەک خۆت لە ئامێزت ناکات.

ڕۆژگارە نارنجییەکان

شیعری : خولیا حسێن

لە نێو گۆمی تەڵخی، ڕاوەستاوی ئەم ژیانە جەنجاڵەدا

چوومە دەرێ دەستی ڕۆژگارە نارنجییەکانی تەمەنم گرت و

بەیەکەوە شۆڕ بووینەوە بۆ ناو کۆڵانە سەوزەکانی

ئەو ساتانەی لەنێو دەفتەری بیرەوەرییەکانمدا دەدرەوشێنەوە

چووینەوە نێو باخچە پەمەییەکانی منداڵی خۆمان

بە خوناوی ناو قەرسیلی بەرەبەیانی

بەهارێکی ئەرخەوانی تەڕ کردەوە لێی ڕاکشاین

لەژێر پرشنگی چێشتەنگاوێکی زەرد،زەرد

زەردتر لە تووکی جووجکە تازە ترووکاوەکانی نێو کۆڕیتی بەختەوەری

زەردترلەچاوی تازە هەڵاتووی گوجیلە سەگەکانی سەرجۆخینی پووشپەڕان

زەردتر لە کەشیدەی خاوێنی حاجییە بە ویقارەکانی ئاوایی و

زەردتر لە سیمی نەخشاوی سەر لێواری بنکەوێیە مۆرەکەی دایکم و

ئارامتریش لە ئارامی سەرخەوێکی باوەشی یار

هەر بەغاردان چووینەوە نێو زاری ڕووبارە زیوینیەکەی سەرووی ماڵان و

تا هیلاک بووین مەلەمان کرد

تا توانیمان ماسیمان گرت

تاکو دنیاش لە پرتەقاڵیدا ون بوو

بە زیخ و بەردی ڕەنگاو ڕەنگی لێواری ڕووبارە بچکۆڵەکەی دووری ماڵان

تێر مۆری مۆریانێ و کەلایانێ و قاقایانێ و پێنجووکانێ و

بە بەردەپانەکانی سەر تاتە بەردینەکەی ژنانییش

چەندین گەمەی ساپساپانێمان تەواو کرد

هێواش هێواش شۆڕ بووینەوە نێو کۆڵانە سوور و سپییەکانی گەنجی

ئەو کۆڵانانەی بۆ من هەموو کونجێکی لێوڕێژ بوون لە عەشق عەشق،

عەشقی زانین عەشق، عەشقی ڕوانین عەشق،

عەشقی کتێب و عەشقی شیعر و عەشقی سروشت و عەشقی هاوڕێ و عەشقی پێکەنین و گریان

عەشقی خەندە و خەبات و عەشقی خاک و عەشقی بێ وێنەی نیشتیمان

عەشقی نیگا و عەشقی باڵا و عەشقی ئەفسوونی ڕوانینی نێو نیگای یار

لەسەروی هەموو عەشقێکیش ئاڵوودەبووم بە عەشقی ئازادی ژیان

هاتینەوە سەر شەقامی ئەو شەوانەی پڕ پڕن

لە پرشنگی ئومێدە دوور دوورەکانی بەختەوەری و

لەپەنای ئەستێرەکانی سەر توولە ڕێگاکانی کاکێشان لێی دانیشتین

ئاسمان باوەشی پیا کردین خەوێکی ئارامیش هات و چاوکانی پێداخستین.

ئابووری جیهانی لە ساڵی ٢٠٢٣ و دواتر.. مایکل ڕۆبەرتس*

وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە: عومەر خەتات

ئایا دۆخی ئابووری جیهان لە کۆتایی ساڵی ٢٠٢٣ چۆن دەبینرێت؟ بۆ وەڵامدانەوەی ئەم پرسیارە دەبێت ئەوە لە بیر نەکەین کە "جیهان" لە کەرتی جۆراوجۆر پێکهاتووە و دۆخی ئابوورییە گەورەکان لەوانی دیکە باشتر نییە

یەکەم، با سەیرێکی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا بکەین: ئەمریکا بە گەورەترین، لە ڕووی (بەرهەمی نیشتمانی) و گرنگترین، لە بواری (تەکنەلۆجیا و دارایی) ئابوورییەوە لە قەڵەم دەدرێت. لە سەرەتای ساڵی ٢٠٢٣ دا، ئابووریناسانی باو لەسەر ئەوە کۆک بوون کە ئەمریکا و تەواوی وڵاتانی سەرمایەداری پێشکەوتوو دەکرێت بە ئاسانی داخزێنە نێو دۆخی بێ برەوی ئابوورییەوە، بێکاری بچێتەسەر و تێکڕای داهاتی ڕاستەقینە بێتەخوارەوە، بێگوومان لەگەڵ دەستپێکردنی گێژەڵووکەی هەڵاوسان لە ساڵی ٢٠٢١ و بەردەوام بوونی لە هەڵلووشینی کرێی کرێکاراندا

ئەمهەر ئەوە بوو کە من لە سەرەتای ساڵی ٢٠٢٣ لە وێبلاگەکەی خۆمدا باسم کرد: "بێ برەوی نزیکماوە بە ئەندازەیەکی گەورە چاوەڕوانکراو نەبوو. بە لەبەرچاوگرتنی پێشینەی پێشبینیکەرانی ئابووری باو، ڕەنگە ئەوە مانای ئەوە بێت کە ئەوە ڕوونادات. بەڵام پێدەچێت ئەمجارەیان کۆدەنگییەکەیان ڕاست بێت. بەدڵنیاییەوە هەندێک پێشبینیکەری ئەمریکی هەن بەردەوامن لە بانگەشەی ئەوەی کە ئابووری ئەمریکا لەگەڵ بازاڕێکی بەهێزی کار و نزمی ئاستی هەڵاوسان و دۆلارێکی بەهێزدا، دەتوانێت خۆی لە بێ برەوی ئابووری بپارێزێت"

زۆرباشە، وا دەرکەوت کە پێشبینییەکانیان ڕاست دەرچوو، ئابووری ئەمریکاش هێشتا پێی نەناوەتە ناو "بێ برەوی تەکنیکی" (بێ برەوی تەکنیکی یانی کاتێک کە بەرهەمی نیشتمانی ئابووری وڵاتێک بۆ دوو چارەکی یەک لە دوای یەک دادەبەزێت). ئێستا کۆدەنگەکان بەرەو گەشبینی گەڕاوەتەوە: لە ساڵی ٢٠٢٣دا بێ برەوی ڕوونادات و لە ساڵی ٢٠٢٤دا شتەکان بەرەو باشتر دەڕۆن

ڕوانگەی زۆر گەشبینانەی گۆڵدمان ساکس، پێشەنگترین بانکی وەبەرهێنان و ستراتیژیستێکی سەرەکی سەرمایەی ئەمریکا لەبەرچاو بگرن. ڕاپۆرتی ئابووریناسەکانیان دەڵێت: "گەشەی ئابووری جیهانی تەنانەت گەشبینترین چاوەڕوانییەکانی ئێمەی لە ساڵی ٢٠٢٣دا تێپەڕاندووە. گەشەی کۆی گشتی بەرهەمی ناوخۆیی بەرەو ئەوە دەڕوات کە ئەو پێشبینیانەی ساڵێک لەمەوبەر ڕێکەوتبووین لەسەری تێپەڕێنێت" و "هێشتا تەنها مەترسییەکی کەمی بێ برەوی دەبینین". ئەم بانکە پێیوایە کە بەرهەمی جیهانی لە ساڵی ٢٠٢٣ بەڕێژەی ٢.٧٪ و لە ساڵی داهاتوودا ٢.٤٪ گەشە دەکات لەگەڵ هێشتنەوەی ڕێژەی بێکاری لە ئاستێکی نزم و دابەزینی خێرای هەڵاوسان. بەم شێوەیە سیاسەتی بانکی فیدراڵی ئەمریکا بۆ بەرزکردنەوەی ڕێژەی سوود، بووە هۆی کەمکردنەوەی هەڵاوسان بەبێ ئەوەی بەرهەمهێنان و دامەزراندن کەم بکاتەوە- لانیکەم لە ئەمریکادا

ئەمە بە دەرئەنجامێکی "یەکسان" دادەنرێت: تێیدا ئابووری ئەوەندە "گەرم" نابێت بۆ ئەو ئاستەی هەڵاوسان تێیدا بە بەرزی بمێنێتەوە و ئەوەندەش "سارد" نابێت کە بەرهەمهێنان کەم بکات و بێکاری بەرزبێتەوە. ئەم دۆخە لە کاتێکدایە کە جەنگی ئۆکرانیا و ڕووسیا و ئێستاش کابوسی جەنگی ئیسرائیل و غەززە ڕوودەدات. زۆر چاکە

بەڵام چاوەڕوان بە. ڕاستە لە زۆربەی ئابوورییە پێشکەوتووەکانی سەرمایەداریدا ڕێژەی هەڵاوسان لە نزیکەی ٨-١٠٪ لە ساڵی پێشوودا بۆ ٣-٥٪ دابەزیوە. ئەمە کەمێک دڵنەواییی داداتە ئەو خێزانانەی کە لە ژێر فشاری زۆردان، بەڵام ئەمە هێشتا یانی ئاستی نرخەکان لە دوکان و گواستنەوە و نیشتەجێبوون و خزمەتگوزارییەکان لە بەرزبوونەوەدایە. لەڕاستیدا لەو کاتەوەی کە هەڵاوسان دەستی پێکردووە، تێچووی ژیان بۆ ماڵە ئاساییەکان لە زۆربەی ئابوورییەکاندا بەڕێژەی لەسەدا ١٥ بۆ ٢٠ بەرزبووەتەوە و ئەمە زیاتر بەرۆکی خێزانە هەژارەکان دەگرێتەوە کە بەشێکی زۆری داهاتەکانیان بۆ خۆراک و وزە خەرج دەکەن. نرخەکان ناگەڕێنەوە بۆ پاشەکشەی ئابووری پێش پەتای ساڵی ٢٠٢٠؛ بەڵکو هێواش هێواش زیاد دەبن

سەبارەت بە بێکاری، ڕاستە ئامارە فەرمییەکان لە زۆربەی وڵاتان، ڕێژەی بێکاری لە نزمترین ئاستی مێژووییان یان نزیکتر نیشان دەدەن، ئەمە بۆچی؟ هۆکاری ئەمە ناگەڕێتەوە بۆ بەهێزی بازاڕی کار. زیاتریش لەبەرئەوەی لە زەمەنی بڵاوبوونەوەی پەتای کۆرۆناوە، دابینکردنی هێزی کاری بەردەست ڕاوەستاوە. زۆرێک لە کرێکاران بە دەست نەخۆشی covidی درێژخایەنەوە دەناڵێنن (زیادبوونێکی بەرچاو لە داواکارانی بێتوانایی- disability هەبووە)

بەڵام ئاماژەگەلێک هەن کە دەڵێن ئاستی نزمی بێکاری لە ئەمریکا و شوێنەکانی دیکەی جیهان هەر ئاوا بەردەوام نابێت. لە زۆرێک لە ئابوورییە گەورەکاندا زۆرێک لەو کارانەی لە ساڵی ڕابردوودا ڕەخسێنراون، کاری کاتی بوون، part time. لەڕاستیدا لە ئەمریکا لە مانگی نیسانەوە هەلی "کاری تەواو- full-time" کەمیکردووە و گەشەی هەل بۆ دەسکەوتنی کاریش مانگانە بە خێرایی کەم دەبێتەوە. جگە لەوەش کاتی کار لە پیشەسازییەکانی ئەمریکادا بەرەو کەمی ڕۆیشتووە. تەنانەت ئەگەر ڕێژەی مووچە لەڕێژەی هەڵاوسان زیاتریش بڕوات، ئەگەر کرێکاران کەمتریش کار بکەن، ئەوا داهاتی هەفتانە زۆر کەمتر زیاد دەکات یان بە هیچ شێوەیەک زیاد ناکات. لە ئەمریکا داهاتی هەفتانەی ڕاستەقینە لە ساڵی ٢٠٢٣دا هیچ زیادی نەکردووە. وە کاتێک سەیری بەرهەمدارترین کەرتەکانی ئابوورییە گەورەکان دەکەین، دەبینین شتەکان ئەوەندە دڵخۆشکەر نین. بۆ نموونە کەرتی بەرهەمهێنانی ئەمریکا لە ئێستاوە لە پاشەکشەدایە

ئەمریکا لە ساڵی ٢٠٢٣دا باشترین ئابووری سەرمایەداری پێشکەوتوو بوو. بەرهەمی ڕاستەقینەی نیشتمانیی ئەو وڵاتە نزیکەی لەسەدا ٢ زیادی کردووە. لە شوێنەکانی دیکەدا، باقی ئابوورییەکانی گرووپی حەوت یان لە ئێستاوە لە بێ برەویدان (ئەڵمانیا و کەنەدا) یان نزیکن لە بێ برەوی (ئیتاڵیا، فەرەنسا، بەریتانیا و یابان). هەروەها چەندین ئابووری بچووکتری ئەورووپا لە بچووکبوونەوەدان لەوانە (سوید و هۆڵەندا و نەمسا، لەگەڵ ئەورووپای ڕۆژهەڵات)

تەنانەت "وڵاتە بەختتدارەکە"ش، ئوستراليا، ئەوەندە باش دەرناکەوێت. بەرهەمی ڕاستەقینەی نیشتمانی لەم ساڵدا تەنها نزیکەی لەسەدا ١.٥ گەشەی کردووە و لە دابەزینداية. پێوەرەکانی چالاکییە ئابوورییەکانی ئوستراليا لە مانگی نۆڤەمبەردا بۆ ٤٦.٤ دابەزیوە، کە زۆر لە خوار ٥٠ ەوەیە، ئەمە ئاستێکە لە نێوان بووژانەوە و دابەزیندا. ئابووری ئوستراليا هەمیشە پشتی بەستووە بە گەشەی ئابووری لە ئاستی جیهاندا، بەتایبەتی ئابووری وڵاتانی جی حەوت- G٧ و چین، بەڵام ئەم ئابوورییانە خۆیان ناسەقامگیرن. پێشتر ئوستراليا لەڕووی بەرهەمی ناوخۆیی بۆ هەر کەسێک لە هاوتاکانی لە ڕێکخراوی هاوکاری ئابووری و گەشەپێدان-OECD باشتر بوو، بەڵام لە دەیەی ڕابردوودا ئەمە وەک خۆی نەماوە. ئابووریناسانی وڵاتانی OECD پێیانوایە کە گەشەی ئابووری ئوستراليا لە ساڵی داهاتوودا بۆ ١.٣٪ دێتە خوارێ، ئەمەش دەبێتەهۆی بەرزبوونەوەی ڕێژەی بێکاری

بە گشتی، پێشبینییەکان بۆ ساڵی ٢٠٢٤ لە چاو ساڵی ٢٠٢٣ کەمترن. ڕێکخراوی هاریکاری و گەشەپێدانی ئابووری-OECD پێشبینی دەکات کە گەشەی ئابووریی جیهان لە نزیکەی ٣٪ لە ساڵی ٢٠٢٣ (ئەمەش ژمارەیەکی کەمە) بۆ ٢.٧٪ لە ساڵی ٢٠٢٤ دادەبەزێت. هاوکات گەشەی بەرهەمی ناوخۆیی ڕاستەقینە لە ئابوورییە پێشکەوتووەکانی سەرمایەداریدا لە ساڵی ٢٠٢٤دا لە سەدا ١.٥ بۆ سەدا ١.٢ خاو دەبێتەوە و داهاتی سەرتاسەری تاکیش کەمتر دەبێتەوە

لەم نێوەندەدا بازرگانی جیهانیش دەکەوێتە پاشەکشێوە. قەبارەی ئاڵوگۆڕی بازرگانی جیهانی بە بەراورد بە هەمان مانگی ساڵی ڕابردوو بەڕێژەی ٣.٥٪ دابەزیوە، ئەمەش گەورەترین دابەزینە لە دوای مانگەکانی سەرەتای پەتای کۆرۆناوە

ئێستاش کەرێژەی سوود لە چاو دوو ساڵی ڕابردوودا زیاتر لە دوو هێندە زیادی کردووە و چاوەڕوان دەکرێت بۆ ساڵانی داهاتووش هەروا بە بەرزی بمێنێتەوە، مەترسییەکی گەورە هەیە بۆ دواکەوتنی کۆمپانیاکان لە دانەوەی قەرز و ئیفلاسبوونیان لە سەرانسەری ئابوورییە گەورەکاندا

پەتای کۆرۆنا و بەرزبوونەوەی دواتری هەڵاوسان و ڕێژەی سوود لە سەرانسەری جیهاندا، زۆرێک لەو وڵاتانەی کە هەژارترینن خستۆتە مەترسیی نەدانی قەرزەکانیانەوە. ئەوان ملیارەها دۆلار لە هەردوو کەرتی گشتی و تایبەتی، قەرزاری قەرزدەرەکانیانن [وڵاتانی باکور]. ئەم وڵاتانە تەنها بە بڕینی خزمەتگوزارییەکان و هەر تێچوونێک بۆ دابینکردنی پێداویستییەکانی هاووڵاتیەکانی خۆیان، دەتوانن قەرەبووی ئەو قەرزانە بکەنەوە، یان هەر ناتوانن بیدەنەوە

بەپێی ڕاپۆرتی پەیمانگای دارایی نێودەوڵەتی- (IIF)، قەرزی جیهانی گەیشتووەتە بەرزترین ئاستی خۆی. کۆی قەرزەکان (حکومییەکان، کۆمپانیاکان و خێزانەکان) لە ماوەی مانگی یەک تا مانگی حوزەیران بەڕێژەی ١٠ تریلیۆن دۆلار بەرزبووەتەوە و گەیشتووەتە نزیکەی ٣٠٧ تریلیۆن دۆلار، یانی لەسەدا ٣٣٦ی بەرهەمی ناوخۆیی و سەرانسەری جیهانی. بانکی نێودەوڵەتی مەزەندە دەکات کە لەسەدا ٦٠ی وڵاتانی کەمداهات زۆر قەرزدارن و مەترسی زۆر هەیە کە توانای دانەوەی قەرزەکانیان نەبێت، ئەمە و زۆرێک لە وڵاتانی داهات مامناوەندیش ڕووبەڕووی ئاستەنگی دارایی بەرچاو دەبنەوە

بەرزبوونەوەی ڕێژەی سوود لە لایەن بانکی ناوەندییەوە، بووەتە هۆی زیادکردنی تێچووی قەرزوەرگرتن. هیچ پێشنیارێک یان ئۆفەرێک لە لایەن وڵاتە دەوڵەمەندەکانەوە نەدراوە بۆ لێخۆشبوون لەم قەرزانە؛ یان کۆتاییهێنان بە باجی بازرگانی و ئاستەنگەکانی سەپێنراو بۆ سەر هەناردەکردنی بازاڕە تازەپێگەیشتووەکان؛ یان وەستانی ئەو قازانجە گەورانەی کە کۆمپانیا فرەنەتەوەییەکان لە وڵاتانی هەژاری — پڕ لە سەرچاوەی دەوڵەمەند بەدەستی دەهێنن

تەنانەت ئەگەر ئابووری جیهان بە ئەمریکاشەوە لە ساڵی داهاتوودا خۆی لە دابەزینی بەرهەمهێنان و وەبەرهێنان و دامەزراندن بەدوور بگرێت، ئەوە ڕۆشنە کە ئابوورییەکان لە سەر سک دەخشێن

سندوقی دراوی نێودەوڵەتی لە کۆتاییدا دەڵێت: "ئاسۆی گەشەی جیهانی لە مامناوەندی ماوەدا، دەیان ساڵە لە نزمترین ئاستیدایە". بانکی جیهانی پێیوایە کە ئاسیا لە نیو سەدەی ڕابردوودا ڕووبەڕووی یەکێک لە خراپترین چاوەڕوانییە ئابوورییەکانی دەبێتەوە! بڕیارە وڵاتانی کۆریا، تایوان، سەنگافورە و هۆنگ کۆنگ کە بە "پڵنگەکانی ئاسیا" ناودەبرێن، بە یەکێک لە نزمترین ڕێژەکان لە ماوەی ٥٠ ساڵدا گوزەر بکەن، چونکە سیاسەتی پارێزگاریی ئەمریکی و بەرزبوونەوەی ئاستی قەرزەکان ئاستەنگی ئابووری گەورەی بۆ دروست کردوون. بانکی نێودەوڵەتی هەروەها پێشبینی ئەوە دەکات کە گەشەی ئابوریانەی چین لە ساڵی ٢٠٢٤دا بۆ ٤.٤٪ بێتەخوارەوە، کە ئەمە کەمترین ڕێژەیە لە ماوەی دەیان ساڵدا، هەرچەندە هێشتا ئابووری چین زیاتر لە دوو هێندە لەڕێژەی گەشەی ئابووری هەر یەکێک لە وڵاتانی گرووپی حەوت زیاترە. لە دوایین ڕاپۆرتی کۆنفرانسی نەتەوەیەکگرتووەکان بۆ بازرگانی و گەشەپێدان (UNCTAD) پێشبینی دەکات کە "لەزۆربەی ناوچەکانی ئابووری جیهان، گەشەکردن لە ماوەی ٢٠٢٢-٢٠٢٤ لە خوار ڕێژەی پێش کۆڤیدەوە دەبێت"

ئایا هۆکارەکانی ئەم خاوی و بێ برەوییە ئابوورییانە چین؟

گەشەی بەرهەمهێنان لە ڕێی دوو هۆکارەوەیە: ڕێژەی کرێکارانێکی زۆر کە کاتژمێرێکی زیاتر کاردەکەن لەگەڵ زیادبوونی بەرهەمهێنان (بەرهەمی زیاتر بۆ هەر کاتژمێرێک). سەرەڕای کەمی ڕێژەی بێکاری، بەڵام گەشەی دامەزراندن و گەشەی بەرهەمهێنان لە ئاستی جیهانیدا خاو بووەتەوە

بەپێی دوایین خەمڵاندنی دەستەی کۆنفرانسەکانی ئەمریکا، بەرهەمی گشتی ناوخۆیی بۆ هەر کاتژمێرێکی کار بە ڕێژەی ١.٢ بەرزبووەتەوە [پێناسەی ستاندارد بۆ بەرهەمهێنانی کار]. ئەمە بە بەراورد بە گەشەی سفر لە ساڵی ٢٠٢٢دا بەڵام زۆر کەمترە لە تێکڕای دەیەی یەکەمی ساڵی ٢٠١٠ کە ٢.٦٪ بووە لە ساڵێکدا (ئەم تێکڕایە لە تێکڕای دەیەی یەکەمی ئەم سەدەیە لە خوارترە). لە ئاستی جیهانیدا ژمارەکە بەم شێوەیەیە: لە ساڵی ٢٠٢٣دا

بەرهەمهێنان لە ئابوورییە باڵاکاندا تەنها لەسەدا ٠.٤ بەرزبووەتەوە، لەکاتێکدا بەرهەمهێنان لە ئەمریکا تەنها لەسەدا ٠.٢ بەرزبووەتەوە

هۆکاری سەرەکی دابەزینی بەرهەمهێنان و بازرگانی جیهانی پێویستە لە خاوبوونەوەی گەشەی وەبەرهێنانی بەرهەمدار لە ئابوورییە گەورەکاندا بدۆزرێتەوە. وەبەرهێنانی نابەرهەمهێن- Unproductive investment لە بوارەکانی دارایی و خانووبەرە وهەروەها خەرجییە سەربازییەکاندا وایکردووە ئەم گەشەیە هەتا ئێستاش لە بەرزبوونەوەدا بێت. وەبەرهێنان لە بوارەکانی تەکنەلۆژیا و پەروەردە و دروست کردن ڕووە و کەمی ڕۆیشتووە. هۆکاری سەرەکی ئەمەش ڕەوتی چەقبەستوویی و تەنانەت ڕووبەڕەوخواری قازانجی جیهانی سەرمایەی بەرهەمدارە لەم ٢٣ ساڵەی سەرەتای سەدەی بیست و یەکەمدا

لە ژێر هەژموونی ئەمریکا و لە ماوەی ٤٠ ساڵی ڕابردوودا، جیهانگیری- globalisation بازرگانی و دارایی کۆتاییان هات. ئەمە پێگەی هەژموونگەرانەی سەرمایەداری ئەمریکی لە جیهاندا لاواز دەکات. ئێستاش "پارچەپارچەبوونی جیۆپۆلەتکی" لە ئارادایە: سەرهەڵدانی بلۆکە بەدیلەکان کە هەوڵی جیابوونەوە دەدەن لەو بلۆکە ئیمپریالیستیانەی ئەمریکا ڕابەرایەتیان دەکات. لەشکرکێشی ڕووسیا بۆ سەر ئۆکرانیا و ئەگەری ململانێی نێوان ئەمریکا و چین لەسەر تایوان تیشکێک دەخەنە سەر ئەم پارچەپارچەبوونە

ئێمە لە جیهانێکی پڕ ناسەقامگیری و کەشێکی نەرێنیدان. بەپێی دوایین ڕاپۆرتی نەتەوەیەکگرتووەکان بۆ گەشەپێدانی مرۆیی، خەڵکی جیهان لە هەر کاتێک زیاتر لە مێژووی مۆدێرن کە لە پێش جەنگی جیهانی یەکەمەوە دەستپێدەکات لە ئاسۆی مرۆڤایەتییان ڕەشبینترن. ڕاپۆرتەکە هەروەها هەستاوە بە تەفسیرکردنی ڕەوتی زمان لە کتێبەکاندا لە ماوەی ١٢٥ ساڵی ڕابردوودا کە زیادبوونێکی گەورەی لەو زاراوانەدا بەدی دەکرێت کەڕەنگدانەوەی "تێکچوونی مەعریفی پەیوەست بە خەمۆکی و جۆرەکانی تری تێکچوونە دەروونییەکان" نیشان دەدات

ئێستا جیهان لە چەندین لاوە ڕووبەڕووی قەیران بووەتەوە. پێدەچێت بێ برەوی ئابووری ڕووبدات، تێیدا داهاتە ڕاستەقینەکان تووشی وەستان یان تەنانەت دابەزین ببێت، لەگەڵ بەرزبوونەوەی هەژاری و گەورەبوونی قڵشتی نایەکسانی لە ئاستی جیهانیدا. هێشتا ٣.٦٥ ملیار کەس لە جیهاندا لەژێر هێڵی هەژارییەوەن کە بانکی نێودەوڵەتی دیاری کردووە و ٦.٨٥ دۆلارە لە ڕۆژێکدا. لەڕاپرسییەکی ئەم دواییەی "ڕیسکی جیهانی"دا دەرکەوتووە کە ٢.٧ ملیار کەس تەنها دەتوانن بۆ ماوەی مانگێک یان کەمتر بەبێ داهات پێداویستییە سەرەتاییەکانیان دابین بکەن. لەو ژمارەیەش ٩٤٦ ملیۆن کەس دەتوانن لانی کەم بۆ ماوەی هەفتەیەک یان زیاتر لە ژیان بمێننەوە. ئامانجی نەتەوەیەکگرتووەکان بۆ کۆتاییهێنان بە هەژاری لە جیهاندا تا ساڵی ٢٠٣٠ تەنها سەرابێکە و هیچی تر

سەبارەت بەیەکسانی سەروەت و سامان، دوایین ڕاپۆرتی بانکی "کرێدی سویس- Credit Suisse" سەبارەت بە سامانی تاکەکەسی جیهانی دەریخستووە کە لە ساڵی ٢٠٢٢دا لەسەدا یەک، خاوەنی ٤٤.٥٪ی سەرجەم سامانی تاکەکەسییەکانن لە جیهاندا، ئەم ڕێژەیە کەمێک لەو ڕێژەیەی پێش پەتای کۆرۆنا زیاترە. لە لایەکی تری هەرەمی ساماندا، لەسەدا ٥٢.٥ی دانیشتوانی جیهان تەنها لەسەدا ١.٢ی کۆی سامانی تاکەکەسیان هەبووە

لە هەمووی ترسناکتر ئەوەیە کە جیهان لە بەرەنگاربوونەوەی گۆڕانی کەشوهەوادا لە ڕێڕەوی خۆی دوورە و تا کۆتایی سەدە بەرەو بەرزبوونەوەی پلەی گەرما تا ٢.٦ پلە لە ئاستی پێش پیشەسازییەوە دەمێنێتەوە، [بەپێی نوێترین ڕاپۆرتی UNCTAD سەبارەت بە ئابووری جیهانی]. هەموو وڵاتەکان تا ساڵی ٢٠٣٠ پێویستە دەردانی غاز بە ڕێژەی لەسەدا ٤٣ بە بەراورد بە ئاستی ساڵی ٢٠١٩ کەم بکەنەوە، بۆ ئەوەی دەرئەنجامە ترسناکەکانی گەرمتربوونی هەسارەکە دوور بخەنەوە. بەڵام ئەمە ڕوونادات. لەبری هاوکاری جیهانی لەلایەن حکومەتەکانەوە بۆ چارەسەرکردنی ئەم "قەیرانە زۆرانە"، ئێمە ڕووبەڕووی ململانێی "ئابووری و سەربازی" زیاتر لە نێوانیاندا دەبینین

ڕەنگە ئابووری ئەمریکا تا ساڵی ٢٠٢٤ ناجێگیر بێت، بەڵام ئابووری جیهانی گەیشتۆتە ڕێگەیەکی داخراو

20,01,2024

لینکی ووتار: https://redflag.org.au/article/and-beyond-٢٠٢٣-world-economy

مایکل ڕۆبێرتس: ئابووریناسێکی مارکسیستی بەریتانییە، نووسەری چەندین بەرهەمە، لەوانە "بێبرەوی گەورە، ڕوانگەی مارکسیستی-The Great Recession—a Marxist View"، "بێ برەوی درێژخایەن، مارکس٢٠٠- The Long Depression, Marx ٢٠٠". پێداچوونەوەیەک بۆ ئابووریی مارکس بە هاوبەشی لەگەڵ گولیلمۆ کارچێندی وەک سەرنووسەر. هەروەها جیهان لە قەیراندا. لە ڕێی ئەم ویبلاگەشەوە دەتوانن خوێنەری بەرهەمەکانی مایکل ڕۆبێرتس بن

thenextrecession.wordpress.com

گۆڕانی ڕۆڵی سەرمایەدار

بەشی یەکەم

کەیوان نوری

(ڕوونکردنەوەی ڕۆژنامەی ڕەوت: لە ژمارە ٢٦دا بەرگی ئەم نامێلکەیە بڵاوکرایەوە لەگەڵ پێناساندنێکی و ڕاگەیندرا کە بە زنجیرەیەک لە ژمارەکانی داهاتووی ڕەوتدا بڵاو دەکرێتەوە. فەرموون لەگەڵ بەشی یەکەمیدا)

دەستپێک

یەکەم هەنگاوی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری لە هەر کۆمەڵگەیەکدا، بەو ناوەندانەی بەرهەمهێنان و پیشەسازی دەست پێدەکات کە خاوەندارێتییەکەی دەگەڕێتەوە بۆ تاکە کەسێک یان خانەوادەیەک، کە دیسان تاکە کەسێک تیایدا باڵادەست و فەرماندارە. ئەم فۆرمە سەرەتاییەی سەرمایەداریی کەسی، سەرمایەدار ڕۆڵێکی تایبەت و جیاوازی هەیە، و ڕۆڵی سەرمایەداری پیشەسازی یاخود سەرمایەداری بەرهەمهێن دەگێڕێت، ئەم ڕۆڵەش (سەرمایەداری پیشەسازی) لە ئەندامانی دیکەی چینەکەی خۆی جیایدەکاتەوە. پرۆژەیەکی سەرمایەداری یاخود کارخانەیەک کە خاوەندارێتییەکەی تاکەکەسێکە بەتەواوی لەژێر دەسەڵات و هەژموونی ئەو کەسەدایە و خۆی چاودێر و حاکمی ڕەهایە، و تەنها خودی ئەوە بڕیار لە دەستپێکردنی کار و وەستانی پرۆسەی کار دەدات. تەنها ئەویشە کە دەستدەگرێت بەسەر کۆی زێدەباییەکدا کە بەرهەمهاتووە (بە گریمانەی ئەوەی هیچ بڕە پارەیەکی لە بانک قەرز نەکردووە تا ناچار بە دابەشکردنی زێدەبەها ببێت و بەهرەی بانکی بدات، هەروەها بە گریمانەی ئەوەی کە زەویەک کە کارخانەکەی لەسەر بنیاتناوە موڵکی خۆیەتی و ڕانت بە هیچ کەس نادات. بە ئەگەرێکی زۆرەوە ئەم فۆرمەی سەرمایەداری پیشەسازی باج بە دەوڵەت نادات یان زۆر کەم دەدات، چینی کرێکاریش لە یەکەمین قۆناغەکانی سەرمایەداری کە کارخانەی شەخسی تیایدا باڵادەستە لەوە نارێکخراوترن تا هێزی ئەوەیان هەبێت داوای بەشێک لە زێدەبەها بکەن کە خۆیان بەرهەمیانهێناوە، یان بە زۆر وەریبگرن). بەڵام ناوەندەکانی بەرهەمهێنانی پیشەسازیی سەرمایەداری تەنها لەو فۆرمە سەرەتاییەدا نامێننەوە و بەردەوام لە جوڵەیەکی دیالیکتیکدا گەشە دەکەن. گەشەی زیاتری پەیوەندیە سەرمایەدارییەکان و بەرەوپێشچوون و گۆڕانکارییە کانی شێوازی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری و گەشەی سیستەمی بانکی و بازاڕی پارەی و هەژموونی دەوڵەتی بۆرژوازی بۆ پیرۆزکردن و پارێزگاریکردن لە خاوەندارێتی تایبەت بە زەرووڕەت فۆرمێکی نوێی دامەزراوەی پیشەسازی دروست دەکەن کە تیایدا هەم لە ڕووی دامەزراوەییەوە جیاوازە و هەم ڕۆڵی سەرمایەداری پیشەسازی تیایدا لە گۆڕانێکی ڕیشەییدایە. لەگەڵ گەشەی هێزەکانی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری و پەرەسەندنی سیستەمی بانکی و زەرووڕەتی بەرهەمهێنان لە ڕادەبەدەر و گەورەتربوونی بازاڕ و ئاڵۆزتربوونی سیستەمی ئابووری و پێویستی ناوەندەکانی بەرهەمهێنان بە قەبارەیەکی گەورەتر لە (سەرمایەی پارەیی) ئیدی سەرمایەداری پیشەسازیی شەخسی و فۆرمی پێش خۆی لە سەرمایەدار (سەرمایەداری تایکۆنی)٢، یان دەبێت خۆیان لەگەڵ هەلومەرجی نوێ بگونجێنن یان مایەپوچبوونی خۆیان قبووڵ بکەن و خۆری ئەندامێتیان لە چینی بۆرژوازی ئاوا ببێت. لەم هەلومەرجە نوێیەدا لە منداڵدانی کارخانەیەک کە خاوەندارێتییەکەی تاکە کەسێکە ماشێنێکی چەوسێنەری نوێ بەناوی (کۆمپانیا) و بەتایبەت (کۆمپانیای پشکدارێتی) دێتەبوون، کە تیایدا ڕۆڵی سەرمایەدار گۆڕانی گەورەی بەسەردا دێت. بەئەگەرێکی زۆرەوە بەشی هەرە گەورەی فۆرمە کۆنەکەی (سەرمایەداری بەرهەمهێنەر) بۆ مانەوە وەک ئەندامی چینەکەی هەوڵدەدەن کارخانە شەخسیەکانیان لەڕووی دامەزراوەیەوە بگۆڕن بە کۆمپانیا و لەبری ئەوەی وەک سەرمایەدارێکی چالاک ڕۆڵی هەبێت و چاودێری ڕاستەوخۆی سەرمایەکەی بکات ئەوا ئەو ئەرکە دەسپێرن بە بەڕێوەبەرانێکی شارەزا، بەڵام زۆر کەمن ئەوانەی بە تەنیایی و بە سەرمایە بچوکەکیانەوە (هەتا ئەوانەشی کە قەرزی بانکی دەکەن) دەتوانن بەرگەی گۆڕانکارییە گەورەکانی سەرمایەداری و ئاڵۆزییەکانی بازاڕی دارایی و قەیرانە بەردەوامەکانی سیستەم بگرن

گۆڕانی ڕۆڵی سەرمایەدار

لە فۆرمی سەرمایەداری کۆمپانیا و بەتایبەت کۆمپانیای پشکدارێتی، بەر لە هەر شتێک کارکرد و ڕۆڵی سەرمایەداری پیشەسازی گۆڕانی بەسەردا دێت. سەرمایەدار لە (سەرمایەداری پیشەسازییەوە) دەگۆڕێت بۆ (سەرمایەداری پارەیی)، واتا سەرمایەداری پارەیی، لە ناوەندەکانی چەوساندنەوەی ڕاستەوخۆ دووردەکەوێتەوە. پێشتر گوتمان لە هەندێ هەلومەرجی دەگمەندا سەرمایەداری پیشەسازیی شەخسی خۆی لە سەرمایەکەی دووردەکەوێتەوە و فۆرمێکی سەرەتایی لە شێوەی کۆمپانیا، بە کارخانەکەی دەبەخشێت و لەبری خۆی وەک کەسێکی چالاک لە چاودێریکردنی کارخانەکەیدا، ئەوا بەڕێوەبەرێک لە شوێنی خۆی دادەنێت، بەڵام ئەم ڕۆڵ گۆڕینەی سەرمایەدار و خۆدزینەوە لە ئەرکدارێتی لە پرۆسەی بەرهەمهێنان و گۆڕانکارییە سەرەتاییەکاندا، لە فۆرمی دامەزراوە پیشەسازییەکان و (دانانی خزمە نزیکەکان وەک هەڵسوڕێنەری سەرمایە لەسەر بنەمای متمانەی خزمایەتی)؛ لەلایەکەوە شتێکی ڕێکەوت و ناباوە، و لەلایەکی دیکە ماوە کورتە. بەڵام ئەم گۆڕانکارییە بۆ بۆرژوازی بچوک، ئەگەر ڕێکەوت یان ماوەکورت بن ئەوا پێشمەرجی کۆمەڵێک گۆڕانکاریی نوێن، کە سەرمایەداری لە شۆڕشە ناوخۆیەکانیدا دەیانکاتە زەرووڕەت بۆ بەردەوامی و شێوەگۆڕینی سیستەمەکە

ڕۆدۆلف هیلفردینگ وەک ئابووریزانێکی گەورەی مارکسیست، کە لە نوسینی ئەم بابەتەدا سودێکی زۆرم لێوەرگرتووە لە کتێبی سەرمایەی دارایی (Finance Capital)دا دەنوسێت: (ئەوەی لە قۆناغی سەرمایەداری پیشەسازیدا شتێکی ڕێکەوت و نائاسایی بووە ئەوا لە (سەرمایەداری کۆمپانیا)دا دەگۆڕێت بە ئەسڵی بابەت. واتە سەرمایەداری پیشەسازی لە کارکردەکەی وەک فەرمانداری کارخانەکەی جیادەکاتەوە. بەم شێوەیە قەبارەیەک لە سەرمایە کە لە کۆمپانیایەکدا سەرمایەگوزاری پێکراوە لە پەیوەندیدا بە خودی سەرمایەدارەوە لە شێوەی سەرمایەی پارەییدایە). چیتر ئەو وەک سەرمایەداری بەرهەمهێنەر چالاک نییە و کارکردی ئەو وەک خاوەن کارگە و دەسەڵاتداری ڕەهای ناو پرۆسەی کار و بەرهەمهێنان کۆتایی دێت. سەرمایەدار لەم فۆرمە نوێیەدا لەبری ئەوەی (ڕانتدەر) بێت دەگۆڕێت بە سوودخۆر (بەهرەخۆر) یان ڕانتخۆر یاخود بابڵێین سەرمایەداری پارەیی

سەرمایەدارێک کە تا دوێنێ ڕاستەوخۆ کرێکارانی دەچەوساندەوە، خودی خۆی سەرپەرشتیاری پرۆسەی بەرهەمهێنان و سوڕانی سەرمایەی دەکرد، هەموو هەوڵێکی بۆ ئەوە بوو کە زۆرترین ماوەی کار بریتی بێت لە ماوەیەک؛ کە لەبریدا هیچ هاوتایەکی بە کرێکاران نەدات، واتا هەوڵدان بۆ کەمکردنەوەی ماوەی کاری پێویست و زیادکردنی زێدەکاری، بۆ ئەمەش دوو ڕێگایان لەبەردەست بوو

١) زیادکردنی ماوەی کار و توندکردن و چڕکردنەوەی کار.

٢) دابەشکردنی زیاتری کار و بەکارهێنانی زانست و تەکنەلۆژیا و ماشێنی پێشکەوتوو تا ماوەی کاری پێویست کەمبکەنەوە و لە بەرامبەردا ماوەیەک کە کرێکار بۆ سەرمایەدار کاردەکات زیاد بکرێت. یان بە مانایەکی تر، کەمکردنەوەی بەهای هێزی کار.

ئەو فۆرمە لە سەرمایەداری پیشەسازی، کە ڕاستەوخۆ مامەڵەی لەگەڵ چینی کرێکاردایە بەر زۆرترین ڕق و تووڕەیی چینی کرێکاریش دەکەوێت، بەڵام هەمان ئەو سەرمایەدارانە لەم ڕۆڵە تازەیاندا وەک (سەرمایەداری پارەیی) خۆیان بەدوور دەگرن لە هەر بەرکەوتن و مامەڵەیەک لەگەڵ چینی کرێکار. ئەمەش دۆخێکی ویژدانیی ساختەیان بۆ دەخوڵقێنێت کە دەتوانن باشتر بنوون و کەمتر هەست بە نائارامی بکەن. بەدڵنیاییەوە، ئەوەی دووەمی ئەم فۆرمە لە سەرمایەدار (واتا میراتگرەکان) لەوە گەمژەترن بزانن سەرچاوەی داهاتیان لە کوێ و لە چییەوە دێت. ئەم خوا پێداوانە!! هێندە دەزانن داهاتێکی بەردەوامی مانگانە و ساڵانەی مۆڵیان هەیە و ئەوانیش بە خواستی خۆیان کەیف و سەفای پێوە دەکەن. زێدەکارییەک کە خوڵقێنەری زێدەبەهایە، کۆی توێژە جیاوازەکانی چینی سەرمایەدار و موڵکدارانی کۆن و مۆدێرن و دەوڵەتی بۆرژوازی یەکدەخات. ئیدی هۆشیارییان هەبێت سەبارەت بە سەرچاوەی داهاتیان یاخود نا. خودایەک کە ڕزق و ڕۆزی ئەوان دەدات و دەیان ژیەنێت لە ئاسمان نییە! بەڵکو چینی کرێکارە و لەناو ناوەندەکانی بەرهەمهێنانی سەرمایەداریدا دەچەوسێنرێنەوە. بۆرژوازی هۆشیار، خوداپەرست نییە بەڵکو چەوسێنەری خوداکەی خۆیەتی. توێژە جیاوازەکانی چینی بۆرژوازی، کە هەرکام لەوان ڕۆڵی جیاوازیان لە سیستەمەکەدا پێدراوە لەنێوخۆیاندا هەمیشە لە جەنگدان، جەنگی ناوخۆیی ئەوان لەسەر دابەشکردنی زێدەبەهایە لەنێوخۆیاندا، بەڵام کاتێک بابەتەکە دەبێتە جەنگ و ئەنتاگۆنیزمی نێوان چینە کۆمەڵایەتییەکان، ئەوان ئەگەر هۆشیاریش نەبن ئەوا هەر بە غەریزی، بەرژەوەندییەکانی خۆیان دەزانن و لە بەرامبەر دوژمنی ڕاستەقینەیاندا وەک چینێکی یەکگرتوو سیاسەتی خۆیان پراکتیزە دەکەن. سەرمایەدارانی پارەیی، ئەگەر لە چەوساندنەوەی ڕاستەوخۆشدا بەشداری نەکەن، ئەوا بەو مانایە نییە کە چەوسێنەر نین، ئەوان ئەندامانی بۆرژوازی و بخۆری زێدەبەهایەکن کە لەلایەن چینی کرێکاری جیهانییەوە بەرهەمهاتووە. بۆیە بە ڕۆڵێکی نوێ، کە پێگەیەکی وای بۆ دابینکردوون بتوانن دووری بگرن لە ناوەندەکانی بەرهەمهێنان، و قەسابخانەکانی چەوساندنەوەی منداڵان و ژنان، ناتوانن بڵێن ئێمە بێبەرین لە جەهەنەمێکی واقیعی کە بۆ زۆرینەی کۆمەڵگەیان خوڵقاندووە. سەرمایەدارانی پارەیی ئەورووپا و خاوەن بانکە ئەمریکییەکان و پشکدارە ڕوسییەکان و سەرمایەدارانی تایکۆنی بنەماڵە حیزبییەکانی کوردستان، هەموان پێکەوە بەشدارن لە هەڵمژینی خوێنی ئەو منداڵانەی بەنگلادیش کە لەلایەن کۆمپانیا پشکدارێتییە نێودەوڵەتییەکانەوە دەچەوسێنرێنەوە

ڕۆڵی نوێی سەرمایەداری پارەیی و دوورکەوتنەوە لە ناوەندەکانی بەرهەمهێنان:

سەرمایەداری پارەیی لە پێگە نوێیەکەیدا خاوەن کارخانەیەکی پیشەسازیی نییە، و نە لە هەرەمی پرۆسەی بەرهەمهێنانی سەرمایەداریدا دەسەڵاتی خوداییەتی خۆی پراکتیزە دەکات، نە چاودێری ڕاستەوخۆی سەرمایەکەشی دەکات (چاودێری ئامرازەکانی بەرهەمهێنان و هێزی کاری کرێکاران کە شێوەی سەرمایەکەی بگۆڕن بە سەرمایەی کاڵای نوێ). چیتر ئەو؛ لە خەمی بەفیڕۆدانی کات نییە لە لایەن کرێکارانەوە، هەروەها خەمی شکان و لەکارکەوتنی ئامێر و وەستانی پرۆسەی بەرهەمهێنانیشی نییە. چیتر سەرمایەداری پارەیی، خەمی نەبوونی کڕیار و کێبڕکێی بازاڕ و دابەزینی نرخی کاڵاکان ناخوات، هەروەها لە سەروەختی دووبارەبەرهەمهێنانەوەدا خەمی بەرزبوونی نرخی ئامرازەکانی بەرهەمهێنانی نییە، هەروەکچۆن باکی بەوە نییە کە بازاڕەکەی لەلایەن ئەوانی ترەوە داگیر دەکرێت یان نا. سەرباری هەموو ئەوانەش؛ ترسی مانگرتنی کرێکاران و داوای کرێی کاری زیاتر و کەمبوونەوەی زێدەبەهای نییە. لە هەمووی گرنگتر ترسی باجە زۆرەکانی بیرۆکراتیەتێکی سەرشێتی دەوڵەتیی نییە، کە لە ململانێ چینایەتییەکاندا بۆنی لایەنگری چینی کرێکاری لێبێت. چیتر ئەو هەموو ماندوبوون و شەونخونی! و خەم و ترسەی سەرمایەداری پیشەسازی، لە فۆرمە نوێیەکەیدا لە پێگەی (سەرمایەداری پارەیی)دا بەشی زۆریان لە کۆڵ سەرمایەدار دەبنەوە. سەرمایەداری پارەیی، لە پێگە نوێیەکەیدا لە زۆرینەی ئەو بەرپرسیارێتی و خەم و ترسانەی سەرەوە دوور دەکەوێتەوە، بەڵام هێشتا ژیانی ئەو بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ، وەک ئەندامی چینی سەرمایەدار، گرێدراوی ناوەندەکانی بەرهەمهێنانە و ناتوانێت بە بێ ئەو شێوازە لە بەرهەمهێنان و لە پەیوەندییە سەرمایەدارییەکان بوونی هەبێت. ئیدی ژیانی توێژەکانی چینی سەرمایەدار لە هەر پێگەیەکدابن و هەر ڕۆڵێکی جیاوازیان هەبێت بەبێ بوونی بەرهەمهێنانی زێدەبەها و دابەشکردنی لەنێوان ئەو چینەدا نامومکینە. وەک ڕۆدۆلف هیلفردینگ دەڵێت "سەرمایەداری پارەیی لە پێگەی (قەرزدەر)دا بۆی گرنگ نییە پارەکەی لەناو چ پرۆسەیەکی بەرهەمهێنان و چۆن بەکاردەهێنرێت، هەرچەند بەکارهێنان و دابەشکردنی قەرزەکە لەنێو پرۆسەی بەرهەمهێناندا، مەرجێکی زەرووریە بۆ پێدانی قەرز". ئەوەی پەیوەستە بە ڕۆڵ و ڕۆڵەکەی ئەوەیە؛ کە سەرمایەکەی بۆ ماوەیەکی دیاریکراو بە قەرز بدات و بۆی بگەڕێتەوە بە زیادەیەکەوە کە بەهرەی سەرمایەکەیەتی (سوودی قەرز). ئەم جۆرە لە سەرمایەدار تەنها لەڕێگەی دەستبەرداربوونێکی کاتی لە بەهای بەکارهێنانی سەرمایەکەی لە شێوەی پارەییدا، دەتوانێت وەک سەرمایەدار بەردەوامی بە ژیانی خۆی بدات

لە هەلومەرجێکی مێژوویی تایبەتدا، قەبارەی سەرمایەی پارەیی پێویست بۆ سەرمایەگوزاری، لە هەر پانتاییەکی

بۆ ل١١

توندبونەوەی ناکۆکییەکانی سەرمایەداری و قەیرانە ئیکۆلۆژییەکانی!

جەمال کۆشش

کۆڕبەندی ئابوری داڤۆس

کۆڕبەندی داڤۆس، سروتێکی ناوازەی هەیە، وێنەیەکی چڕی خەونە دۆزەخیەکانی هەرە دەوڵەمەندەکان و دەسەڵاتدارە لۆکاڵی و نێونەتەوەییەکانی ئەمڕۆی جیهان بە کۆکراوەیی لەنێو سیرکوسێکی ئاهەنگی شاهانەدا دەبینی. ئەمساڵ،٦٠ (سەرۆک و سەرۆکوەزیران) ، ٢٠٠ وەزیرەکان، لە ١٠٠ دەوڵەت و هەشتایان بە ڕاوێژکارانی ئاسایشی نەتەوەیی، ٨٠٠ بەڕێوەبەر لە گەورە کۆمپانیاکانی بواری تەکنەلۆژیای زیرەک و دجیتاڵی، نێوەندە گەورەکانی سەرمایەی پولی نێونەتەوەیی و بانکەکان و بازرگانی و زانکۆجیهانییەکان بەشداربوون

چارەسەری ئاشتی بۆ شەڕە خوێناوییەکان "ئۆکرانیا و غەززە"، بێ هیچ پەڕەیەکی ڕاسپێردراوی گشتی کۆتایی هات. فلافدمیر سیلنسکی، سەرۆکی ئۆکرانیا، مەرجی کۆتایهاتنی شەڕەکەی بە سەرکەوتن بەسەر فلادمیر پۆتین بەستەوە ، نوێنەرایەتی بۆرژوازی ڕوسیاش لە بەشداری کۆڕبەندەکە بێبەشکرابوون. "ئەوان نەک بەیەکەوە، بەڵکە بەدوای یەکدا قسەیان کرد، ئیسحاق هیرتسۆگ، سەرۆکی ئیسرائیل: ئیران ئەبێت لە پشتیوانی تیرۆریستان بوەستێنرێت. وەزیری دەرەوەی ئێران، حسین ئەمیر: قەوارەی زایۆنی پێویستە لەسەر تاوانکارییەکانی لەغەززە، سەرنگون بکرێت، زیاتر شانۆی خۆنواندن بوو، لە باخچەی ئاژەڵان دەچوو". ١

مەرجانە سپۆلیج ئیگگەر، خانمە سەرۆکی خاچی سوری نێو دەوڵەتی، لەبەرنامەیەکی تەلەفزیۆنیدا " زیاتر لە ١٠٠ شەڕی نێوان هێزە دوژمنە دژ بەیەکەکان لەگۆشە جیاوازەکانی جیهاندا بەرپایە"، بەڵام خاچی سور ناچارە سەدا ٢٠ کارمەندەکانیان بەهۆی بێپارەییەوە لەکارەکانیان دەربکەن.٢

" لە مانگی ٤ی ٢٠٢٣ دا ناوەندی توێژینەوەی ئاشتی جیهانی کە بنکەکەی لەستۆکهۆڵمە (سپیری) ڕاپۆرتێکی بڵاوکردەوە، بەپانتایی جیهان کەرەستەسەربازییەکان بۆ (٨)ەمین جار لەسەر یەک بەرز بوەوە، بەجۆرێک بەبەهایی.٢،٠٦ بلێۆن ئێرۆ، تفاقی جەنگی کە دەکاتە ٢.٢ تێکڕایی بەرهەمهینانی کۆمەڵایەتی جیهانی کردراوە. ژەنەراڵ پێرشیل، سەرۆک ئەرکانی هێزی چەکداری فەرەنسا هۆشداری دەدا لە (گەڕانەوەی دراماتیکی شەڕەگەورەکان کە بۆتە ئامرازی یەکلاکەرەوەی لایەنە ناکۆکەکان، لەم شەڕانەدا بەجۆرێک توندوتیژی بەکاردەهێنرێت کە سنوری هەموو مۆراڵێک و یاسایەکیان شکاندووە، لەکاتێکدا ئینسان بەڕاستی وا هەستی دەکرد کە تەنها لە کتێبە مێژووییەکاندا تۆمارکرابن).٣

جیهان لە کێبرکێی خۆ پڕ چەککردندایە، وەزیری مالی ڕوسیا، ئەنتۆنی سلیناوف (هەموو لە پێناو بەرەکانی جەنگ، هەموو لە پێناو سەرکەوتن)، ١٠٩ ملیارد ئۆیرۆ کە دەکاتە سەدا ٦ ی تێکرایی بەرهەمهێنانی نشتمانی ڕوسیا بودجەی پەسەند کرد. ئەڵمانیا لە ساڵی ٢٠٢٢ بۆ مۆدێرنیزەکردنی دامەزراوەی بەرگری ١٠٠ ملیارد ئۆیرۆی وەک دابینکردنی بڕە پارەیەکی تایبەت تەرخانکرد. ئەمەریکا بەتەنها سەدا ٤٠ ی چەکی جیهان دابیندەکات، سعودیە و قەتەر و میسر سێ دەوڵەتە یەکەمەکانی کڕیارەکانی کەرەستە سەربازییەکانن. ٤

بۆ تێگەیشتن لە دیمۆگرافی جیۆپۆلەتیکی گلۆباڵی ئەمساڵ، وردبوونەوە لە پێکهاتەی کۆڕبەندی داڤۆس، نەخشەیەکی بەسودە. بەشداربوانی کۆڕبەندەکە، لەبارەی ئەم خۆپڕ چەککردنە جیهانییەوە، بێدەنگیان هەڵبژارد، وەک ئەوەی بەرهەمهێنانی زۆرترین چەک، ئارامی بۆ مرۆڤایەتی بێت

مانفێستی کەپیتاڵ

ساڵی ٢٠٠١ کتێبی مانفێستی کاپیتاڵ لە نوسینی "جوهان نوربیرگ" بڵاوکرایەوە، لەو کتێبەدا بازاڕی ئازاد و ئازادی بازرگانی و کەمکردنەوەی گومرگ، وەک زامنی گەشەی مرۆڤایەتی و دابینکردنی هەلی کار و کۆتایهێنان بەهەژاری ناسێنراوە. لە کۆڕبەندی ئابووری داڤۆسیشدا، پلانی ئابووری بۆ جموجۆلی سەرمایەی جیهانی و مۆنۆپۆلی بوارەکانی بەرهەمهێنان و بازاڕی ئازاد و لێهاتوویی کێبرکێی کۆمپانیاکان دادەڕێژن، ئەم ڕێباز و شێوازە سەرمایەداری بەرەو ڕێگایەکی داخراو و پڕ مەترسی گەیاندووە. جیهانی ئەمڕۆ بەرهەمی ئەو پرۆسەیەیە و شەڕ و برسێتی و دواکەوتییە کلتورییەکان و نەخۆشیەکان و چەوسانەوە و ئەزمە ئیکۆلۆژییەکان و کارەساتە ژینگەییەکان لەوێوە سەرچاوە دەگرن

بەپێی ڕاپۆرتی ئۆکسفام، کە زیرەکانە تەوقیتەکەیان هەڵبژارد، هاودەمی کۆڕبەندەکەدا بڵاوییان کردەوە، ٥ کەس لە دەوڵەمەندەکانی جیهان سەرمایەکەیان لەماوەی کەمتر لە دەیەیەک دوو ئەوەندە بووە، لە ٤٢٠ ملیارد دۆلارەوە بوە بە ٨٦٥ ملیارد، لەکاتێکدا ٧٠٠ ملیۆن کەس داخزاون بۆ هەژاریەکی کوشندە، ڕۆژانەیان بە تەنها دوو دۆلار و ١٥ سەنتە. کەمتر لە دەیەیەک بلیۆنێرمان دەبێت، بەڵام بە ٢٢٩ ساڵی تر دەتوانین هەژاری لە نێوبەرین! لە مێژووی مرۆڤایەتیدا ئەم نایەکسانییە هەرگیز و هیچ کات بەم قەبارەیە نەبووە.٥

بۆ یەکەم جارە لەماوەی ٢٥ ساڵی ڕابردودا، هەژارییەکی سامناک و خاوەن سامانێکی یەکجار گەورە کێرڤیان بەیەکەوە هەڵدەکشێن. لەساڵی ٢٠٢٠ دا ٢٦ بلیۆن دۆلار (٦٣ لەسەدا) تەنها چۆتە باخەڵی سەدا یەکەوە، لە کاتێکدا ١٦ بلیۆن دۆلار (٣٧) لەسەدا بۆ باقی دانشتوان بووە. ئەم پێشهاتە مێژووییەیی دەیەی گەشەی کەڵەکەبوونی سەرمایە، لە ماوەی دە ساڵی پێشوودا، ژمارەی ملیاردێرەکانی دوو قات کرد. لەهەمان کاتدا لە حاڵی ئێستادا ١.٧ ملیارد لە کرێکاران، مەمرەومەژی لەو وڵاتانەی هەڵائاوسان تیا بەرزە دەگوزەرێنن، ٨٢٠ ملیۆن کەس یانی هەر یەک لە دەکەس لەسەر ڕووی زەوی برسی و هەژارن و ژنان و کچان لە سەدا ٦٠هەژاران پێک دەهینن. ئۆکسفام ڕوو لە بانکی جیهانی دەکات و بەم وشانە دەنوسێت: (ڕەنگە ئێمە لەسەردەمێکدا بژین کە گەورەترین نایەکسانی و هەژاری لە دوای شەڕی جیهانی دووەمەوە ببینینەوە)

هەندێک لە وڵاتان بەتەواوی لە لێواری مایەپووچی دان. لە کاتێکدا ووڵاتە هەژارەکان چواربە قەد ئەو پارەیەی بۆ بواری تەندروستی تەرخانی دەکەن، پارە بە خاوەن قەرزەکانیان دەدەنەوە. چوار لە پێنجی دەوڵەتەکان پلانی دەستگرتنەوەیان هەیە بەبڕی ٧.٨ بلێۆن دۆلار لە کەرتە فەرمیەکانی بواری ڕێگاوبان پەروەردە و تەندروستی. ٦

ئەم سیستەمە وەک ڕاپۆرتەکەی ئۆکسفام نێوی ناوە "مەکینەی بەرهەمهێنانی نایەکسانی"، لە ئاکامدا دەستکورتەکان هەژارتر و زەنگینەکان دەوڵەمەندتر دەکات. بەینی مرۆڤ بە سروشتەوە، فۆرمێکی چەوسێنەرانەی هاوشێوەی پەیوەندییەکانی نێوان مرۆڤەکانی پێدەدا و ناهێڵێت و ناتوانێت پابەندی کەمکردنەوەی گەرم بوونی زەوی و کەمکردنەوەی گازی سیئۆتۆ (CO_2) بێت

"دە دەوڵەمەنترین پیاوەکانی جیهان توانیان لە کاتی کۆرۆنادا، سەرمایەکەیان دوو قات بکەن، لە هەمان کاتدا لانی کەم ١٣ ملیۆن لە ژنان، کار و داهاتیان لە دەستدا، ٢٠ ملیۆن لە کچان بەهۆی داخستنی قوتابخانەکانیانەوە، جارێکی تر ناتوانن دەست بەخویندن بکەنەوە. بەهۆی هەڵئاوسانەوە مادده خۆراکییەکان و کۆمپانیاکانی ووزە، قازانجەکانیان زیاتر دوو قات بکەن. ٨٤ لە سەدای ٣٠٦ ملیاری دۆلاری ئەمەریکی بەسەر خاوەن پشکەکاندا دابەشبکرێن. بەمجۆرە دەوڵەمەندەکان هەر دەوڵەمەندتر دەبن تەنانەت لە کاتی قەیرانەکانیشدا، وە هەژارەکانیش هەژارتر دەبن. سەدا حەفتای ئەو کەسانەی کە لە ساڵی ٢٠٢٢ دا کاریان لە دەستداوە، ژنانن. ٧

ئیکۆلۆژی و شێوازی بەرهەمهێنان، ئیکۆسۆشیالیستی و سیستەمی گەرمی زەوی

پەیوەندییەکی پتەو لە نێوان شێوازی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری و تاڵانکردنی مادده سەرەتاییەکان (سروشت) و هەژارکردن و وێرانکردنی ژینگە و گەرمبوونی سیستەمی زەوی هەیە. ڕەنگە ئەم بابەتە بۆ خوێنەرانی کوردزمان لە چاو ئەوروپایی و ئەمەریکییەکان سەرەتا بێت. بۆیە زۆر گرنگە لەنێو کۆنتێستی کۆربەندی داڤۆسدا و بە فێڵی ئەوەی "کاپیتالیستی سەوز" دەتوانێت کارەساتی ژینگەییەکان تێپەڕێنێت سەرنجبدەین

ڕەوتێکی نوێ لە نێو بزوتنەوەی سۆشیالیستی و مارکسیستی بە پشبەستن بە میتۆدی مارکسی، لە تەقالای ئەوە دایە لەنێو جوڵانەوەیەکی کۆمەڵایەتی فراواندا کە ئەمڕۆ لەبەرامبەر نابودکردنی ژینگەی جیهان و گەرمبوونی سیستەمی زەوی بەڕێکەوتوە، دەرکەوتنی ئەم مەترسیانە پەیوەند بکات بە هۆشیاری تیوری شێوازی بەرهەمهێنانی سەرمایەدارییەوە. ئەم ڕەوتە متمانە و پشتیوانیەکی فراوانی لەنێو لاوانی ئەوروپا بەدەستهێناوە. تیۆریسیۆنی بە هێزی مارکسیستی بۆ پەیدا بوون

بەپێی ڕاپۆرتێک کە هەر لە دەوروبەری کۆربەندی داڤۆس بڵاوکراوەتەوە، ١٤،٥ ملیۆن مردن و١٢.٥ بلیۆن دۆلار زیانی مادی بەهۆی بەرزبونەوەی پلەی گەرما تا ساڵی ٢٠٥٠ ڕوودەدات کە بەزۆری ژنان و کەمدەرامەتەکان دەگرێتەوە.٨

دە لە سەدی دانشتوانە دەوڵەمەندەکەی گۆی زەوی، سەدا پەنجای تاهاب (گازسی ئۆتۆ و میثان و ئۆزۆن)، دروستدەکەن

(بەتایبەت کێشەی ئاو، لەکاتێکدا نیوەی دانیشتوانی گۆی زەوی لە ساڵێکدا، مانگێک لەژێر بێ ئاوی بەهێزدا ئازار دەچێژن، ئەوناوچانەی بەهۆی بەرزبونەوەی پلەی گەرمی سیستەمی زەوییەوە کە (٣.٣) ملیارد ئینسانی تیا دەژی، بەهۆی بیابانی و گورەوتۆفانەوە، ڕادەی مردن ١٥ جار زۆرترە لەهەر جێگایەکی تر،... لە ساڵی ٢٠٠٨ وە هەر ساڵێک ٢٠ ملیۆن کەس بە هۆکاری گۆڕانی ئاوهەوا ناچارن کۆچ بکەن...)٩

زۆربەی جیۆلۆجییەکان بۆ ئەوە دەچن کە زەوی لە سەرەتای دورەیەکی نوێدایە و لە ئاکامی مامەڵەی ئینسانەوە ئەم ئاڵوگۆڕە پەیدابووە. بەرزبونەوەی پلەی گەرمی و زۆری تاهاب، توانەوەی خێرایی بەستەڵەکەکان، و شکبوونی ڕوبارەکان، تاڵانی کەرەستەکانی سروشت لەلایەن دەوڵەتانی ئیمپریالیست و قەیرانی وزە و ڕژاندنی ئەم هەموو ژەهرە، مرۆڤایەتی لەبەردەم مەترسیەکی جددیدا ڕاگرتووە. دواکەوتن هەڵناگرێت و گەڕانەوەی پلەی گەرمی زەوی بۆ پێش شۆڕش پیشەسازی و شۆڕش لە پێناو ڕاگرتنی ئیکۆلۆژی و ژینگەی پاک، پێویستە سیستەم بگۆڕین نەک ژینگە

نوسینەکانی مارکس لەسەر پەیوەندی ئینسان بەسروشتەوە و میکانیزمی کاری ئینسان و بوونەوەرێکی بەرپرسیار لە بەرهەمهێنانی پێداویستیەکانی ژیانی خۆی، وە بەشداری ئینگلس لە زانستی دیالەکتیکی سروشت و پەیبردن بە ئۆرگانیکی سروشت، لە کتێبی ئەنتی دۆهرینگدا بەتایبەت، دەتوانین بە سەرەتاییەکی تیوری گرنگ بۆ ناکۆکییە بنەڕەتیەکانی سیستەمی سەرمایەداری تێبگەین

سیانزە تێزەکەی میشێل لۆڤی سەبارەت بەستراتیژی ئیکۆسۆشیالیزم و کتێب و نوسینەکانی کرستیان تسیللەر لەسەر بزوتنەوەی ئیکۆسۆشیالیستی و سەدان نوسەر و هەڵسوڕاوی سۆشیالیستی ئاسۆیەکی تر دەنێنە بەردەم کۆمەڵگای مرۆڤایەتی. ئاسۆی ڕزگاری لە هەژاری و نایەکسانی هاوپشت و هاوکاتە لەگەڵ شۆڕش بۆ ڕزگارکردنی سروشت لە چاوچنۆکی و تاڵانی سەرمایە

(نوێنەرانی سەرمایە و ڕژێمەکانیان، وەها زیندانی نێو لۆجیکی توانای ململانێیکانن بۆ مانەوە، نە دەیانەوێت و نە لەو پێگەیەشن بتوانن بەرهەمهێنان، گواستنەوە و بەکاربردن، زیانەکانیان وەها کەمبکەنەوە کە پلەی گەرمی زەوی بۆ ١.٥ پلەی گەرمی سیولی کەمبکەنەوە. ڕێگا مەدەن با لە پێشدا ئاوهەوا زرگاربکەین و ئینجا دواتر و لە کۆتاییدا لەدژی ستەم و چەوسانەوە خەبات بکەین)١٠

ئێکۆسوشیالیزم، پەیوەندی ئینسان بە سروشتەوە، ڕێکدەخاتەوە لەسەر بنچینەی ڕزگارکردنی کار لە چەوسانەوە. قەیرانی ئاو لەناوچەکە و بەتایبەت لەعێراق و پیسبوونی ژینگەی شارەکان، بەشێکە لە گەشەی سەرمایە و هۆکاری هەژاری جەماوەرە. ئەم وتارە هەوڵێکی بچووکە بەو ئاڕاستەیەدا

مانگی یەکی ٢٠٢٤

١-der Bund.leitartikel , page ١٥, ١٩,٠١,٢٠٢٣

٢-WOz.Nr ٢٥,٤.jaunuar.٢٠٢٤

٣-Le Monde diplomatique.januar ٢٠٢٤,Annete .Hug

٤-هەمان سەرچاوەی پێشوو

٦&٥-Nzz.٢٠,٠١,٢٠٢٤ , bewegung fur sozialismus.

٧-flamende magazine ausgabe ٥ Herbst ٢٠٢٣

٨-woz,Nr ٣,janaur ٢٠٢٤

٩-Daniel tanuro , page ٤١ okosozialismus,

١٠-Klassischen des okosozilsmus.position Marxismus.page ٩٥

سادق جەعفەر ئەلفەللاحی

ڕابەرێکی خۆڕاگر و شۆڕشگێڕی چینی کرێکاری عێراق

عەبدولا سلێمان(مەشخەڵ)

مێژووی خەباتی چینی کرێکاری عێراق، لەهەناوی خۆیدا گەلێ ڕابەری بەرجەستەی شۆڕشگێرانەی هێناوەتە دەرێ کە بە ئاوردانەوە لەو مێژووە و بە وردبوونەوە لە خەبات و تێکۆشانی ئەو ڕابەرانە دەتوانین گەلێ وانەی شۆڕشگێڕێتییان لێوە فێر بین. ئەو ڕابەرانە چ لەناو خێزان و کۆمەڵگە و چ لەناو کارگە و زیندان نموونەی خۆڕاگری و وزە و توانا و ورەی خەباتگێرانە بوون وەکو محەمەد ساڵح ئەلقەزاز و حوسێن ڕەحاڵ و عەلی شوکور و تالیب عەبدولجەبار و ئاراخاجادۆر و کازم ئەلدوجەیلی و حیکمەت کوتان و فەخری بەتروس و عەبدولقادر عەیاش و هادی عەلوان و تەها فایق و کەلیبان ساڵح و عەبدوللەتیف بەسیم و مەحەمەد غەزبان و جاسم یەحیا و عەلی غەزالی و حەنا شابا و کلیبان ساڵح و لەتیف کەشکۆڵ و هاشم عەلی موحسین و ئیبراهیم عەبدولجەبار و حوسێن عەلوان و سادق جەعفەر ئەلفەللاحی...تاد ، کە ئەمەی دواییان یەکێک بوو لەو ڕابەرە کرێکاری و شۆڕشگێڕ و خۆڕاگرانەی کە مێژوو دەست لەسەر سینگ بۆی دەوەستێت

سادق جەعفەر ئەلفەللاحی و بزووتنەوەی کرێکاری

نیوەی یەکەم و ناوەڕاستی سەدەی بیستەم لە عێراق؛ بزووتنەوەی کرێکارانی عێراق هێشتا ئەزموونی پێویستیان لەخەبات دژ بە ڕژێمی پاشایەتی عێراق و کۆلۆنیالیزمی ئینگلیز بەدەست نەهێنابوو، بەڵام توانیبووی لەسەر قاچەکانی خۆی بوەستێت. لەو قۆناغە کە سەرمایەداری تازە گەشەکردووی عێراق هەڵپەی قازانجی زیاتر و سەرمایەی پتر بوو، لەهەموو جومگە ئابوورییەکان و ڕشتە جیاوازەکانەوە لەسەر حیسابی کار و ژیانی کرێکارانی عێراق و بیانیی خەریکی بەهێزکردنی خۆی بوو. هاوکات چینی کرێکاری عێراقیش تا دەهات پانوپۆرتر و گەورەتر و فراوانتر و هەروەها بەهێزتر دەبوو. یەکێک لەو کادیرە مارکسیستانەی نێو بزووتنەوەی کرێکارانی عێراق (لە سەرەتای چلەکانی سەدەی ڕابردوودا سادق جەعفەر ئەلفەللاحی بوو، کادرێکی کرێکاریی شۆڕشگێڕ بوو لە نێو کرێکارانی کارگەی چنین لە شاری کازمییە، لەهەمان کاتیشدا سەر بە ڕێکخستنەکانی حزبی شیوعی عێراق بوو. سادق لە ڕابەرایەتیکردنی مانگرتنی کرێکارانی کارگەی چنین چالاک بوو و توانیبووشی ژمارەیەکی زۆر لە کرێکاران بۆ ڕیزەکانی حزب ڕابکێشێت.)(١) دیارە بە دڵنیاییەوە چاوی دەزگا جاسوسییەکانی ڕژێمی پاشایەتی لەسەر هەڵسوڕاوانی کرێکاریی بووە و هەربۆیەش لەو سەردەمەدا سادق تووشی هەڕاسانکردن و زیندانیکردن بوونەتەوە. سادق کرێکارێکی هۆشیار و تۆکمە و وەستای زیندان و ناوەندەکانی دەستبەسەرکردن بووە

سادق جەعفەر ئەلفەللاحی کرێکارێکی هۆشیار و تۆکمە و خۆڕاگری نێو زیندان و ناوەندەکانی دەستبەسەرکردن بووە. سادق لە زیندانیشدا ڕابەرێکی چالاک بوو و بە ڕۆح و وزەی گەنجانەوە، پۆلی فێرکردنی کردبۆوە و وانەی مێژووی چینی کرێکاری عێراقی و عەرەبی و ئەنتەرناسیونالی دەوتەوە.)(٢) سادق لە ژێر ئەشکەنجە و ئازاردا نەک ورەی نەڕووخاوە، بەڵکو بە کاتێک لەگەڵ بەهادین نوری و هاوڕێکانیدا ئەشکەنجە دەدران بەڕووی جەلادەکان هەڵدەشاخان و دەیانوت (چارەنووستان هەر مردنە). (٣)

سادق جەعفەر ئەلفەللاحی وەک ڕابەرێکی کرێکاریی و مارکسیست هەمیشە دڵی لەگەڵ ژیان و خەباتی کرێکاران و بەرژەوەندییە چینایەتییەکانی کرێکاران بووە، بۆیە بەردەوام هەدای نەداوە و تێکۆشاوە تا کرێکاران ڕێک بخات و هۆشیاری سیاسی و چینایەتییان بەرێتە سەر. سادق جگە لەوەی ڕابەرایەتی مانگرتنی کرێکارانی کارگەی چنینی دەکرد، بەڵام ئەو هەمیشە وەک ڕابەرێکی سەرتاسەری کرێکاری دەجووڵایەوە و هەوڵی دەدا تەواوی بزووتنەوەی کرێکاری عێراق بەرەو ئاراستەی ڕزگاری بەرێت. کاتێکیش لەدوای ڕووخانی ڕژێمی پاشایەتی لە عێراق و دامەزراندنی کۆماری عێراق لە ١٤ ی تەمموزی ١٩٥٨، (دەستە و کۆڕ و کۆمەڵە کرێکارییەکان دامەزران و هەر هەموو ئەو دەستە و کۆڕ و کۆمەڵاتە مۆڵەتی فەرمییان پێدرا و لە ١١ ی تەمووزی ١٩٥٩ یەکەمین کۆنگرەی دامەزرێنەری یەکێتیی گشتی نەقابەکانی کرێکارانی کۆماری عێراق بە ڕابەری (سەرۆکایەتی) سادق جەعفەر ئەلفەللاحی بەسترا.)(٤) هەروەها یەکەمین کۆنگرەی یەکێتیی گشتی نەقابەکانی کرێکارانی کۆماری عێراق لە ٩ تا ١١ی شوباتی ١٩٦٠ بەسترا کە ٣٥٠ نوێنەر وەک نمایندەی ٣٠٥٠٠٠ کرێکار بەشدار بوون لەو کۆنگرەیە. هەروەها یەکێتیی گشتی نەقابەکانی کرێکارانی کۆماری عێراق لە ٣ ی شوباتی ١٩٦٠ دەستی کرد بە بڵاوکردنەوەی ڕۆژنامەیەک بەناوی (یەکێتی کرێکاران).(٥)

سادق جەعفەر ئەلفەللاحی و کاری سیاسی

سادق جەعفەر ئەلفەللاحی هەر لە نیوەی دووەمی دەیەی چلەکانەوە پەیوەست بووە بە حیزبی شیوعی عێراقەوە و وەک ئەندامێکی چالاک و کارا هەڵسوڕاوە. سادقیش وەک زۆرێک لە ڕابەران و هەڵسوڕاوانی کرێکاریی عێراق لەژێر کاریگەری سیاسی حیزبی شیوعی عێراق بووە و تێڕوانینەکانی ئەو کاریگەرییەیان پێوە دیارە. سادق جەعفەر ئەلفەللاحی ئاماژە بەوە دەکات کە گرنگترین ئەرکەکانی کرێکارانی کۆمۆنیست بریتییە لە کۆکردنەوەی زۆرترین ژمارەی کرێکاران لە گردبوونەوەکان و چالاککردنیان بۆ دروستکردنی بزووتنەوەیەکی نەقابی کاریگەر کە جەماوەری کرێکاران بەرەوپێش ببات و نەقابەکان پاڵ بنێت بۆ کارکردن بە توندی لە بەرژەوەندی کرێکاران و گۆشەگیرکردنی ئەو جەستە و توخمە لاوازانەی کە هەست بە بەرپرسیارێتی خۆیان ناکەن بەرامبەر بە جەماوەری کرێکاران و بەرامبەر بە ئەرکە ڕاستەقینەکانی سەندیکاکانیان. سادق لە کۆبوونەوە حیزبییەکاندا قسەی دەکرد و وتاری دەدا و لە زیندانیشدا مامۆستای کرێکارانی زیندانیکراو بوو. سادق جەعفەر ئومێدی زۆری لەسەر حیزبی شیوعی هەڵچنیبوو. بەڵام (کاتێک حزبی شیوعی عێراق لە ناوەڕاستی ساڵی ١٩٦٧ی زایینیدا دووچاری جیابوونەوە بوو و ڕێکخراوی زیندانەکان لایەنگری گروپی قیادەی مەرکەزییان کرد. عبدالقادر احمد العیثانی دەڵێت (لە کۆبوونەوەیەکی کادرانی حزبیدا کەمنیش لەو کۆبوونەوەیەدا ئامادە بووم، سادق ڕێک وتی (من دژ بەم جیابوونەوەیە دەوەستمەوە چونکە دڵم بەهۆی جیابوونەوەکانەوە خوێنی لێ دەتکێت.)(٦) سادق تەنانەت بەر لەوەی ژیانئاوایی بکات، کتێبێکی بەناوی (ڕووداوەکانی ساڵانی پشکۆ) بڵاوکردەوە

ئەنجام

سادق جەعفەر ئەلفەللاحی؛ وەک نموونەی ڕابەرێکی کرێکاری عێراق و مارکسیستێک و خۆڕاگرێکی نێو زیندانەکانی ڕژێمی عێراق لەهەردوو نیوەی یەکەم و دووەمی سەدەی بیستەم ڕۆڵی بەرچاوی بینیوە لە مێژووی ڕێکخستنی چینی کرێکارانی عێراق و لەهەمان کاتیشدا وەک هەڵسوڕاوێکی حیزبیی (حیزبی شیوعی عێراق) تێکۆشاوە کرێکاران بە بیروباوەڕی حیزبەکەی ئاشنا بکات و ڕێکیان بخات. (٧) سادق جەعفەر ئەلفەللاحی بڕوای قوڵی بە مارکسیزم وەک زانستی ڕزگاریبەخشی چینی کرێکار هەبووە و هاوکات خەمی ئەوەی بوو کە ستەمی چینایەتی نەمێنێت و کرێکاران لە کۆیلەتی کاری کرێگرتە ڕزگاریان بێت. یادی ئەم ڕابەرە مەزنە سادق جەعفەر ئەلفەللاحی، ئەو کەسە چینایەتییە و تێکۆشەرەی کە تەمەنی خۆی بە ڕێگەی خەباتی شۆڕشگێڕانە و هۆشیاری چینایەتی کرێکاران بەخشی، هەمیشە زیندووە و ڕێگای ئەم تێکۆشەرە شۆڕشگێڕە هەر ئاوەدانە

پەراوێز و سەرچاوەکان:

١-عبدالقادر احمد العيتاني من اعماق السجون نقره السلمان ...قيود تحطمت موقع الناس ١٠-٥-٢٠١٤

٢- عبدالقادر احمد العيتاني من اعماق السجون نقره السلمان ...قيود تحطمت موقع الناس ١٠-٥-٢٠١٤

٣-عەبدولقادر ئەحمەد ئەلعیتانی دەگێڕێتەوە و دەڵێت (لەدەیەی پەنجاکانی سەدەی ڕابردوو، کاتێک بەهۆی ناپاکی هەندێ جاسوس و خۆفرۆشەوە دراوەتە سەر ماڵی حیزب (واتە ماڵی نهێنی حیزبی شیوعی عێراقی) لەلایەن دەگاکانی ئەمنەوە، ئەوکات لەوماڵە بەهادین نوری و سادق جەحفەر ئەلفەللاحی و باقر جەعفەر ژیاون، دەستگیر دەکرێن و دەنێردرێنە ئەمنی گشتی کە لەلایەن بەڕێوەبەری جەللادی ئەوکات (بەهجەت ئەلعەتییە و جێگرەکەی نائل عیسا)ەوە سەرپەرشتی دەکرا، سزا و ئەشکەنجە دراون. دەوترێت ئەوان چەند ئەشکەنجەی تووند و نائینسانییان داون، کەچی ئەم ڕابەرانە بەڕووی جەللاداندا هەڵصاخاون و پێیان وتون چارەنووستان هەر مردنە).

٤-محمد علي محيالدين العمل النقابي في العراق موقع الحوار المتمدن ١٦-٧-٢٠٢٢

٥-فيصل الفؤادي المؤتمر الاول لاتحاد نقابات العمال ١٩٦٠ موقع طريق الشعب ٢٩ى نیسانی ٢٠٢٣ وردکاری دەرەنجامی یەکەمین کۆنگرەی یەکێتیی گشتی نەقابەکانی کرێکارانی کۆماری عێراق کە لە ٩ی شوباتی ١٩٦٠ لە هۆڵی گەل لە بەغدا بەڕێوەچوو، بەمجۆرە بوو. عەلی شوکر بە سەرۆک و حسێن عەلوان وەک جێگر و ئارا خەجادۆر بە سکرتێری یەکێتی هەڵبژێردران، لە ئەندامەکانیدا سادق جەعفەر ئەلفەلاحی بۆ پەیوەندییەکان، عەبدولقادر بوو ئەیەش، کازم ئەلدوجەیلی، حیکمەت کوتان، تەها فایق، کەلیبان ساڵح، و عەبدوللەتیف بەسیم جگە لە محمد غەدبان و... جاسم یەحیا.دواتر دوو ڕۆژ کۆمەڵێک بڕیار لەلایەن کۆنفرانسەوە دەرکرا، لەوانە هەموارکردنەوەی یاسای کار لە کۆماری عێراق و فراوانکردن و گشتاندنی بیمەی بەکۆمەڵ بۆ سەرجەم کرێکارانی عێراق

٦- عبدالقادر احمد العيتاني من اعماق السجون نقره السلمان ...قيود تحطمت موقع الناس ١٠-٥-٢٠١٤

٧-دیارە سادق جەعفەر ئەلفەللاحی و زۆرێکی لە هەڵسوڕاوە کرێکارییەکانی ئەو سەردەمە پێیان وابووە کە حیزبی شیوعی عێراقی حیزبێکی مارکسیستییە و تاکتیک و ستراتیژی ئەو حیزبە لەخزمەت چینی کرێکاری عێراق دایە. بەڵام بەداخەوە مێژوو سەلماندی هەم ئەو ڕابەر و هەڵسوڕاوانە هەڵە و خۆشباوەڕ بوون و هەمیش چینی کرێکارانی عێراق باجی ئەو ناحاڵیبوون و خۆشباوەڕییان زۆر بە قوورسی داوە

ڕەوت البدیل OCA
ڕۆژنامەیەکی سیاسیە ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێڕاق دەریدەکات

بایکۆتی ماموستایان و ئامانجە ستراتیژییە چینایەتییەکان لە کەرتی پەروەردە و خوێندنی باڵادا

سالار سۆفی

پاش شکستهێنانی ئەو تاڵانییەی ناوی لێ نرابوو ئابووریی سەربەخۆ، قەیرانی ئابووری لە هەرێمی کوردستاندا گەیشتە بەرزترین ئاستەکانی. بێبەشکردن لە مووچە، تەنها تەنگی بە فەرمانبەران و کرێکاران و مامۆستایان هەڵنەچنیوە، بەڵکو سەرتاپای جووڵەی بازاڕی تا ئاستێکی مەترسیدار کەم کردووەتەوە و زۆرینەی کۆمەڵگەی خستووەتە بەر ڕەحمەتی هات و نەهاتی مووچەوە

ئەم ڕەوشە ئابوورییە دژوارە، ناڕەزایەتییەکی کۆمەڵایەتیی بەرفراوانی توێژە جیاوازەکانی کۆمەڵگەی بەدوای خۆیدا هێناوە، بەڵام بە کردەوە، تەنها توێژی مامۆستایان و وانەبێژان پێشڕەویی ئەم ناڕەزایەتییە مافخوازانەیە دەکەن و نیوەی فێرگە و دامەزراوە پەروەردەییەکانیان لە کار خستووە. لە سەرەتای ساڵی خوێندنەوە، وەک فشارێک بۆ سەر حکوومەتی هەرێمی کوردستان و بەدەستهێنانی مافەکانیان، مامۆستایانی ناڕازی، بایکۆتی وانەوتنەوەیان کردووە و دەرگای فێرگەکان داخراون، بەڵام حکوومەت هیچ چارەسەرێکی ئەوتۆی نەخستووەتە ڕوو کە بڕوا بە مامۆستایانی ناڕازی بهێنێت، کۆتایی بە بایکۆت بهێنن و دەست بە وانەوتنەوە بکەنەوە، بۆیە تا ئێستا هیچ ئاسۆیەکی ڕۆشن دەرنەکەوتووە بۆ ڕزگارکردنی پەروەردە و خوێندن لە سڕبوون و لە بەفیڕۆچوونی ساڵی خوێندنی دەیان هەزار فێرخواز، کە قوربانیی سەرەکی و یەکەمی ئەم دۆخەن و دوایین کەسن کە لەم کێشمەکێشەدا بیریان لێ کرابێتەوە

کێشەی مووچە و ناڕەزایەتیی مامۆستایان، وەک سەرجەم کێشەکانی تریش، دوور نیین لە دەستێوەردانی بەرژەوەندیخوازانەی لایەنەکان و کێشمەکێشی نێوان دەسەڵات و ئۆپۆزسیۆن لە لایەک و کێشمەکێشی ناوخۆی دەسەڵاتیش لە لایەکی ترەوە. هەر ئەوەی کە مانگرتن و خۆپیشاندان ناوچەیەکی گرتووەتەوە و ئەوی تری نەگرتووەتەوە، ئاماژەیەکی ئاشکرایە بۆ قۆستنەوەی بەرژەوەندیخوازانەی حزبەکان بۆ ئەم هەڵە و یاریکردن بە چارەنووسی مامۆستایانیش و فێرخوازنیش لە هەمان کاتدا. ناوەڕۆکی ئەم بابەتە هەر ئەوە نییە کە لە ناوچەیەکدا ڕادەربڕین ئازادانەترە و لە ناوچەیەکی تر بەشێوەیەکی ڕەها قەدەغەیە، ئاشکرایە کە هەر لایەنێک بەپێی بەرژەوەندییەکانی خۆی، چەندین خۆپیشاندان و چالاکیی جۆراوجۆری لە ناوچەکەی خۆی قەدەغە کردووە یان بەربەستی بۆ دروست کردووە

کێشەی مووچە لە هەرێمی کوردستاندا بەرۆکی هەموو کەرتەکانی گرتووە، بەڵام بۆچی تەنها کەرتی پەروەردە وەستێنراوە؟ ئێستا کە زیاتر لە چوار مانگە پرۆسەی خوێندن لە بەشێکی زۆری هەرێمی کوردستان وەستاوە و ئەگەری بەفیڕۆچوونی ساڵێکی خوێندن لە ئارادایە، هەوڵێک هەیە بۆ ئەوەی ئەو تاوانە بخرێتە ئەستۆی مامۆستایانی ناڕازی و ئەستۆی دەسەڵاتی لێ پاک بکرێتەوە

ئدیارە کە بەهۆی بایکۆتی مامۆستایانەوە پرۆسەی خوێندن لە بەشێکی زۆری هەرێمی کوردستان وەستاوە، بەڵام بەرپرسی یەکەم و ڕاستەوخۆی ئەم دۆخە، دەسەڵاتدارانی هەرێمی کوردستان و عێراقن کە بە شێوازی جۆراوجۆر خۆیان لە بەرپرسیارێتی دەدزنەوە و مافێکی ڕەوای مامۆستایان و توێژەکانی تریان زەوت کردووە کە وەرگرتنی مووچەیە

ئەگەرچی بە ڕواڵەت وا دەردەکەوێت کە حکوومەت پەرۆشی داهاتووی فێرخوازان بێت و داوای کردنەوەی دەرگای قوتابخانەکان بکات، بەڵام لە بنەڕەتدا ناوەڕۆکی بابەتەکان لە شوێنێکی تردایە و ئامانجی ستراتیژی شتێکی ترە کە کە حکوومەت لەمێژە کاری بۆ دەکات و لە هەل دەگەڕێت بۆ گەیشتن بەو ئامانجە. بۆیە لێرەدا تیشکی زیاتر دەخەینە سەر ئەو ئامانجە ستراتیژییە کە ئامانجێکی چینایەتییە و بەداخەوە تا ئێستا کەم و زۆر باسی لێ نەکراوە یان پەی پێ نەبراوە

پێنەدانی مووچە، کێشەیەکی گەورەیە، بەڵام مەترسییەکان تەنها لەوێدا نەوەستاون. هەموو دەزانین کەرتی پەروەردە لە هەرێمی کوردستاندا لە شکستخواردووترین کەرتەکانە، بە دڵنیاییشەوە بەرپرسی یەکەمی ئەم شکستە وەزارەتی پەروەدە و حکوومەتە. لەمێژە حکوومەت هەنگاوی بەرەو تایبەتکردنی کەرتی پەروەدە ناوە و مۆڵەتی کردنەوەی دەیان فێرگەی تایبەتی داوە، بۆیە ئەوەی ڕوو دەدات لە ناوەڕۆکدا و بە شێوەیەکی ناڕاستەوخۆ، خزمەت بە ویستی حکوومەتیش دەکات لە گواستنەوەی هەنگاو بە هەنگاوی خوێندن و پەروەردە لە کەرتی گشتییەوە بۆ کەرتی تایبەت. یەکێک لە هۆکارە گرنگەکانی بایەخنەدانی دەسەڵات بە داخستنی فێرگەکان و بایکۆتی مامۆستایان، ویستی لاوازکردن و بێبەهاکردنی خوێندن و پەروەردەیە لە کەرتی گشتیدا و ناچارکردنی فێرخوازانە بۆ پەنابردن بۆ کەرتی تایبەت و فێرگە تایبەتەکان. بێگومان ئەمەش لە بەرژەوەندیی سەرمایەدار و هاوبەشەکانیانە لەناو دەسەڵاتدا، کە لەمێژە پشتیوانی دەکرێن و وەک جێگرەوەی کەرتی گشتیی پەروەردە دەخرێنە ڕوو

جگە لە کێشەی مووچە، کێشەی وانەبێژانیش یەکێکی ترە لەو کێشانەی کە ساڵانێکە بەبێ چارەسەر ماوەتەوە. وانەبێژان داوای دامەزراندن دەکەن، بەڵام تا ئێستا داخوازییەکەیان فەرامۆش کراوە. بوونی وانەبێژان خۆی لە خۆیدا ئەوە دەگەیەنێت کە سیستەمی پەروەردە پێویستیی بە مامۆستایان هەیە و ئەو پێویستییەش ساڵانە لە زیادبووندایە، ئەی کەواتە بۆچی وەزارەتی پەروەردە خۆی لە دامەزراندنی وانەبێژان دەدزێتەوە؟! زۆر بە سادەیی هەموو ئاماژەکان ئەوە دەخەنە ڕوو کە دەسەڵات بە ئاراستەی بچووککردنەوە و لاوازکردنی کەرتی گشتیی پەروەردە و بایەخدان بە کەرتی تایبەتی پەروەردە کار دەکات و نایەوێت ژمارەی مامۆستایان زیاتر بێت و باری قورستر بێت، بۆیە ئەوەندەی بۆی بکرێت، خۆی لە داوای دامەزراندنی وانەبێژان دەدزێتەوە. لە هەمان کاتدا، هەوڵ دەدات فێرگە تایبەتەکان زیاتر و فراوانتر بکات و وانەبێژانیش لەکۆڵ خۆی بکاتەوە و بیانکات بە بەشێک لەو سیستەمە تازەیەی پەروەردە کە ئەوان دەیخوازن

بەداخەوە ئەم ئاراستەی بەتایبەتکردنە تەنها لە پەروەردەدا نەوەستاوە، بەڵکو خوێندنی باڵاش هاوتەریب لەگەڵ پەروەردە هەنگاو دەنێت. کردنەوەی چەندین زانکۆ و کۆلێژی ئەهلی کە بوونە بە کارێکی بازرگانیی شەرمهێنەر، سەرجەم هەرێمی کوردستان و عێراقی گرتووەتەوە. بازرگانییەکی شەرمهێنەرە چونکە زۆرینەی زانکۆ ئەهلییەکان لە ئاستێکی نزمی جۆرایەتیدان و بازرگانی بە زانستەوە دەکەن، ئەو زانستەی کە دەبووایە ببێت بە دەروازەیەکی گرنگی پێشکەوتنی کۆمەڵگە و وڵات. ئەو زانکۆیانە، هەزاران بەرپرس و دەوڵەمەندیان کردووە بە خاوەنی بڕوانامەی باڵا، لە کاتێکدا کە ئاستی زانستییان ناگاتە ئاستی فێرخوازێکی ناوەندی لە وڵاتانی پێشکەوتوودا. زانکۆی لەو جۆرە، دەبێت بە بازاڕێکی کڕین و فرۆشتنی ناڕاستەوخۆی بڕوانامەی باڵا و ئەو بڕوانامانەش وڵات و کۆمەڵگە بەرەو وێرانی دەبەن

بەتایبەتکردنی خوێندنی باڵا تەنها لە چوارچێوەی زانکۆ ئەهلییەکاندا قەتیس نەماوە، بەڵکو ڕاستەوخۆ خزێنراوەتە ناو زانکۆ و کۆلێژەکانی سەر بە وەزارەتی خوێندنی باڵاشەوە. لە سیستەمی پەرەلێلدا، وەزارەتی خوێندنی باڵا ڕاستەوخۆ بانگەواز بۆ فرۆشتنی بەشێک لە کورسیی خوێندنی کۆلێژەکان دەکات. لەو سیستەمەدا ئەگەر نمرەکانی فێرخواز شایستەیی ئەوەشی پێ نەدەن کە لە کۆلێژێکدا وەربگیرێت، دەتوانێت بە بڕێک پارە، نمرەکەی بگەیەنێتە ئاستی فێرخوازێکی تر کە بە ماندووبوونی خۆی نمرەی بەرزتری بەدەست هێناوە. فێرخوازێکی تریش کە نمرەکەی لەویش بەرزتر بێت، وەرناگیرێت، چونکە باری ئابووریی خێزانەی باش نییە و کورسییەکەی پێ ناکڕدرێت

هەموو ئەمانە بەو مانایەن کە ئامانجی وەزارەتی پەروەردە و خوێندنی باڵا ئامانجێکی چینایەتییە بە جۆرێک کە زۆرینەی فێرگە و زانکۆکان بکرێن بە تایبەت و کورسییەکانیان بە پارەیەکی زۆر بە منداڵانی بەرپرس و سەرمایەداران بفرۆشرێن و زۆرینەی فێرخوازانیش کە لە چین و توێژە کەمدەرامەتەکانن، بە شێوەیەکی ئۆتۆماتیکی لە خوێندن بێبەش بکرێن یان بخرێنە ئەو چەند فێرگە بێبەهایانەی دەمێننەوە. دیارە جاروبار هەندێک لە لێدوانەکانی بەرپرسانیش بێپەردە ئەم مەرامەیان ئاشکرا کردووە

ئەوە ماوە کە بڵێین، خەبات دژ بە ئەم ئاراستەیە کە دەیەوێت هەموو شتێکی وڵات بفرۆشێت بە کەرتی تایبەت، ئەرکی هەموو کەسێکی دادپەروەر و پێشکەوتنخواز و زانستپەروەر و دڵسۆزی خەڵکە و پشتیوانی لە داواکارییەکانی مامۆستایان و وانەبێژانیش، ئامرازێکی گرنگی ئەو خەباتەیە

ئاینده چیمان پێ دەڵێ و دەخوازێت ...؟

بەکر تەیفور

بەرکوڵ: بەهۆی ئەو دۆخە ناجۆرەی عێراق بەگشتی و کوردستان بەتایبەتی تێیکەوتوون بەڕاستی شایانی هاتنە مەیدانی جەماوەرە بەگشتی

- ناوچەکە: ئاڵوگۆڕە دروستکراوە و گەمە و سیناریۆییەکانی ناوچەکە، هێدی هێدی ئاماژەیەکن بۆ تەقاندنەوەی ئەو بۆمبە چێندراوانەی کە بۆ ماوەیەکی زۆرە لەلایەن دوو جەمسەرەوە دژ بەیەک دەچێندرێن، لەلایەک بەرژەوەندییەکانی ئەمریکا بەجیا و ئەڵمانیا و فەرەنسا و بەریتانیا و چەند وڵاتێکی دیکە، لەولاوەش هەیمەنە و خشانی چین بۆنزیک بوونەوە لە ئاوە گەرمەکان و ورچە سپیەکانیش پشتوانی ئێران و سوریا دەکەن بۆ باڵادەستی و فراوانبوونی ئێران و زیندووکردنەوەی بەشار لەلایەک و هاوسەنگ ڕاگرتنی تورکە تەتەرەکانیش لەلایەکی دیکەوە، لەولاوەش هەڵپەی دەرکردنی سعودییەکان لەژێر چەتر و هەیمەنەی ئەمریکا و ڕۆژئاوا، هەموو ئەمانە زیاتر و زیاتر ململانێیەکان لەسەر خاکی عێراق و لوبنان و غەزە و فەڵەستین چڕبوونەتەوە، پێکدادانی ئیسرائیل و غەزەش بەدەرنین لەو گەمە و سیناریۆیانە، فشارەکانی ئێرانیش لەسەر بڕیار بەدەستانی عێراق بۆ بەهاوسەنگ ڕاگرتنی بۆ یەکلاییکردنەوەی زۆرانبازییەکەی لەگەڵ نەیارەکانیدا بەردەوامن

- عێراق: عێراق هێواش هێواش لە ڕێگەی پتەوکردنی پەیوەندییە ستراتیژە ئابووری و سیاسی و ئایدیۆلۆژییەکانی بە جمهوری ئیسلامی ئێرانەوە تەواو دەکەوێتە ژێر هەیمەنەی ئەو وڵاتەوە بەمەبەستی بەهێزکردن و درێژکردنەوەی دەسەڵاتی ڕژێمەکەی خۆیان و ڕژێمەکەی ئاخوندەکان لە ئێران. هێزە میلیشیاکان و بەرەی شیعەش بەتەواوی چەند باڵێکی بان خۆیان و هێزەکانیان کەوتونەتە خۆئامادەکردن بۆ لێدانی بەرەی ڕۆژئاوا و بنکەکانی ئەمریکا لەناوچەکە، هەرەشە لە خەڵکی کوردستان و دەوڵەتی ئیسرائیل دوو لە هەرە ئەگەر و گریمانەکانن بەتایبەت هەولێر و قودس، لەولاوەش لێدان لە بەرەی عەرەبی سوونە و دوورخستنەوەیان لە دەسەڵات و ناوەندەکانی بڕیار و پەرتەوازکردنیان، لێرەش کەرتکردنی دوو هێزە کوردییە باڵادەستەکە، هەڕەشەی بەئاشکرا لە بنکەکانی ئەمریکا لە عێراق و کوردستانی باشوور و تەنانەت لە کوردستانی ڕۆژئاواش دەکرێ و هەیە، هیچ بەدوور نازانرێ عێراق و هەرێم بگلێنن بەو جەنگەوە تا بەرەکە فراوانتر ببێت، فشارەکانی سەر ڕۆژئاواش زیاتر بن و بیخەنە سەرچۆک

- هەرێمی کوردستانی دوولەت بوو: گرفتە هەرە کەڵەکەبووەکەی قەیرانە ئاڵۆزە دەستکردەکانی هەرێمیش، نازانی لەکوێوە دەست پێبکەی و لێیان بدوێی!؟ چونکە ئەوەی بەدی دەکرێن بەزەقی دوو ئیدارەی شکستخواردووی حکومڕانی پارتی لەژێر فشاری بەردەوامی ئەنقەرا و یەکێتی لەژێر هەیمەنەی بەغدا و تاران دان، لەو نێوەندەدا ئەوەی باجەکەی داوە خەڵکی بێدەرەتانی چینی هەژار و کرێکارانی بێکار و مووچەخۆرانی بێدەرەتانتر کردوون، کۆمەڵگا بەگشتی بەرەو زەلکاوێکی ترسناکی ئاینده نادیار بکێش کردووە، چونکە لەزۆنی سەوز سێ مانگی وەرزی یەکەمی خوێندن بەهەدەرچوون، هەردوو زۆن نەخۆشخانە گشتییەکانیان بێدەرمان و چارەسەرن، خەڵکی بەلێشاو و ناچاری ڕوو لە نەخۆشخانە ئەهلییەکان دەکەن، سێکتەرەکانی کارەبا و پرۆژە خزمەتگوزارییەکانیش لە سفر و هەرەسهێنان نزیک بوونەتەوە بەکۆی حکومەت و ئیدارەدانەکەشەوە، وەک سیناریۆیەکی دوو فاقە لەنێوان بەغدا و هەولێر، هەولێر و سلێمانی کۆی داهاتەکانی پشکی هەرێم بەئاشکرا دەدزن و بەبیانووی داهاتەکانی هەرێم ناچنەوە بۆ ناوەند و هەرێمیش بە بیانووی ڕێگەنەدان بە هەناردەکردنی نەوت پارە نییە بیدا بە مووچەخۆران، لەو نێوانەدا کۆمەڵگە دۆشداماوە، باڵێکی ڕەشی بێئومێدی و ترس بەسەر خەڵکیدا باڵیکێشاوە، چونکە زۆنی سەوز ڕۆژانە درۆنەکانی تورکیا و زۆنی زەردیش درۆنەکانی ئێران و حەشد دەیانکوتن، لەلایەکی دیکەوە فشارە هەمیشەییەکانی ئێرانیش لە سەر هەردوو حزبە باڵادەستەکەی هەرێم بۆ وەدەرنانی پارتە کوردییە ناسیۆنالیستە ئۆپۆزسیۆنەکانی ڕۆژهەڵات لە ئارا دایە و بەغداش وێڕای ئەو هەموو فشارانەی نەناردنی بوودجە و قووتی فەرمانبەرانی هەرێم، خۆی دوور دەخاتەوە لە پابەندبوونی بە ماددەکانی دەستوور و جبەجێنەکردن و وەلانانی ماددەی [١٤٠]ی دەستوور بۆ یەکلاییکردنەوەی کێشە ناوچە لەسەرەکانی نێوان بەغدا و هەولێر و هەڵپەساردنی ڕێککەوتننامەی شەنگاڵ و مانەوە و پەراگەندە بوونی خەڵکە لێقەوماوەکەی لە کەمپەکاندا، فشارە هەمیشەییەکانی تورکیاش بەبیانووی بوونی هێزەکانی [پ ک ک] لە هەرێم، زیاتر ئاڵۆزی و دڵڕاوکێ و ناکۆکی و درزی زیاتری خستۆتە نێوان پارتی و یەکێتیەوە. لەولاوەش هەڕەشە بەردەوامەکانی ئەمریکا لەسەر هێزەکانی حەشد و لەنێوانیاندا هێزە میلیشیاکانی حزب اللە و عەسائیبی ئەهلی حەق، وایان کردوە فشارەکانی سەر ئەو هێزانە بە بەردەوامی وەک پەرچە کردارێک ئەوانیش فشار بخەنە سەر هێزە کوردییەکان و پرۆسەی بەعەرەب کردن و داگیرکردنی زەوی جوتیاران و ماڵ و گوندە کوردنشینەکان بەردەوامن، باجی ئەم هەموو ململانێیانەش خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێشی عێراق و هەرێم دەیدەن و دەبنە قوربانی و خۆراکی ئەو ئاشە بێمانایانە لە سیاسەتی بەرپرسانی هەردوو لا

- کۆتا باس: گەر ئەم هەڕەشەو ململانێیانە بەردەوام بن و تەشەنە بکەن و بەریان پێنەگیرێ، بەدوور نازاندرێت و پێشبینی دەکرێت ناوچەکە بتەقێتەوە و تەنانەت بگاتە ئاستی بەکار هێنانی چەکی ترسناکی قەدەغە کراوی قرکەری وەک ئەتۆم و کیمیاویی یش. تاکە ئومێدبەخش بۆ ئایندە و دەربازبوون لەو هەموو قەیرانانە، یەکگرتنی خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێش و ئازادیخوازی کۆمەڵگەی عێراقە بە کوردستانەوە، ڕاپەڕینێکی لۆژیکانەی یەکگرتوو، تاکە چارەسەری ڕیشەیی و ئاڵوگۆڕی وەلانان و ڕامالینی ڕژێمی ئابووری-سیاسی ئەم هەموو بازرگانە دەسەڵاتدارانەن و هێنانە کایەوەی حکومەتێکی کاتییە کە گوزارش لە بەرژەوەندە سیاسی و ئابوورییەکانی ئەو جەماوەرە بکات و وڵاتەکە لەژێر هەیمەنەی هێزە هەرێمی و جیهانییەکان دەربهێنێ، حکومەت و ئیدارەیەکی سەربەخۆی پابەند نەبوو بەبڕیاری هیچ وڵاتێکی دەرکی و هەرێمی بێت، تاکە بڕیار خوودی جەماوەری زەحمەتکێش و ئازادیخوازی عێراقیەکان و کوردستانیان بن

١٢/١/٢٠٢٤

کوردستان کێڵگەیەکی لەبارە بۆ ئەنجامدانی چالاکییە درۆنیەکان!؟

عەلی محەمەد ئەمین

پێدەچێت هەر زوو دەوڵەتانی دیکتاتۆر و کۆنەپەرست و هێزی میلیشیایی هەستیان بەوە کردبێت کە کوردستان کێڵگەیەکی لەبارە بۆ چالاکییە درۆنیەکان، بۆ ڕەوانەکردنی درۆن بۆی بەباری چەند کیلۆ تەقەمەنییەوە، جائیتر ئەو درۆنە لە بنکەکانی هێزی هاوپەیمانان، بەتایبەت ئەمریکا بدات، یا فرۆکەخانەیە بکاتە ئامانج، یا کەسانێکی ئازادیخواز و هاوڵاتییانی سڤیل، لەوەتەی درۆن وەک چەکێکی تایبەت هاتووەتە کایە، دەکرێ بڵێین تاقیکردنەوە سەرەتاییەکانی لە کوردستان بەڕێوە چووە، لەم نێوەدا بەهۆی تەقینەوەی ئەم درۆنانەوە (فرۆکە بێ فرۆکەوان)انەوە زیاتر لە (١٥٠) کەس گیانیان لەدەسداوە و سەدەهاش برینداروئاوارەبوون

درۆن چییە، بۆ ئێستا هێندە زۆر بەکار دەهێنرێ؟ بۆ زوو زوو ڕەوانەی کوردستان دەکرێن، ئەوانە کێن کە درۆن ئەنێرن و دەیانەوێ چ پەیامێ بگەیەنن؟! ئایا بەرپەرچدانەوەی درۆنەکان و بنکە درۆن وەشێنەکان وەک پێویستە؟ وەک زۆربەمان دەزانین درۆن ئەو فرۆکە بێ فرۆکەوانە بچوک و سوکەیە کە بڕێک تەقەمەنی هەڵدەگرێت و لە ڕێگای تەکنۆلۆژیای نوێوە ئاراستەی ئامانج دەکرێت، درۆن ئەگەرچی تێچوونی کەمە بەڵام نیشانە بەووردی دەپێکێ و هەندێکیشیان دەتوانن خۆ لە ڕادار و چەکە دژبەدرۆنەکان بپارێزن، هەڵکەوتەی کوردستان لە نێو چەند دەوڵەتێکی ملهوڕ و تیرۆرست و خاوەن درۆن... قوڕەگەی هێندەی تر خەستتر کردووەتەوە

ماوەیەکی زۆرە ڕژێمی تورکیا جگە لە ئۆپەراسیۆنی سەربازی و بەکارهێنانی فرۆکەی شەڕکەر، بەدرۆنیش هێرش دەکاتە سەر گەریلاکانی پارتی کرێکاران و تاکە بەتاکەی ئەندام و دۆست و لایەنگیریان لەسەراپای کوردستاندا، شوێنی نیشتەجێبوون یاخود ئۆتۆمبیلیان دەکاتە ئامانج و لەم هێرشانەدا زۆرێک لە هاوڵاتیانی سڤیلیش زەرەروزیانی گیانی و مادیان بەردەکەوێ، جێگای نیگەرانییە وێڕای ناڕەزایەتییەکی زۆر بەرامبەر ئەم هێرشە درۆنیانە و هەموو ئەو هێرشانەی تریش کە لە لایەن کۆماری ئیسلامی ئێران و هێزە میلیشیاکانی سەر بەو دەوڵەتە لە عێراق ئەنجام ئەدرێ بەرپەرچدانەوەیەکی وەک پێویست نییە، حکومەتی هەرێمی کوردستان جارجارە ئیدانەی هێرشەکان دەکات و زەرەر و زیانەکان بڵاودەکاتەوە و حکومەتی عێراق بەرپرسیار دەکات، حکومەتی عێراقیش جگە لە ئیدانە و مەحکومکردن، هەندێ جاریش لێرەو لەوێ لیژنە پێکدێنی و توانای سنوردانانی بۆ هیچ هێرشێک نییە

لە ئێستاشدا کە بە بەردەوامی بە چڕوپڕتر هێرشی درۆنی بۆسەر کوردستان، بەتایبەت شارەکانی هەولێر و دهۆک زیاد دەکات، تاوێ بە ناوچەی پیرمامەوە دەتەقنەوە و تاوێ فرۆکەخانەکان دەکاتە ئامانج، تاوێکی تریش بە مەبەست بێ مەبەست هاوڵاتیانی سڤیل دەپێکێ و مەترسی و دژوارییەکە چەند هێندە زیاترە، ئەگەر پێشتر ئەوانەی دەیان ناردن خۆیان ئاشکرا نەدەکرد، ئەوا ئێستا زۆرێک لە میلیشیاکانی سەربە کۆماری ئیسلامی ئێران، هەر زوو بەرپرسایەتی خۆیان ڕادەگەیەنن و جەخت لەسەر بەردەوامی خۆیان لە هێرشەکان دەکەن، هەندێک لەو هێزە میلیشیانەی ناو عێراق وەک (حیزبوڵا و حیزبی نوجەبا و عەسائیبی ئەهلی حەق و حەشدی شەعبی)..... دەڵێن هێرشەکانی ئێمە بەردەوام دەبێ تا ئەو ساتەی هێزەکانی هاوپەیمانان، بەتایبەت ئەمریکا عێراق و کوردستان بەجێدێڵێ

لە ڕاستیدا ئەم هێرشانە، جگە لەو زەرەر و زیانە گیانی و مادییە ترسناکانەی کە ئاماژەمان پێکرد، دڵەڕاوکێیەکی زۆریشی لە نێو هاوڵاتیاندا دروستکردووە و کاریگەری لەسەر بازاڕیش داناوە

جێگای ئاماژەیە بەهۆی ناکۆکی لەمێژینەی لایەنە سیاسییە دەسەڵاتدارەکانی کوردستان لەسەر تەختوبەخت و بەژەوەندی حیزبی و بنەماڵەییان و وابەستەیی هەر یەکەیان بە دەوڵەتانی دراوسێوە و بێ تواناییان لە وەرگرتنی هەڵوێستی دروست و بڕیاری ڕووندا و بێ متمانەییان لە نێو جەماوەرێکی بەرین لە خەڵکی نارازیدا، زەمینەی زیاتر ڕەخساوە بۆ بەردەوامی ئەم هێرشانە و زیادبوون و فراوانبوونیان بەشێوەیەک کە ڕێی تێدەچێ لە ئایندەیەکی نزیک دا مەبەست و ئامانجی ئەو دەوڵەت و میلیشیا تیرۆرست و کۆنەپەرستە درۆن وەشێنانە بەرەو سەرتر بچێ و شوێنەواری خراپتر و کاریگەرتر لەسەر بارودۆخی هەمەلایەنەی خەڵکی کوردستان دابنێ

گۆڕانی ڕۆڵی سەرمایەدار

پاشماوەی ل٩

پیشەسازیدا هێندە گەورە دەبێت، کە ئیتر بەشی زۆری ئەندامانی چینی بۆرژوازی ناتوانن ببن بە سەرمایەداری چالاک و بەرهەمهێن، و ناچاردەکرێن بەوەی ڕۆڵی خۆیان بگۆڕن بۆ سەرمایەداری پارەیی و لەوە بەدواوە وەک سەرمایەداری بەهرەخۆر بژین. ئەم سەرمایەدارە پارەییانە، یان ئەوەتا ڕاستەوخۆ پارە بە قەرز دەدەنە سەرمایەدارانی پیشەسازی، کە ریسکی زۆری تێدایە، یان لە بازاڕی پشکەکاندا سەرمایەگوزاری بە پارەکانیان دەکەن، کە دیسان ئەمەشیان ڕیسکی هەیە، یاخود پارەکانیان دەدەنە بانکەکان و دەبنە ڕانتخۆر. (دواتر باسی هەر یەک لەو جۆرانە دەکەین)

لەم هەلومەرجە نوێیەدا، کە قەبارەی سەرمایەی پێویست بۆ سەرمایەگوزاریکردن لە توانای بۆرژوازی بچوک زۆر زیاترە، ئەوا بە ئەگەرێکی لاوازەوە؛ هەندێک لە سەرمایەداران بەهۆکاری نزیکی شوێنی جوگرافی و پەیوەندیی خێزانی و پەیوەندیی بازرگانی نێوانیان، و زەرووڕەتی مانەوە وەک سەرمایەداری پیشەسازی، ناچاردەبن تا سەرمایەکەیان تێکەڵبکەن و فۆرمێکی سەرەتایی کۆمپانیای پشکدارێتی دروست بکەن. ئەم فۆرمە سەرەتاییەیی کۆمپانیای پشکدارێتی یان باشترە بڵێین دامەزراوەی پیشەسازیی خزمە نزیک و دوورەکان، لەلایەن متمانەیەکی لەرزۆکەوە پاڵپشتی دەکرێت و زەرووڕەتی مانەوە سەپاندویەتی و هیچ گرەنتییەکی یاسایی لە پشت نییە. بە دڵنیاییەوە تەمەنی ئەم شەریک و هاوبەشە بۆرژوازانە زۆر کورتە و لەگەڵ بەرکەوتنیان بە یەکەمین قەیرانی سیستەم، کە بەرهەمی دژیەکییە ناوخۆییەکانی سەرمایەدارییە و زیانی گەورە و مایەوچبوونی لەگەڵدایە، هەرکەس هەوڵدەدات کەمترین زیانی بەرکەوێت و زۆرترین زیان بەسەر شەریکەکانیدا بشکێنێتەوە. دەرئەنجامی قەیرانەکان بۆ ئەم هاوبەشە وردە بۆرژوازانە دەبێتە هۆکارێک بۆ لێکترازانی خزمەکان، کە بوونی پارە و سەرمایە، پەیوەندیی خزمایەتی پاراستبوون. هەروەها دەبێتە هۆکاری لەناوچونی متمانەی دۆستە نزیکەکان، کە دابەشکردنی قازانجەکان جۆرێک لە متمانەی لەنێو خۆیاندا بۆ دروستکردبوون. هاوشان لەگەڵ ئەوانەدا، تۆمەتبارکردنی یەکتری بە فێڵباز و دز و ساختەچێتی دەبێتە نەریتی باوی ناو کۆمەڵگەی بۆرژوازی، هەمان ئەو پەندەی کە دەڵێت (ئەگەر شەریکایەتی شتێکی باش بوایە ئەوا خودا شەریکێکی بۆ خۆی هەڵدەبژارد) هەڵقوڵاوی ئەو هەلومەرجەی ناو کۆمەڵگەی بۆرژوازیە. لە قۆناغێکی مێژوویی کە مەبەستی ئێمەیە و تیایدا سەرمایەداری لە دۆخی گۆڕان و فڕێدانی کەوڵە کۆنەکانی خۆیدایە؛ لەڕووی ئایدۆلۆژییەوە ئەم پەندە و دەیانی دیکەی هاوشێوەی ئەو پەندە (کە دەرئەنجامی ئەزموونی شکستخواردنی ئەو وردە بۆرژوازانەن کە ویستویانە لە پێگەی ئابووریی خۆیاندا بمێننەوە یان بە پەیڕەی ئابووریی کۆمەڵگەیەکی چینایەتیدا بچنە سەرەوە) وەک هەزاران چەکی ئایدۆلۆژیی لیبراڵیزم کەڵکی لێوەرگیراوە، تا لەلایەک ئەو فۆرمە کۆنەی هاوبەشێتیی بۆرژوازی بچوک لەنێوببەن و بیکەنە شتێکی قێزەون و هاوشێوەی ڕەنجی فەرهادی دەربخەن، کە بە واقیعیش بۆ ئەم بۆرژوازە بچوکانە ڕەنجی فەرهادییە. لە لایەکی تریش هەر ئەکتێکی کۆمەڵایەتی لەو قۆناغەی سەرمایەداری لە پێناو خاوەندارێتیی هاوبەشی ئامرازەکانی بەرهەمهێنان ناشرین بکەن

چاوەڕوان بن لە ژمارەی داهاتووی (ڕەوت)دا، بەشی دووەمی ئەم نامیلکەیە بڵاودەکرێتەوە

پەراوێزەکان:

١. (سوود Interest)

٢. سەرمایەداری تایکۆنی؛ ئەم جۆرە لە سەرمایەدار لە قۆناغی پەڕینەوە لە سیستەمی فیوداڵیزم بەرەو سەرمایەداری دروست دەبن. بەشی گەورەی سەرمایەکەیان لەڕێگەی دزی و تاڵانی و گەندەڵیی دەوڵەتی و بێبەشکردن لە خاوەندارێتی و دەستگرتن بەسەر سامانی گشتیدا بەدەست دەهێنن. بەجۆرێک دەتوانین بڵێین پرۆسەی کەڵەکەبوونی سەرەتایی سەرمایە لە هەر ناوچەیەک لەڕێگەی ئەم فۆرمە لە سەرمایەدارەوە دەست پێدەکات. هەروەها ئەم فۆرمەی سەرمایەدار لە زۆرێک لە ناوچەکانی جیهان دەبنە پێشمەرجی ئەو جۆرە لە سەرمایەداری پیشەسازیی شەخسی، کە مەبەستی سەرەکیی باسەکەی ئێمەیە، لەگەڵ ئەوەی ئەم دوو فۆرمە لە سەرمایەدار لە هەندێ تایبەتمەندیدا لێکچونێکی زۆریان هەیە بەڵام جیاوازیشیان زۆرە

پاشماوەی...

دووەمین کۆنفرانسی (کۆڕبەندی ڕاپەڕیوانی شۆڕشگێڕ - تجمع المنتفضين الثوريين)

سێیەم: کۆڕبەندی ڕاپەڕیوانی شۆڕشگێڕ لەتەک هەموو ئەوانە دەوەستێتەوە کە هەوڵی چارەسەرکردنی پرسی فەلەستین دەدەن لە چوارچێوەی چارەسەرێکی دادپەروەرانە کە هەموو مافەکانی گەلی فەلەستینی تێدا زامن کرابێ، هەروەها ئەم کۆڕبەندە بەتوندی سەرکۆنەی ئەو پاکتاوە بەکۆمەڵە دەکا لە کەرتی غەززە کە ڕژێمی زایۆنیستی ئیسرائیل و حکومەتە فاشیەکەی نەتەنیاهۆ ماوەی زیاتر لە ٨٠ ڕۆژە دەستیان داوەتێ

چوارەم: کۆڕبەندی ڕاپەڕیوانی شۆڕشگێڕ بە هاوسۆزییەکی تەواوەوە لەگەڵ بزووتنەوەی ناڕەزایەتی جەماوەری کرێکاران و فەرمانبەران و کارمەندانی پەروەردەیی و فێرکاری لە هەرێمی کوردستان دەوەستێ و پشتگیریان دەکا کە داوای مافی خۆیان دەکەن بۆ وەرگرتنی مووچە بەبێ دواکەوتن، و بەرزکردنەوەی بڕی موچە و کرێ هاوشان لەگەڵ بەرزبونەوەی ئاست و تێچووی ژیان و گوزەران. هەروەها پشتگیری لە خەباتی جەماوەری هەرێمەکە دەکا لە دژی نەهامەتی ئابووری و پێشێلکردنی ئازادییەکان لەلایەن حیزبە ناسیۆنالیستە دەسەڵاتدارەکانی هەرێمەوە. هەروەها سیاسەتەکانی هەردوو حکوومەتی هەولێر و بەغدا سەرکۆنە و ئیدانە دەکات و بە بەرپرسیاریان دەزانێت لە برسیکردنی جەماوەری هەرێمی کوردستان

پێنجەم: ئەم کۆڕبەندە، پابەندە بە خەباتی ئاشتیانەی ناڕەزایەتی جەماوەری و مانگرتن و هتد، لە ڕوانگەیەکی سیاسی عەلمانی و ئازادیخوازەوە بە دوور لە ڕێنمایی و نەریتی خێڵەکی و تایفەگەری و ناسیۆنالیستی، هەروەها ئەم کۆڕبەندە جیاکردنەوەی ئایین لە دەوڵەت و سیستەمی پەروەردەیی پەیڕەو لێ دەکات

شەشەم: کۆڕبەندەکە پەیڕەوی دەکا لە گرتنەبەری سیاسەتێکی ئابووری دژ بە سیاسەتی (تایبەتاندن- خەسخەسە)، لە ڕادەستکردنی کەرتی گشتی بۆ دەستی کەرتی تایبەت و سیاسەتی سک هەڵگوشینی حکومەت لە پێشکەشکردنی خزمەتگوزارییە گشتیەکان کە ئەم ڕژێمە پیادەی دەکات، هەروەها کۆڕبەندەکەمان پێداگری دەکات لەوەی کە دەوڵەت دەبێ هەموو خزمەتگوزارییە تەندروستییەکان، پەروەردەییەکان، نیشتەجێبوون، کارەبا، ئاو، و خزمەتگوزارییە جۆراوجۆرەکانی تر بێ بەرامبەر دابین بکا بە شێوازێک کە لەگەڵ ژیانی مۆدێرن و هاوچەرخ بگونجێت

حەوتەم: کۆڕبەندەکە پێدادەگرێ لەسەر ماف و ئازادی و یەکسانی تەواوی ژنان لە بوارە جیاوازەکانی سیاسی و کۆمەڵایەتی و یاسایی و بوارەکانی تردا

هەشتەم: (کۆڕبەندی ڕاپەڕیوانی شۆڕشگێڕ) هەوڵدەدات بەرەیەکی کۆمەڵایەتی لە توێژە جیاجیاکان؛ بەتایبەتی کرێکاران و بێکاران و ژنان و خوێندکاران و گەنجان و هەموو ئازادیخوازان پێکبهێنێت بۆ ئەوەی لەسەر ئاستی عێراق، لە هەموو دەڤەرەکان و پارێزگاکان لە چوارچێوەی کۆڕبەندەکەدا بەشدار و چالاک بن

نۆیەم: (کۆڕبەندی ڕاپەڕیوانی شۆڕشگێڕ) کراوەیە بەڕووی هەموو لایەن و چالاکی و ئەو هەڵسوڕاوانەی کە هەڵگری بیروڕایەک بن نزیک لە بیروڕای کۆڕبەندەکە، بەمەبەستی بەهێزکردنی کۆڕبەندەکە و دابینکردنی هێز و توانای نوێ بۆی

٢٠٢٣-١٢-٣٠

دەسپێشکەری ژنانی ئازادیخواز لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقیا

ئامادەکردنی ڕاپۆرت: شیرین عەبدوڵا

راپۆرت لە سەر دەسپێشکەری ژنانی ئازادیخواز لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقیا

بە مەبەستی بنیاتنانی بزووتنەوەیەکی ئازادیخواز و یەکسانیخوازی بە هێز و کاریگەری ژنان لە ناوچەکەدا، بڵاوکراوەی (ژنانی ڕاپەڕین - نيساء الانتفاضە) کە لە عیراق کاتی ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەری (٢٠١٩) ەوە دەردەچێت، لەگەڵ گۆڤاری (یەکسانی - مساوات) کە لە (مەغریب) دەردەچێت، پەیوەندییەکیان دامەزراندووە بەناوی (دەستپێشکەری ژنانی ئازادیخواز لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقیا)

هەڵبژاردنی ناوی (ژنانی ئازادیخواز) ئارەزوومەندانە بوو، ئەو ڕزگارییەی ئێمە مەبەستمانە، ئازادییە لە سەرمایەداری و بەڵاکانی، سەرمایەداری، لە ڕوانگەی دەستپێشکەرییەوە، سنووردار نییە بە پەیوەندی نێوان سەرمایە و کاری کرێگرتە، بەڵکو پەیوەندییەکی تێکەڵاو ئاڵۆز کە پەیوەندی نێوان ژن و پیاو دەگرێتەوە وەک فۆرمێکی باڵادەستی و لایەنێکی دیکەی سەرمایەداری کە پاتریارکی پێشکەشی دەکات بۆ ئەبەدی کردنی ئەم پەیوەندییانە و دڵنیابوون لە بەردەوامییان، هەروەها پەیوەندی نێوان باکور و باشور و ڕۆڵی ژنانی باشور لە دابینکردنی پێداویستیی هێزی کار بۆ وڵاتانی ناوەند، بە ئیستغلالکردنی ڕۆڵی کۆلۆنیالیزم و پەیوەندی نێوان مرۆڤە ڕەنگاوڕەنگەکان و سپی پێستەکان و ڕۆڵی ژنانی ڕەشپێست لە بەجێگەیاندنی ئەرکە بێ بەهاکان لەسەر بنەمای ڕەگەزپەرستی ڤێزەون

لەم ڕاستایەدا، ڕۆژی ٢ دیسەمبەری ٢٠٢٣ هەڵسوڕاوانی دەستپێشکەریەکە هەڵسان بە سازدانی کۆڕی دامەزرێنەر لە ڕێی پلاتفۆرمی زوومەوە لەژێر ناونیشانی (بارو دۆخی ژنانی غەززە لە ناو ئەم جەنگەی ئێستا و پێش جەنگەکە)، کە زیاد لە ٤٠ ژنی ئازادیخواز بەشدار بوون لە وڵاتانی: مەغریب و عیراق ومیسر سوریا و بەشداریەکی بەرچاو لە فەلەسطینەوە، وتیایدا تیشک خرایە سەر ئاسەوارەکانی هێرشی ئیسرائیل بۆ سەر غەززە لەسەر ژنانی فەلەسطین و ئەو کارەساتانەی پیا تێدەپەڕن.

بەشداربووان جەختیان لەسەر گرنگی ئەم کۆبونەوەیە و زەرووەرەتی دروست کردنی هاوپەمانیەکی ژنانی ئازادخواز بە دژی ستەم لە سەر ژانان کرد، هاوپەمانیەک کە ببێتە دەنگێکی بەهێزی ئازادی و یەکسانی خوازی ژنانی ناوچەکە بە دژی شەڕ و کۆمەڵ کوژی. بە دژی چەوسانەوە و جیاکاری نەژادی کە ڕژێمی زایۆنیستی بەکاری دەهێنێت بە دژی خەڵکی فەلەسطین. و هاودەنگیەک کە پێگەیەکی لەناو فێمینیزمی جیهانیدا هەبێت پێداگریەکی بە کۆ کرا لە سەر دەربڕینی توانای ژنان بۆ دروست کردنی دوارۆژ و کاری هاوبەش

لە کۆتاییدا کۆبوونەوەکە ئاکامگیری کرد لەسەر
١- پێویستی بنیاتنانی هاوپەیمانییەکی ژنانی یەکسانیخواز وئازادیخوازی ناوچەکە، پشتیوانی لە پرسی ژنان لە فەلەستین و لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و باکووری ئەفریقا بکات. دەستپێشکەرییەکی سەرەتایی بۆ ڕەگ داکوتان و دامەزراندنی پێگەیەک لەسەر ئاسۆیەکی فراوانتر
٢- سازدانی سیمینارەکانی داهاتوو و هەماهەنگیرکردن لەسەر بنەمای گفتوگۆ و ناساندنی دیدگا هاوبەشەکان بۆ خزمەتکردنی کێشەکانی ژنان لە ناوچەکەدا

ئەمەی خوارەوە بەشێک لە ڕاگەیاندنی
:د ە سستپێشکە ر ییە کە یە

دەستپێشخەری ژنانی ئازادیخواز لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و باکووری ئەفریقـ

دەستپێشخەریەکی ئازادیخواز و یەکسانیخوازە کە وەک پرۆژەیەکی خەباتی هاوبەش لە لایەن بڵاوکراوەی (نساء الانتفاضە) لە (عێراق) و گۆڤاری (مساوات) لە (مەغریب) ڕاگەیەندرا، لە ڕێگەی کۆڕی دامەزرێنەرەوە کە لە (٢ی کانوونی دووەمی ٢٠٢٣) بەسترا

ئامانجەکانی ئەم دەستپێشخەرییە بریتییە لە ئاشکراکردنی واقیعی کارەساتبارانەی ژنانی ستەملێکراو لە فەلەستین و نیشاندانی هاودەنگی لەگەڵیان و خەباتکردن شانبەشانی ئەوان لە بەرامبەر سەرکوتی ڕژێمی زایۆنیستی ئیسرائیل و تاوانەکانی جینۆساید و کوشتن و تیرۆریزمدا کە لە کەرتی غەززە و کەناری ڕۆژئاوا ئەنجامیان دەدات

خەبات بۆ وەڵامدانەوەی پرسە زۆر و ئاڵۆزەکانی ژنان و ئازارەکانیان لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و باکووری ئەفریقا و وەستانەوە بەرامبەر بە هەموو ئەو هێزە کۆنەپەرست و پاتریارکی و دەسەڵاتە پیاوسالارانەی کە ستەمیان لێدەکەن، و دژی هەڵاواردنی ڕەگەزی لەسەر بنەمای ڕەنگی پێست، کە ئازارەکانی ژنان لە وڵاتانی ئەم ناوچەیە چەند قات زیاد دەکات، هەروەها دژی چەوساندنەوەی سەرمایەداریی بۆ کرێکاران و ژینگە، و پێشێلکارییەکانی بەرامبەر ژنانی کرێکار و مافەکانیان و ئاشکراکردنی هەموو ئەو سیاسەتە سەرمایەدارییە نیولیبراڵانەی کە ڕێژەی نایەکسانی چینایەتی لەم کۆمەڵگایانەدا دەچەسپێنن و قووڵتری دەکەنەوە

هەروەها کارکردن بۆ بنیاتنانی بزووتنەوەیەکی ڕزگاریخواز و یەکسانیخوازی بە هێز و کاریگەری ژنان لە ناوچەکەدا بۆ گەیشتن بەو ئامانجانە

دووەمین کۆنفرانسی (کۆڕبەندی ڕاپەڕیوانی شۆڕشگێڕ - تجمع المنتفضين الثوريين)

ئەم کۆڕبەندە لە ڕۆژی (٣٠ — ١٢- ٢٠٢٣)، بە ئامادەبوونی سەرجەم ئەندامەکان و ئامادەبوونی کەسانی تری میوان، و خەڵکانی ڕاپەڕیوی شۆڕشگێڕ، دووەمین کۆبوونەوەی بەرفراوانی خۆی ئەنجامدا، کە تیایدا بەشداربوان پرسە سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتییەکانی عێراق و ناوچەکەیان تاوتوێ کرد

ئەمەش دەقی بەیاننامەکەیانە:

بەیاننامەی کۆتایی کۆبوونەوەی بەرفراوانی (کۆڕبەندی ڕاپەڕیوانی شۆڕشگێڕ)

ئەم کۆڕبەندەی ڕاپەڕیوانی شۆڕشگێڕ، گردبوونەوەیەکە لەناو جەرگەی (ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەری ٢٠١٩)ەوە سەری هەڵداوە و کۆمەڵێک چالاکوان و کەسایەتی لەخۆ دەگرێت کە ڕێبازی شۆڕشگێڕانەیان گرتوتەبەر، دوور لە هێز و لایەنە دەسەڵاتدارەکان، و دوور لە هەموو ئەو هێزانەی بەرەو پرۆژەی دەسەڵات و هەڵبژاردنەکانی دەڕۆن، هەروەها خۆشیان بەدوور دەگرن لە هەموو ئەو هێزانەی کە هیوا و ئاواتەکانیان بۆ ئاڵوگۆڕی بە سەرووی جەماوەرەوە گرێداوەتەوە، بەوانەوەی کەسەر بەم یان ئەو وڵات و هێزی کۆنەپەرست و گروپی سەربازیین

ئەم کۆڕبەندە، هەر لە دامەزراندنیەوە تا ئێستا، بەشداری لە چالاکییە نارەزایەتییە جۆراوجۆرەکاندا کردووە لە سەرانسەری عێراقدا، وە لەنێو کرێکاران، زەحمەتکێشان، بێکاران، و گەنجانێکی ئازادیخوازدا کە ئاواتەخوازی ژیانێکی ئاسوودەن خەبات دەکا، هەروەها خەباتیش دەکا لەنێو بزووتنەوەی ژنان و خەباتیان بۆ گەیشتن بە مافەکانیان لە ئازادی و یەکسانی، هەروەها گوزارشت دەکا لە بۆچوونی هەموو ئازادیخوازان و ئەوانەی بەشوێن گۆڕانکاریدا دەگەڕێن لە ڕێگای بەشداریکردنی توێژە کۆمەڵایەتییە چەوساوە جیاوازەکان لە پرۆسەی گۆڕانکاریدا

دوای گفتوگۆ و وتووێژ و ئەو بابەتانەی کە لەم دووهەمین کۆبوونەوە بەرفراوانەی کۆڕبەندەکەدا خرانەڕوو، وە دوای پێداچوونەوە بە پلانی کار و بنەما سەرەکییەکانی ئەم گردبوونەوەیە، (کۆڕبەندی ڕاپەڕیوانی شۆڕشگێڕ) کۆمەڵێک بڕیار دەخاتە دەستوری کاریەوە

یەکەم: کۆڕبەندەکە جەخت دەکاتەوە لەسەر درێژەدان بە خەبات و سەروساماندان بە نارەزایەتییەکان، وە هاوشانی توێژە کۆمەڵایەتییە جۆراوجۆرەکان دەوەستێتەوە بۆ بەدەستهێنانی خواست و مافەکانیان، ئەویش بەدوور لە هەر هاوپەیمانییەک یان پەیوەندییەک لەگەڵ هێز و لایەنەکانی ڕژێم یان هەر هێزێکی سیاسی پەیوەست بەم وڵات یان ئەو وڵات

دووەم: کۆڕبەندەکە هەر جۆرە بەشداریکردنێک لە پرۆسەی سیاسیی ئێستادا ڕەتدەکاتەوە، جا چ لەسەر ئاستی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان بێت و هەر دەرئەنجامێکی هەبێت، یان هەڵبژاردنی پەرلەمان و دەرئەنجامەکانی، چونکە بەشداریکردن تێیدا ئەم بارودۆخەی ئێستا درێژە پێ دەدات و هیچ سوودێکی نییە وەک ئامرازێک بۆ گۆڕانکاری. کۆڕبەند، پابەندە بەو هێڵە لە خەباتی شۆڕشگێڕانە کە لەسەر بنەمای ئەو ڕاستییە بنیات نراوە کە دەڵێ: تەنیا جەماوەری ڕێکخراو توانای ئەنجامدانی گۆڕانکاری پێویستیان هەیە

بۆ ل١١

نامەی پیرۆزبایی بۆ چوارەمین کۆنگرەی

فیدراسیۆنی شورا و سەندیکا کرێکاریەکان لە عێراق

موئەیەد ئەحمەد

بە بۆنەی بەستنی چوارەمین کۆنگرەی (فیدراسیۆنی شورا و سەندیکا کرێکاریەکان لە عێراق)، سڵاوی دڵسۆزانە ئاراستەی بەشداربووانی خۆشەویستی کۆنگرە دەکەم و لە دڵەوە پیرۆزبایی بەستنی ئەم کۆنگرە گرنگەیان لێدەکەم

بەستنی کۆنگرەکە لە لایەن سەندیکاکانی سەربە ئەم فیدراسیۆنە، لە پارێزگا جۆراوجۆرەکانی عێراقەوە، و بە دەستپێشخەری کادیرانی ڕابەری فیدراسیۆن، و بە بەشداری کۆمەڵێکی بەرفراوان لە چالاکەوانی کرێکار، سەندیکالیست و چالاکەوانی سۆشیالیستی لە هەردوو ڕەگەز، خۆی لە خۆیدا دەستکەوتێکی گەورەیە بۆ بزووتنەوەی کرێکاری

مێژووی فیدراسیۆن، لە ماوەی بیست ساڵی ڕابردووی بوونی خۆیدا، تا ڕادەیەک، مێژووی خەباتی سەندیکایی کرێکاران لە عێراقدا لە یەکێک لە قۆناغەکانی پڕ لە چەلێنج و کێشە و سەختییەکانیدا عەکس دەکاتەوە. خەباتی فیدراسیۆن لە پەیوەند بە خەباتی کرێکاران و خۆپیشاندان و نارەزایەتی کرێکاران لە کۆمپانیا جۆراوجۆرەکانی کەرتی پیشەسازی و خزمەتگوزاریدا بەڕیوە چووە، ئەمەش لە کەشوهەوای داگیرکاری سەربازیی ئەمریکا بۆ سەر عێراق، جێبەجێکردنی سیاسەتە ئابوورییە نیولیبراڵەکانی دەوڵەت، لە جەرگەی شەڕی تایفەگەری، تەقاندنەوەی تیرۆریستی، و سەرهەڵدانی داعش و هێزی میلیشیا و ئەوانی تر

ئەمە و هەرگیز ئاسان نەبووە کە فیدراسیۆن هەر لە دامەزراندنیەوە ناچار بووە خەباتێکی تاڵ و دژوار بکات، نەک تەنیا دژی نەریتە کۆنەکانی سەندیکای کرێکاری، کە تێروانین و ئاسۆی ناسیۆنالیستی و ڕیفۆرمخوازی هەڵەپەرستانە و سەندیکاگەرایی پەیوەست بە دەوڵەت و پارتە دەسەڵاتدارەکان زاڵ بووە بەسەریاندا، بەڵکو دژی هەوڵەکانی ڕەوت و پارتەکانی ئیسلامی سیاسی دەسەڵاتداریش بۆ کۆنترۆڵکردنی خەباتی سەندیکای کرێکاران، وە هەوڵەکانی سەندیکا و فیدراسیۆنە ڕیفۆرمخوازە جیهانییەکانیش، کە بە ئاسۆی سەرمایەداریی نیولیبراڵ گۆشکراون، بۆ بڵاوکردنەوەی کاریگەریی خۆیان لە نێو خەباتی سەندیکاییدا. لە سەرووی هەمووشیانەوە فیدراسیۆن دەبوا ڕووبەڕووی هەوڵەکانی بەشێکی چەپ ببێتەوە بۆ دروستکردنی دووبەرەکی لە ڕیزەکانیدا و زیانگەیاندن بە دڵسۆزی و خۆبەخشی سەرکردەکانی

ئێمە هەموو ئەم قۆناغانەی خەباتی فیدراسیۆنمان تێپەڕاندووە و منیش شانبەشانی تێکۆشەرانی، بە تایبەتی فەلاح عەلوانی ئازیز و کۆمەڵێک لە چالاکەوانی تری سۆسیالیست، بەردەوام لە خەباتدا بووم، ئەمەش دەرهاویشتەی بڕاوی پتەوی خۆم بووە بە گرنگیی ئەم ئامرازە خەباتکارانەیە بۆ کرێکاران و خەباتی چینایەتی سەربەخۆیان و بۆ ڕیزی کرێکارانی سۆسیالیستی ناو بزووتنەوەی سەندیکایی

بەشداربووانی ئازیزی ئەم کۆنگرەیە، چوارەمین کۆنگرەی فیدراسیۆن لە توندپێچێکی مێژوویی گرنگ لە ڕیچکەی خەباتی چینایەتیی کرێکاران لە عێراق و ناوچەکەدا بە ڕێوە دەچێت، کە کاریگەرییەکانی قەیرانێکی قووڵ و فراوانی کۆمەڵایەتی بەتوندی لەسەر ژیان و گوزەرانی زۆربەی جەماوەر ڕەنگی داوەتەوە، و لە ئەنجامدا شێوە جۆراوجۆرەکانی خەباتی کرێکاران و هەوڵەکانیان بۆ گەیشتن بە داواکارییە دەستبەجێ و ڕۆژانەکانیان و ئامانجە چینایەتییەکانیان بە شێوەیەکی بەردەوام گەشە دەکات. جگە لەوەش کۆنگرە لە بارودۆخی ئەو شەڕە جینۆسایدیەی کە ئیسرائیل لەسەر غەززە بەڕێوەی بردووە، و توندبوونەوەی ململانێ جیۆپۆلەتیکیەکان لە ناوچەکە و ئەگەرەکانی فراوانبوونی زیاتری بازنەی شەڕ، بەڕێوەدەچێت

ئەوەی کۆنگرە باسی دەکات و پەسەندی دەکات، نەک تەنها لەسەر فیدراسیۆن و پێگەی لە بزووتنەوەی کرێکاریدا، بەڵکو لەسەر خودی ئەم بزووتنەوەیە و گەشەسەندنی دواتری لە جەرگەی هەلومەرج و ڕەوەندە لۆکاڵی و ناوچەییەکان کە دەوریان داوە، کاریگەریی گەورەی دەبێت

هیوای دڵسۆزانەم هەیە بۆ سەرکەوتنی کۆنگرەکە و پەسەندکردنی سیاسەت و پلانی پراکتیکی و میکانیزمی ڕێکخراوەیی، تا فیدراسیۆن ئامادە بکات بۆ بەجێگەیاندنی ئامانج و ئەرکەکانی بە تەواوی لە قۆناغی داهاتوودا

لەگەڵ ڕێز و پێزانینی دڵسۆزانە

٢٥ی ژانویەی ٢٠٢٤

کەشوهەوای جیهان و یەکسانی کۆمەڵایەتی

ڕزگار عومەر

پەیوەندی ئاڵۆزی نێوان تێکچوونی کەشوهەوای جیهان و کاریگەرییە نەرێنییەکانی لەسەر بارودۆخی ژینگەیی نوێنەرایەتی ئاستەنگێکی گەورە دەکات بۆ کۆمەڵگەو وولاتە بێ دەسەلاتەکان، بەتایبەتی چینە هەژارەکان. لە کاتێکدا جیهان لەگەڵ ئەنجامەکانی گۆڕانی کەشوهەوادا ناڵە ناڵیەتی، بۆ ئەم دۆخە چ وەکو چالاکوانێکی سیاسی یان ژینگەیی زۆر گرنگە لە ئەنجامە کۆمەڵایەتییە قووڵەکان بۆ هەژاران و پەیوەندییە سروشتییەکان بە پرسەکانی دادپەروەری کۆمەڵایەتی تێبگەین

چینە هەژارەکان؛ کە زۆر گروپی کۆمەڵایەتی دەگرێتەوە لەوانە جووتیارە وەرزێرەکان و شوانکاری پشت بەستوو بە لەوەرگا سروشتیەکان و کرێکارە کشتوکاڵییەکان بە شێوەیەکی نایەکسان کاریگەری ڕاستەقینەی سەختی تێکچوونی ژینگەیان لەسەرە کە بەهۆی گۆڕانی کەشوهەوا دروست دەبێت. زیادبوونی ئاستی و توندی کارەساتە سروشتییەکان لە ناوچە هەژارەکان، وەک زریان، لافاو و وشکەساڵی، بە توندی کاریگەری داناوە، ئەمەش جیاوازیی و قڵشتە ئابووری و چینایەتییەکانی ئێستا زیاتر دەکات. سەرچاوەو داهاتی سنووردارو و ژێرخانی ئابوری ناتەواو لەم ناوچانەدا کۆمەڵگا پەراوێزخراوەکان وادەکات زیاتر ببن بە قوربانی ئەنجامە وێرانەکانی ڕووداوە توندەکانی کەشوهەوا، کە دەبێتە هۆی لەدەستدانی ژیانی سەقامگیر، ماڵ و بژێویان

زۆرجار خەڵکی هەژار بۆ بژێوی ژیانیان پشت بە سامانە سروشتییەکان دەبەستن، وەک کشتوکاڵ و ماسیگرتن. تێکچوونەکانی گۆڕانی کەشوهەوا بۆ ئەم ئیکۆسیستەمانە دەبێتە هۆی کەمبوونەوەی بەرهەم و کەمبوونەوەی دەستڕاگەیشتن بە سەرچاوە سەرەتاییەکان، ئەمەش وادەکات کۆمەڵگە لاوازەکان قووڵتر نقوم بن لە هەژاری

دەرئەنجامە کۆمەڵایەتییەکانی ئاستەنگەکانی ژینگەیی زۆر گەورەن، کە نەک تەنها کاریگەرییان لەسەر بژێوی ژیان هەیە، بەڵکو کاریگەریان لەسەر تەندروستی و پەروەردە و خۆشگوزەرانی گشتی هەیە

کۆمەڵگە هەژارەکان ڕووبەڕووی مەترسی زیادبوونی بەدخۆراکی، نەخۆشییە گواستراوەکانی ئاو و دەستڕاگەیشتن بە خوێندن و چاودێری تەندروستی دەبنەوە. جگە لەوەش، کۆچی زۆرەملێی خەڵک بەهۆی هۆکارە ژینگەییەکانەوە دەتوانێت ببێتە هۆی قەرەباڵغی ناوچە شارییەکان و فشارێکی زیاتر لەسەر سەرچاوە سنووردارەکان دروست بکات و بەشداربێت لە نائارامی کۆمەڵایەتیدا

چارەسەرکردنی پەیوەندی نێوان بارودۆخی خراپی ژینگەیی و دادپەروەری کۆمەڵایەتی پێویستی بە ڕێبازێکی گشتگیر هەیە. سیاسەتە ژینگەییەکان دەبێت پێداویستییەکانی کۆمەڵگا پەراوێزخراوەکان لە پێشینەدا بن و گەشەپێدانی بەردەوام و خۆڕاگری بەرەوپێش ببەن

پەیوەندی نێوان بارودۆخی ژینگەیی نالەباری کەشوهەوای جیهانی و دەرئەنجامە کۆمەڵایەتییەکانی بۆ کۆمەڵگا پەراوێزخراوەکان دەرفەتی نەهێشتووە بۆ نکۆڵی لێکردن. گەیشتن بە "دادپەروەری کۆمەڵایەتی" لە بەرامبەر گۆڕانی کەشوهەوادا پێویستی بە ڕێبازێکی گشتگیر هەیە کە بەڕێوەبردنی ژینگە لەگەڵ "عەدالەتی کۆمەڵایەتی" تێکەڵ بکات، ئەم تێکەڵ کردنە ئیختیاری نییە بەڵکو زەرورەتە بۆ دڵنیابوون لەوەی کە گروپە لاوازەکان بە تەنیا نامێننەوە

بۆ پەیوەندی گرتن بە ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق و ڕۆژنامەی ڕەوت
البديل OCAL
ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق
SCAN ME
ڕەوت
مازن محەمەد + 9647709658673
نزار عەقراوی + 447507070024
نەوزاد بابان +964 771992 9183
@rawtnews
@AlbadeelAlsheoi
Rawt.news@gmail.com
Albadeel.alsheoi@gmail.com
http://www.Albadeel-alsheoi.org/ar

دەستەی بەڕێوەبردن
نادر عبدالحميد
جەمال کۆشش
عەبدوڵا ساڵح
نەوزاد بابان
شیرین عەبدوڵا
موئەیەد ئەحمەد
نزار عەقراوی
سەلاح فەتحوڵا

Graphic & Designe
By / Salah Fathulla
https://salahfathulla.contently.com/
salah_fathulla@hotmail.com
+358 409115275
https://www.facebook.com/garafart
Newspaper
Logo_Design
Business_Cards
Magazines
Illustration
typography
Brochure Design
Poster